

International Scientific Conference

**SOCIAL
CONFLICTS AND
CONTEMPORARY
LAW**

Collection of Summaries

Међународни научни скуп

**ДРУШТВЕНИ
СУКОБИ И
САВРЕМЕНО
ПРАВО**

Зборник сажетака

2026

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
University of Priština in Kosovska Mitrovica
FACULTY OF LAW

**ИНСТИТУТ ЗА КРИМИНОЛОШКА И СОЦИОЛОШКА
ИСТРАЖИВАЊА**
Београд
INSTITUTE OF CRIMINOLOGICAL AND SOCIOLOGICAL RESEARCH
Belgrade

ИНСТИТУТ ЗА УПОРЕДНО ПРАВО
Београд
INSTITUTE OF COMPARATIVE LAW
Belgrade

Међународни научни скуп
„ДРУШТВЕНИ СУКОБИ И САВРЕМЕНО ПРАВО“
International Scientific Conference
“SOCIAL CONFLICTS AND CONTEMPORARY LAW”

Универзитет у Приштини
Косовска Митровица
Правни факултет

University of Priština
Kosovska Mitrovica
Faculty of Law

**Институт за криминолошка и
социолошка истраживања**
Београд

**Institute of Criminological
and Sociological Research**
Belgrade

**Институт за упоредно
право**
Београд

**Institute of Comparative
Law**
Belgrade

Међународни научни скуп
ДРУШТВЕНИ СУКОБИ И САВРЕМЕНО ПРАВО

Зборник сажетака

International Scientific Conference
SOCIAL CONFLICTS AND CONTEMPORARY LAW

Collection of Summaries

Међународни научни скуп „Друштвени сукоби и савремено право“ одржан је
22. и 23. маја 2026. године у Косовској Митровици на Правном факултету
Универзитета у Приштини.

The International Scientific Conference “Social Conflicts and Contemporary Law”
was held on 22nd and 23rd of May 2026 at University of Priština Faculty of Law in
Kosovska Mitrovica

Косовска Митровица / Kosovska Mitrovica, 2026

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
University of Priština in Kosovska Mitrovica
FACULTY OF LAW

**ИНСТИТУТ ЗА КРИМИНОЛОШКА И СОЦИОЛОШКА
ИСТРАЖИВАЊА**
Београд
INSTITUTE OF CRIMINOLOGICAL AND SOCIOLOGICAL RESEARCH
Belgrade

ИНСТИТУТ ЗА УПОРЕДНО ПРАВО
Београд
INSTITUTE OF COMPARATIVE LAW
Belgrade

Међународни научни скуп
„ДРУШТВЕНИ СУКОБИ И САВРЕМЕНО ПРАВО“
International Scientific Conference
“SOCIAL CONFLICTS AND CONTEMPORARY LAW”

Издавачи
Publishers

Универзитет у Приштини, Правни факултет
Лоле Рибара 29, 38220, Косовска Митровица, www.pra.pr.ac.rs
University of Priština, Faculty of Law
No. 29 Lole Ribara St. 38220 Kosovska Mitrovica, www.pra.pr.ac.rs

Институт за криминолошка и социолошка истраживања
Грачаничка 18, 11000, Београд, www.iksi.ac.rs
Institute of Criminological and Sociological Research
No. 18 Gračanička St. 11000 Belgrade, www.iksi.ac.rs

Институт за упоредно право
Теразије 41, 11103, Београд, www.iup.rs
Institute of Comparative Law
No. 41 Terazije St., 11103 Belgrade, www.iup.rs

За издавача
For the Publishers

Проф. др Слободанка Перић, декан
Prof. Slobodanka Perić, Ph.D., Dean

Др Ивана Стевановић, директор
Ivana Stevanović, Ph.D., Director

Др Милош Станић, В.Д. директора
Miloš Stanić, Ph.D., Director

Главни и одговорни уредник свих издања
Editor-in-Chief of All Editions

Проф. др Срђан Радуловић
Prof. Srđan Radulović, Ph.D.

Главни и одговорни уредник Међународног научног скупа
Editor-in-chief of the International Scientific Conference

Проф. др Саша Атанасов
Prof. Saša Atanasov, Ph.D.

Секретари Уређивачког одбора
Editorial Board Secretary

Даница Кабашић, асистент
Danica Kabašić, Teaching Assistant

Кристина Савић, асистент
Kristina Savić, Teaching Assistant

Јелена Јакшић, асистент
Jelena Jakšić, Teaching Assistant

Милан Смикић, сарадник у настави
Milan Smikić, Junior Teaching Assistant

Издавачки савет
Editorial Council

Prof. Gabor Hamza, Ph.D.

Eötvös Loránd University, Full Member of the Hungarian Academy of Sciences,
Hungary

Prof. Elena Guskova, Ph.D. Institute for Slavic Studies of the Russian Academy of
Sciences, Foreign Member of the Serbian Academy of Sciences and Arts, Russia

Prof. Barbara Novak, Ph.D.
Full Professor, University of Ljubljana, Faculty of Law, Slovenia
Prof. Goran Marković, Ph.D.
Full Professor, University of East Sarajevo, Faculty of Law, Pale, Bosnia and
Hercegovina
Prof. Ioan Batinas, Ph.D.
Associate Teacher, Babeş-Bolyai University, Faculty of History and Philosophy,
Cluj-Napoca, Romania
Prof. Valerio Massimo Minale, Ph.D.
Full Professor, Università degli Studi di Napoli Federico II, Napoli, Italy
Prof. Victoria Serzhanova, Ph.D.
Habilitation Doctor of Juridical Sciences, Institute of Legal Sciences, Collegium of
Social Sciences, Rzeszow University, Poland

**Међународни научни одбор
International Editorial Board**

Prof. Tina Pržeska, Ph.D.
Full Professor, Faculty of Law Iustinianus Primus, “Ss. Cyril and Methodius”
University in Skoplje, North Macedonia
Prof. Ante Novokmet, Ph.D.
Associate Professor, University „J. J. Strossmayer“ Osijek, Faculty of Law, Croatia
Prof. Dimitrije Čeranić, Ph.D.
Associate Professor, University of East Sarajevo, Faculty of Law, Pale, Bosnia and
Hercegovina
Prof. Maria Genrikhovna Reshnyak, Ph.D.
University of the MFA of Russia, Faculty of International Law Moscow State
University for International Relations (MGIMO)
Miklos Tihanyi, Ph.D.
Senior Lecturer, University of Public Service, Faculty of Law Enforcement,
Hungary

**Чланови Уређивачког одбора из Републике Србије
Domestic Editorial Board**

Проф. др Андреја Катанчевић
Редовни професор, Универзитет у Београду, Правни факултет
Prof. Andreja Katančević, Ph.D.
Full Professor, University of Belgrade, Faculty of Law

Проф. др Дарко Димовски
Редовни професор, Универзитет у Нишу, Правни факултет
Prof. Darko Dimovski, Ph.D.
Full Professor, University of Niš, Faculty of Law

Проф. др Дарко Симовић
Редовни професор, Криминалистичко-полицијски Универзитет у Београду
Prof. Darko Simović, Ph.D.
Full Professor, University of Criminal Investigation and Police Studies

Проф. др Љубинка Ковачевић
Редовни професор, Универзитет у Београду, Правни факултет
Prof. Ljubinka Kovačević, Ph.D.
Full Professor, University of Belgrade, Faculty of Law

Проф. др Предраг Димитријевић
Редовни професор, Универзитет у Нишу, Правни факултет
Prof. Predrag Dimitrijević, Ph.D.
Full Professor, University of Niš, Faculty of Law

Проф. др Слободан Орловић
Редовни професор, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет
Prof. Slobodan Orlović, Ph.D.
Full Professor, University of Novi Sad, Faculty of Law

Др Александар Гајић,
Научни саветник, Институт за европске студије у Београду
Aleksandar Gajić, Ph.D.
Principal Research Fellow, The Institute of European Studies in Belgrade

Проф. др Санда Ћорац
Ванредни професор, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет
Prof. Sanda Ćorac, Ph.D.
Associate Professor, University of Kragujevac, Faculty of Law

Др Милица Колаковић Бојовић
Научни саветник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања у
Београду
Milica Kolaković-Bojović, Ph.D.
Principal Research Fellow, Institute of Criminological and Sociological Research in
Belgrade

Доц. др Драгана Ћорић
Доцент, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет
Doc. Dragana Ćorić, Ph.D.
Assistant Professor, University of Novi Sad, Faculty of Law

Проф. др Владимир Боранијашевић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Vladimir Boranijašević, Ph.D.
Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Здравко Грујић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Zdravko Grujić, Ph.D.
Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Дејан Мирковић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Dejan Mirović, Ph.D.
Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Јелена Беловић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Jelena Belović, Ph.D.
Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Oglja Jović Prlainović, Ph.D.
Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Саша Атанасов
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Saša Atanasov, Ph.D.
Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Огњен Вујовић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Ognjen Vujić, Ph.D.
Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Бојан Бојанић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Bojan Bojanić, Ph.D.
Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Драган Благић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Dragan Blagić, Ph.D.
Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Сузана Димић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Suzana Dimić, Ph.D.
Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Гордана Дамјановић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Gordana Damjanović, Ph.D.
Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Данијела Петровић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Danijela Petrović, Ph.D.
Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Проф. др Срђан Радуловић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни
факултет
Prof. Srđan Radulović, Ph.D.
Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Доц. др Невена Миленковић
Доцент, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет
Doc. Nevena Milenković, Ph.D.
Assistant Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

**Дизајн корица
Cover Design**

Проф. др Срђан Радуловић
Prof. Srđan Radulović, Ph.D.

Штампа

Printed by

„Кварк“, Краљево
Kvark, Kraljevo

Тираж

Number of prints

100

ISBN

978-86-6083-114-1

Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике
Србије помогло је штампање овог Зборника.

The Ministry of Science, Technological Development and Innovation
covered publishing costs.

Ставови и закључци изнесени у сажецима и чланцима лични су ставови аутора и не изражавају мишљење Издавачког савета, Уредништва и организатора Међународног научног скупа „Друштвени сукоби и савремено право“.

The Viewpoints and Conclusions Expressed in the Summaries and Articles are Personal Opinions of the Authors and do not Represent the Viewpoints of the Editorial Board.

САДРЖАЈ
TABLE OF CONTENTS

Dr Alexios P. PANAGOPOULOS, Dimitrios I. AMANATIDIS 31
ДРУШТВЕНИ СУКОБ И ПРИНЦИП ПРОПОРЦИОНАЛНОСТИ У ГРЧКОМ
УСТАВНОМ ПРАВУ
SOCIAL CONFLICT AND PRINCIPLE OF PROPORTIONALITY IN GREEK
CONSTITUTIONAL LAW

Dr Anna KOŚCIOŁEK 33
ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА КАО САВРЕМЕНИ НАЧИН
РЕШАВАЊА ГРАЂАНСКИХ КОНФЛИКАТА: ПОЉСКА ПЕРСПЕКТИВА
DIGITALIZATION OF CIVIL PROCEEDINGS AS A MODERN WAY OF RESOLVING
CIVIL CONFLICTS: THE POLISH PERSPECTIVE

Dr Attila BADÓ, Dr Samantha Joy CHEESMAN 35
ЕКСТЕРНАЛИЗАЦИЈА ДРУШТВЕНИХ КОНФЛИКАТА КРОЗ ПРАВО:
НЕЗАВИСНОСТ СУДСТВА И МЕХАНИЗМИ ВЛАДАВИНЕ ПРАВА ЕВРОПСКЕ
УНИЈЕ У МАЂАРСКОЈ
EXTERNALIZING SOCIAL CONFLICT THROUGH LAW:
JUDICIAL INDEPENDENCE AND EU RULE OF LAW MECHANISMS IN HUNGARY

Dr Daniela DIMITROVA 37
ГРАЂАНСКОПРАВНИ ЗАХТЕВ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ: КОМПАРАТИВНА
АНАЛИЗА БУГАРСКОГ И СРПСКОГ ПРАВА
THE CIVIL CLAIM IN CRIMINAL PROCEEDINGS: A COMPARATIVE ANALYSIS
OF BULGARIAN AND SERBIAN LAW

Dr Desislava DAVIDKOVA-DIMITROVA 39
МЕХАНИЗМИ ЗА УБРЗАВАЊЕ КРИВИЧНИХ ПОСТУПАКА:
УПОРЕДНОПРАВНА АНАЛИЗА ИЗМЕЂУ БУГАРСКОГ И СРПСКОГ ПРАВА
MECHANISMS FOR ACCELERATING CRIMINAL PROCEEDINGS: A
COMPARATIVE ANALYSIS OF BULGARIAN AND SERBIAN LAW

Dr Ilmira ILIEVA 41
УПОРЕДНА АНАЛИЗА МЕРА ЗАШТИТЕ ЖРТВА У БУГАРСКОМ И СРПСКОМ
КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ
COMPARATIVE ANALYSIS OF VICTIM PROTECTION MEASURES IN
BULGARIAN AND SERBIAN CRIMINAL LEGISLATION

Dr Katarzyna CZESZEJKO-SOCHACKA	43
УЛОГА МЕДИЈА У ОРУЖАНИМ СУКОБИМА THE ROLE OF THE MEDIA IN ARMED CONFLICT	
Dr Kristina KRASNOVA	45
ДРУШТВЕНИ СУКОБ ИНТЕРЕСА У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ И КРИВИЧНОПРАВНИ МЕХАНИЗМИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА ДЕТЕТА НА ЗАШТИТУ ОД ДЕСТРУКТИВНОГ ИНФОРМАТИВНОГ УТИЦАЈА SOCIAL CONFLICT OF INTERESTS IN THE DIGITAL ENVIRONMENT AND CRIMINAL LAW MECHANISMS FOR IMPLEMENTING THE CHILD'S RIGHT TO PROTECTION FROM DESTRUCTIVE INFORMATION INFLUENCE	
Dr Maria KARCZ-KACZMAREK	47
ИЗМЕЊУ СТАБИЛНОСТИ И ИНТЕГРИТЕТА: САВРЕМЕНИ КОНФЛИКТИ У СФЕРИ ПРИСТУПА МЕДИЦИНСКОЈ ПРОФЕСИЈИ У ПОЉСКОЈ BETWEEN STABILITY AND INTEGRITY: CONTEMPORARY CONFLICTS IN THE SPHERE OF ACCESS TO THE MEDICAL PROFESSION IN POLAND	
Melinda MOLNÁR	49
ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИКА НА ИНТЕРНЕТУ: САЈБЕР ГРУМИНГ, ПРАВА ЖРТАВА И ПРЕВЕНЦИЈА У САВРЕМЕНОМ ПРАВУ PROTECTING MINORS ONLINE: CYBERGROOMING, VICTIM RIGHTS, AND PREVENTION WITHIN CONTEMPORARY LAW	
Dr Orsolya HORVÁTH, Péter SZATMÁRI	51
“TRUE CRIME” МЕДИЈИ И ДОКАЗ: “CSI” ЕФЕКАТ ИЗВАН ТЕЛЕВИЗИЈЕ У ЕРИ ПОДКАСТА TRUE CRIME MEDIA AND PROOF: THE CSI EFFECT BEYOND TELEVISION IN THE PODCAST ERA	
Dr Orsolya HORVÁTH	53
ДОКАЗИ СА РАТИШТА У САВРЕМЕНИМ КРИВИЧНИМ ПОСТУПЦИМА: ПРИКУПЉАЊЕ, ЛАНАЦ ЧУВАЊА И ПРИХВАТЉИВОСТ ДОКАЗА BATTLEFIELD EVIDENCE IN CONTEMPORARY CRIMINAL PROCEEDINGS: COLLECTION, CHAIN OF CUSTODY AND ADMISSIBILITY	
Dr Roland REMETE	55
ДИГИТАЛНИ СУДОВИ И АНАЛОГНЕ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ: ЕФИКАСНОСТ ИЗНАД СВЕГА? DIGITAL COURTS AND ANALOGUE SAFEGUARDS: EFFICIENCY ABOVE ALL?	

- Dr Sebastian CZECHOWICZ 57
НЕПРИЈАТЕЉСТВО ПРЕМА МЕДИЦИНСКОМ НАПРЕТКУ КАО ШТО СЕ
ОГЛЕДА У ОБАВЕЗНОЈ ВАКЦИНАЦИЈИ. КОНЦЕПТ КРИМИНОГЕНЕ Е-МОВ И
СУПРОТСТАВЉАЊЕ ДРУШТВЕНОМ КОНСЕНЗУСУ
HOSTILITY TOWARDS MEDICAL PROGRESS AS EXEMPLIFIED BY
COMPULSORY VACCINATIONS. THE CONCEPT OF THE CRIMINOGENIC E-MOV
AND OPPOSITION TO SOCIAL CONSENSUS
- Dr Tanya KARAGYOZOVA 59
УПОРЕДНА АНАЛИЗА МЕРА ПРОТИВ МАЛОЛЕТНИЧКЕ ДЕЛИНКВЕНЦИЈЕ У
БУГАРСКОМ И СРПСКОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ
COMPARATIVE ANALYSIS OF MEASURES AGAINST JUVENILE DELINQUENCY
IN BULGARIAN AND SERBIAN CRIMINAL LAW
- Dr Tina PRŽESKA, Dr Tea LALEVSKA 61
САВРЕМЕНИ КАТАСТАРСКИ СИСТЕМ У РЕПУБЛИЦИ СЕВЕРНОЈ
МАКЕДОНИЈИ И ЊЕГОВА УЛОГА У ОБЕЗБЕЂИВАЊУ ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ
У ПРОМЕТУ НЕКРЕТНИНА
THE COTEMPORARY CADASTAR SYSTEM IN THE REPUBLIC OF NORTH
MACEDONIA AND ITS ROLE IN PROVIDING LEGAL CERTAINTY IN REAL
ESTATE TRADE
- Dr Valerio Massimo MINALE 63
ЗАКОНИК ЦАРА ДУШАНА И EDICTUM THEODERICI: КОМПАРАТИВНА
АНАЛИЗА КРОЗ ПРИСУСТВО ЖИВОТИЊА
THE ZAKONIK BY DUSHAN AND THE EDICTUM THEODERICI: A COMPARISON
THROUGH THE PRESENCE OF THE ANIMALS
- Corr. Lieutenant Zsolt Gábor ANDRÉKÓ 65
ПОЈАВА (ИЛИ ИЗОСТАНАК) БАЛТИЧКОГ ПЕНИТЕНЦИЈАРНОГ МОДЕЛА У
ПОСТСОВЈЕТСКОМ ПРАВНОМ ПРОСТОРУ
THE EMERGENCE (OR ABSENCE) OF A BALTIC PENITENTIARY MODEL IN THE
POST-SOVIET LEGAL SPACE
- Азра МУРАТОГЛУ 67
ПРЕГОВОРИ СРБИЈА И ЕВРОПСКА УНИЈА – ПОГЛАВЉЕ 35
NEGOTIATIONS BETWEEN SERBIA AND EUROPEAN UNION – CHAPTER 35

- Dr Zoran JOVANOVSKI 69
КУЛТУРНЕ РАЗЛИКЕ У ВОЈНОЈ ДИПЛОМАТИЈИ: ИЗАЗОВИ И МОГУЋНОСТИ
CULTURAL DIFFERENCES IN MILITARY DIPLOMACY: CHALLENGES AND
OPPORTUNITIES
- Др Александар КОВАЧЕВИЋ 71
ВИ ЛОКАЛИЗАМ И УРБАНА ВИ: ТРАНСФОРМАЦИЈА И ИЗАЗОВИ ЛОКАЛНЕ
САМОУПРАВЕ У КОНТЕКСТУ РАЗВОЈА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У
СРБИЈИ
AI LOCALISM AND URBAN AI: TRANSFORMATION AND CHALLENGES OF
LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
DEVELOPMENT IN SERBIA
- Др Александар М. САВИЋ 73
МИСИЈА МАЈОРА ЈОВАНА ДРАГАШЕВИЋА У БУКУРЕШТУ 1876. ГОДИНЕ
THE MISSION OF MAJOR JOVAN DRAGAŠEVIĆ IN BUCHAREST IN 1876
- Др Александра ЂУРИЋ ЗДРАВКОВИЋ, Др Милица КОВАЧЕВИЋ, Александра
БОКУН 75
ВЕШТАЧЕЊЕ У СУДСКИМ ПОСТУПЦИМА ВЕЗАНИМ ЗА ОСОБЕ СА
ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ ОМЕТЕНОШЋУ
EXPERTISE IN COURT PROCEEDINGS RELATED TO PERSONS WITH
INTELLECTUAL DISABILITIES
- Др Ана З. ЈЕВТОВИЋ, Др Ненад ПЕРИЋ 77
„ЦРНА ХРОНИКА“ И КРШЕЊЕ ПРАВА НА ПРИВАТНОСТ У МЕДИЈСКОМ
ИЗВЕШТАВАЊУ
„BLACK CHRONICLE“ AND VIOLATION OF THE RIGHT TO PRIVACY IN MEDIA
REPORTING
- Ана КОСТИЋ 79
РЕАЛИЗАЦИЈА УГОВОРНОГ ПРАВА ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ – ПОНУДА И
ПРИХВАТ ПОНУДЕ ЗА КУПОВИНУ СТВАРИ
IMPLEMENTATION OF THE PREEMPTIVE RIGHTS – OFFER AND ACCEPTANCE
OF THE OFFER FOR THE PURCHASE OF PROPERTY

- Др Ана ПАРАУШИЋ МАРИНКОВИЋ, Марија ТРАЈКОВИЋ, МА, Др Марина
КОВАЧЕВИЋ ЛЕПОЈЕВИЋ 81
УЛОГА СОЦИОДЕМОГРАФСКИХ ФАКТОРА У ПЕРЦЕПЦИЈИ ГОВОРА МРЖЊЕ
THE ROLE OF SOCIODEMOGRAPHIC FACTORS IN THE PERCEPTION OF HATE
SPEECH
- Анастасија КОКЕРИЋ 83
ПРАВНИ ПОСЛОВИ МАЛОЛЕТНИКА
LEGAL TRANSACTIONS OF MINORS
- Анђела НИЋИФОРОВИЋ 85
ИНСТИТУЦИОНАЛНА УЛОГА УСТАВНОГ СУДА У ПРОЦЕСУ РАЗРЕШЕЊА
ШЕФА ДРЖАВЕ
THE INSTITUTIONAL ROLE OF THE CONSTITUTIONAL COURT IN THE
PROCEDURE FOR THE REMOVAL OF THE HEAD OF STATE
- Бојан АНДРИЋ 87
КАЗНА КАО КРИМИНАЛНОПОЛИТИЧКА МЕРА У ЦИЉУ СУЗБИЈАЊА
МАЛОЛЕТНИЧКОГ КРИМИНАЛИТЕТА
PUNISHMENT AS AN INSTRUMENT OF CRIMINAL POLICY IN THE PREVENTION
OF JUVENILE DELINQUENCY
- Др Бојан БОЈАНИЋ 89
БРИСЕЛСКИ И ОХРИДСКИ СПОРАЗУМ КАО ИЗВОРИ ПАРАУСТАВНОГ ПРАВА
У ПРАВНОМ ПОРЕТКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
THE BRUSSELS AND OHRID AGREEMENTS AS SOURCES OF PARA-
CONSTITUTIONAL LAW IN THE LEGAL ORDER OF THE REPUBLIC OF SERBIA
- Др Бојана ВРАНИЋ, Сања СРЕТИЋ 91
МАЛОЛЕТНИ УЧИНИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ИЗМЕЂУ ЗАКОНА И
ДОСТУПНИХ РЕСУРСА: АНАЛИЗА СИСТЕМА ПОДРШКЕ У ЗАЈЕДНИЦИ
JUVENILE OFFENDERS BETWEEN THE LAW AND AVAILABLE RESOURCES:
ANALYSIS OF THE COMMUNITY SUPPORT SYSTEM
- Др Вања ГЛИШИН 93
ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА КАО ИНСТРУМЕНТ ДРУШТВЕНЕ КОНТРОЛЕ И
ИЗВОР НОВИХ ДРУШТВЕНИХ СУКОБА
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS AN INSTRUMENT OF SOCIAL CONTROL AND A
SOURCE OF NEW SOCIAL CONFLICTS

Др Веран СТАНЧЕТИЋ	95
ОД ДРУШТВЕНОГ СУКОБА ДО ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ: ЛОКАЛНА САМОУПРАВА КАО ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПОСРЕДНИК FROM SOCIAL CONFLICT TO PUBLIC POLICY: LOCAL SELF-GOVERNMENT AS AN INSTITUTIONAL MEDIATOR	
Владан НИКОЛИЋ	99
ПРИТВОР У ЦРНОЈ ГОРИ И ГРАНИЦЕ ЊЕГОВЕ ОПРАВДАНЕ ПРИМЈЕНЕ PRE-TRIAL DETENTION IN MONTENEGRO AND THE LIMITS OF ITS JUSTIFIED APPLICATION	
Др Гордана ДАМЈАНОВИЋ	101
ГЕОГРАФСКЕ ОЗНАКЕ ПОРЕКЛА КАО ИНСТРУМЕНТ ЗАШТИТЕ КВАЛИТЕТА И ТРАДИЦИЈЕ GEOGRAPHICAL INDICATIONS AS AN INSTRUMENT FOR THE PROTECTION OF QUALITY AND TRADITION	
Др Гордана СТАНКОВИЋ, Др Владимир БОРАНИЈАШЕВИЋ	103
ДЕТЕ КАО ИНДИРЕКТНА ЖРТВА СУКОБА У ПОРОДИЦИ A CHILD AS AN INDIRECT VICTIM OF FAMILY CONFLICTS	
Др Данијела ПЕТРОВИЋ	105
НАКНАДА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ ЗА ПОВРЕДЕ НАСТАЛЕ КАО ПОСЛЕДИЦА САОБРАЋАЈНИХ НЕЗГОДА COMPENSATION FOR NON-MATERIAL DAMAGES FOR INJURIES RESULTING FROM TRAFFIC ACCIDENTS	
Др Данило РОЧЕВИЋ, Др Мартин МАТИЈАШЕВИЋ	107
РАДНО-ПРАВНИ СТАТУС СВЕШТЕНИХ И ВЕРСКИХ ЛИЦА У УСТАНОВАМА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ THE EMPLOYMENT AND LEGAL STATUS OF CLERGY AND RELIGIOUS OFFICIALS IN INSTITUTIONS FOR THE EXECUTION OF CRIMINAL SANCTIONS IN THE REPUBLIC OF SERBIA	
Данило РУДАКОВ	109
КРИВИЧНОПРАВНА РЕАКЦИЈА НА ДРУШТВЕНЕ СУКОБЕ У САВРЕМЕНОМ ПРАВУ: АНАЛИЗА КРИВИЧНОГ ДЕЛА НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ НА СПОРТСКОЈ ПРИРЕДБИ ИЛИ ЈАВНОМ СКУПУ	

CRIMINAL LAW RESPONSE TO SOCIAL CONFLICTS IN CONTEMPORARY
LAW: AN ANALYSIS OF THE CRIMINAL OFFENCE OF VIOLENT CONDUCT AT A
SPORTS EVENT OR PUBLIC GATHERING

Даница КАБАШИЋ 111
ПОСЕБАН ИМОВИНСКОПРАВНИ РЕЖИМ КУЛТУРНИХ ДОБАРА НА КОСОВУ
И МЕТОХИЈИ ПРЕМА АНЕКСУ V АХТИСАРИЈЕВОГ ПЛАНА
SPECIAL PROPERTY LAW REGIME OF CULTURAL HERITAGE IN KOSOVO AND
METONIJA UNDER ANNEX V OF THE ANTISAARI PLAN

Даница ЛУЧИЋ, Данило ЛУЧИЋ 113
УЛОГА ПОРОДИЦЕ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ
THE ROLE OF FAMILY IN CONTEMPORARY SOCIETY

Др Дарко РАДУЛОВИЋ, Дијана РАДУЛОВИЋ 115
ПОСЕБНЕ ДОКАЗНЕ РАДЊЕ У КРИВИЧНОПРОЦЕСНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ
ЦРНЕ ГОРЕ
SPECIAL EVIDENTIARY MEASURES IN CRIMINAL PROCEDURAL LEGISLATION
AND PRACTICE IN MONTENEGRO

Др Дејан МАТИЋ 117
УТИЦАЈ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ НА ПРАВОСУДНЕ ПРОФЕСИЈЕ
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE LEGAL PROFESSIONS

Др Дејан МИРОВИЋ 119
ЕУ ИЛИ ЛАЈЧАКОВ СТАТУТ ЗАЈЕДНИЦЕ СРПСКИХ ОПШТИНА
EU OR LAJČAK'S STATUTE OF THE COMMUNITY OF SERB MUNICIPALITIES

Мр Дејана ЦРВЕНИЦА, Васфије ТУША, Др Ивана ТОМАШЕВИЋ, Др Сандра
ЂУРОВИЋ 121
ПРАВНИ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТНОСТИ ПРЕДУЗЕЋА У СЕКТОРУ
МАЛОПРОДАЈЕ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА РАДОНА ТРАДЕ ДОО БУДВА
LEGAL ASPECTS OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN THE RETAIL
SECTOR: A CASE STUDY OF RADONA TRADE DOO BUDVA

Драгана БОГИЋЕВИЋ, Др Бранислава ПОПОВИЋ-ЋИТИЋ, Лидија БУКВИЋ 125
ОБРАСЦИ КРИМИНАЛНОГ ПОНАШАЊА У КРИМИНАЛНОЈ КАРИЈЕРИ:
ЕКСПЛОРАТОРНА СТУДИЈА КОД ОСУЂЕНИХ ЛИЦА
OFFENDING PATTERNS IN CRIMINAL CAREERS: AN EXPLORATORY STUDY OF
CONVICTED OFFENDERS

- Др Драгана ДАБИЋ 127
РАЗВОЈ ПРАВНОГ ОКВИРА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У КИНИ – ИЗМЕЂУ
ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ И НОРМАТИВНЕ КОНСОЛИДАЦИЈЕ
DEVELOPMENT OF THE LEGAL FRAMEWORK FOR ARTIFICIAL INTELLIGENCE
IN CHINA – BETWEEN EXPERIMENTAL REGULATION AND NORMATIVE
- Драгана ПАУНОВИЋ 129
КРАЉЕВСКИ УКАЗ 1882. ГОДИНЕ И ЊЕГОВ УТИЦАЈ НА АДМИНИСТРАТИВНЕ
И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ КРАЉЕВА
THE ROYAL DECREE OF 1882 AND ITS IMPACT ON ADMINISTRATIVE AND
SOCIAL CHANGES IN KRALJEVO
- Др Драгана ЋОРИЋ 131
РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ЗЛОУПОТРЕБЕ СУБЈЕКТИВНИХ ПРАВА И ЗЛОУПОТРЕБЕ
СЛУЖБЕНОГ ПОЛОЖАЈА
THE DIFFERENCE BETWEEN THE ABUSE OF THE SUBJECTIVE RIGHTS AND
THE ABUSE OF OFFICIAL POSITION
- Др Душко ЧЕЛИЋ 133
„ОТМИЦЕ ИМАЊА“ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ВЕК И ПО КАСНИЈЕ – СЛУЧАЈ
СЕЛА МИРОЧЕ
„PROPERTY ABDUCTION“ IN KOSOVO AND METOHIJA A CENTURY AND A
HALF LATER - THE CASE OF THE VILLAGE OF MIROČE
- Ђорђе МАРЈАНОВИЋ 135
НАКНАДА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ ПРОУЗРОКОВАНЕ ПОВРЕДОМ ПРАВА
НА ПИЈЕТЕТ У МЕДИЈСКОМ ИЗВЕШТАВАЊУ
COMPENSATION FOR NON-MATERIAL DAMAGE CAUSED BY VIOLATION OF
THE RIGHT TO PIETY IN MEDIA REPORTING
- Др Ђорђе МАРКОВИЋ 137
ИЗБОРИ ЗА ЧЛАНОВЕ ВИСОКОГ САВЕТА ТУЖИЛАШТВА
ELECTIONS FOR MEMBERS OF THE HIGH PROSECUTORIAL COUNCIL
- Ева КАПЕТАНОВИЋ 139
ПОСТУПАК ЗА ОГРАНИЧЕЊЕ ПОСЛОВНЕ СПОСОБНОСТИ
PROCEDURE FOR THE LIMITATION OF LEGAL CAPACITY

- Др Здравко ГРУЈИЋ 141
ПРИТВОРЕНА И ОСУЂЕНА ЛИЦА СРПСКЕ НАЦИОНАЛНОСТИ НА
ТЕРИТОРИЈИ АП КОСОВО И МЕТОХИЈА: ПОЛОЖАЈ У ЗАТВОРСКОЈ
УСТАНОВИ СА МАКСИМАЛНИМ ОБЕЗБЕЂЕЊЕМ
DETAINED AND CONVICTED PERSONS OF SERBIAN NATIONALITY IN THE
TERRITORY OF AP KOSOVO AND МЕТОХИЈА: А POSITION IN А MAXIMUM
SECURITY PRISON
- Др Зоран ЈОВАНОВИЋ 143
НАСТАНАК И РАЗВОЈ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМАНА НА КОСОВУ И
МЕТОХИЈИ
THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF THE OMBUDSMAN INSTITUTION IN
KOSOVO AND МЕТОХИЈА
- Др Ивица ЛАЗОВИЋ 145
ШТРАЈКОВИ И ПРОТЕСТИ У ДОМАЋЕМ ПРАВУ
STRIKES AND PROTESTS IN DOMESTIC LAW
- Др Игор МИЛИНКОВИЋ 147
ИЗМЕЂУ ЗАШТИТЕ И УНУТРАШЊИХ УТИЦАЈА: ПРЕДСЈЕДНИЦИ СУДОВА И
СУДСКА НЕЗАВИСНОСТ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ
BETWEEN PROTECTION AND INTERNAL INFLUENCES: COURT PRESIDENTS
AND JUDICIAL INDEPENDENCE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA
- Др Јелена БЕЛОВИЋ 149
УЛОГА УНЕСК-А У ЗАШТИТИ СРПСКЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ НА КОСОВУ И
МЕТОХИЈИ
UNESCO'S ROLE IN PROTECTING SERBIAN CULTURAL HERITAGE IN KOSOVO
AND МЕТОХИЈА
- Јелена ЈАКШИЋ, Кристина САВИЋ 151
ОБАВЕЗЕ ПРОДАВЦА У УГОВОРИМА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ:
НОРМАТИВНИ ОКВИР И КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА РЕШЕЊА БЕЧКЕ
КОНВЕНЦИЈЕ О УГОВОРИМА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ И РЕШЕЊА
У СРПСКОМ ПРАВУ
SELLER'S OBLIGATIONS IN CONTRACTS FOR THE INTERNATIONAL SALE OF
GOODS: NORMATIVE FRAMEWORK AND А COMPARATIVE ANALYSIS OF THE
SOLUTIONS UNDER THE VIENNA CONVENTION ON CONTRACTS FOR THE
INTERNATIONAL SALE OF GOODS AND SERBIAN LAW

- Јелена СТАНИСАВЉЕВИЋ 153
КРИВИЧНО ДЕЛО УБИСТВО ДЕТЕТА ПРИ ПОРОЂАЈУ – АНАЛИЗА СУДСКЕ ПРАКСЕ
THE CRIMINAL OFFENSE OF INFANTICIDE AN ANALYSYS OF CASE LAW
- Др Јелена ЂЕРАНИЋ ПЕРИШИЋ 155
АПСОРПЦИОНИ КАПАЦИТЕТ ЕУ – ИНСТРУМЕНТ УПРАВЉАЊА ДРУШТВЕНИМ СУКОБИМА У ОКВИРУ САВРЕМЕНОГ ПРАВА ЕУ?
EU ABSORPTION CAPACITY – AN INSTRUMENT FOR MANAGING SOCIAL CONFLICTS WITHIN CONTEMPORARY EU LAW?
- Јована ВОЈВОДИЋ 157
ПРИПАДНИЦИ МИРОВНИХ МИСИЈА КАО АКТЕРИ НАСИЉА У ОРУЖАНИМ СУКОБИМА
PEACEKEEPERS AS ACTORS OF VIOLENCE IN ARMED CONFLICTS
- Јована Михаила НИКОЛИЋ 159
ТРГОВИНА ЉУДИМА КАО СТРУКТУРНИ ДРУШТВЕНИ СУКОБ
HUMAN TRAFFICKING AS A STRUCTURAL SOCIAL CONFLICT
- Др Лука БАТУРАН, Марија МИТРОВИЋ 161
ПОРЕСКОПРАВНИ РЕЖИМ НАКНАДЕ ДИРЕКТОРА И ДРУГИХ ЗАСТУПНИКА У РАЗЛИЧИТИМ ОБЛИЦИМА АНГАЖОВАЊА
TAX REGIME FOR REMUNERATION OF DIRECTORS AND OTHER REPRESENTATIVES IN VARIOUS FORMS OF ENGAGEMENT
- Лука ПЕТРОВИЋ 165
ПОЛИТИЧКА ПРАВА И СЛОБОДЕ КАО НОРМАТИВНИ ИЗРАЗ ПОЛИТИЧКОГ
POLITICAL RIGHTS AND FREEDOMS AS A NORMATIVE EXPRESSION OF POLITICAL
- Др Љубинко МИТРОВИЋ, Зорана ИЛИШКОВИЋ 167
СИСТЕМ ПРЕКРШАЈНИХ САНКЦИЈА У УЈЕДИЊЕНОМ КРАЉЕВСТВУ, ПРЕЦИЗНИЈЕ У ЕНГЛЕСКОЈ И ВЕЛСУ
THE SYSTEM OF SUMMARY OFFENCE SANCTIONS IN THE UK, MORE PRECISELY ENGLAND AND WALES
- Др Љубиша ДАБИЋ 169
ФОРМАЛНИ ИЗВОРИ ПРАВА У ОБЛАСТИ ДРЖАВНЕ РЕВИЗИЈЕ
FORMAL SOURCES OF LAW IN THE FIELD OF STATE AUDIT

- Др Марија Д. МИЋОВИЋ, Др Зоран М. МАРЈАНОВИЋ 171
СОЦИЈАЛНО-ЕКОЛОШКА БЕЗБЕДНОСТ И ПРОЦЕС ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ
SOCIAL-ENVIRONMENTAL SECURITY AND THE PROCESS OF GLOBALIZATION
- Марија МИЛОЈКОВИЋ 173
ПОЛОЖАЈ ТРАНСРОДНИХ ОСУЂЕНИКА У СИСТЕМУ ИЗВРШЕЊА
КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА
THE POSITION OF TRANSGENDER PRISONERS IN THE SYSTEM OF EXECUTION
OF CRIMINAL SANCTIONS
- Марко ЛИНТА 175
УТИЦАЈ ПОЗНАВАЊА БОРИЛАЧКИХ ВЕШТИНА НА КРИВИЧНУ
ОДГОВОРНОСТ ОКРИВЉЕНОГ
THE IMPACT OF KNOWLEDGE OF MARTIAL ARTS ON THE CRIMINAL
LIABILITY OF THE DEFENDANT
- Марко РОМИЋ 177
ДЕЈСТВО ИНТЕРПРЕТАТИВНИХ УСТАВНОСУДСКИХ ОДЛУКА НА УПРАВНЕ
АКТЕ
THE EFFECT OF INTERPRETIVE CONSTITUTIONAL COURT DECISIONS ON
ADMINISTRATIVE ACTS
- Др Марко ТМУШИЋ 179
ЕКОНОМСКИ УЗРОЦИ ДРУШТВЕНИХ СУКОБА У СРБИЈИ И
ИНСТИТУЦИОНАЛНА РЕГУЛАЦИЈА
ECONOMIC CAUSES OF SOCIAL CONFLICTS IN SERBIA AND INSTITUTIONAL
REGULATION
- Марко ШУКАЛО 181
ОБЛИК УРЕЂЕЊА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ – СПЕЦИФИЧНОСТИ И
ПРОТИВРЈЕЧНОСТИ
THE CONSTITUTIONAL ARRANGEMENT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA –
SPECIFIC FEATURES AND CONTRADICTIONS
- Др Милан РАПАЈИЋ 183
ПОЛОЖАЈ И УЛОГА РЕПУБЛИЧКЕ УПРАВЕ У УСТАВНОМ СИСТЕМУ СРБИЈЕ
POSITION AND ROLE OF THE REPUBLIC ADMINISTRATION IN THE
CONSTITUTIONAL SYSTEM OF SERBIA

Милан СМКИЋ	185
ТОКЕНИЗАЦИЈА ДЕПОЗИТА – ПРАВНИ ОКВИР TOKENIZATION OF DEPOSITS – LEGAL FRAMEWORK	
Др Милијана БУХА	187
ПРАВО НА ОДБРАНУ ПРИЛИКОМ ЗАКЉУЧИВАЊА СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЦЕ THE RIGHT TO DEFENSE IN CONCLUDING A PLEA AGREEMENT	
Др Милица ВУЧКОВИЋ	191
ДРЖАВИНА И ПРИВИД ПРАВА POSSESSION AND THE APPEARANCE OF RIGHT	
Др Милица КОВАЧЕВИЋ, Др Саша КНЕЖЕВИЋ	193
ЗАПУШТАЊЕ И ЗЛОСТАВЉАЊЕ МАЛОЛЕТНОГ ЛИЦА, АКТУЕЛНА ПИТАЊА У СРБИЈИ NEGLECT AND ABUSE OF A MINOR, CURRENT ISSUES IN SERBIA	
Др Милица КОЛАКОВИЋ-БОЈОВИЋ	195
УНАПРЕЂИВАЊЕ ПРОФЕСИОНАЛНИХ КАПАЦИТЕТА ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА ЗА АДРЕСИРАЊЕ САВРЕМЕНИХ ИЗАЗОВА ЕКОЛОШКОГ КРИМИНАЛА У СРБИЈИ ENHANCING PROFESSIONAL CAPACITIES OF THE PUBLIC PROSECUTION SERVICE FOR ADDRESSING CONTEMPORARY CHALLENGES OF ENVIRONMENTAL CRIMES IN SERBIA	
Милица МИЦОВИЋ	197
ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА РАДА И БУДУЋНОСТ РАДНОГ ПРАВА DIGITAL TRANSFORMATION OF WORK AND THE FUTURE OF LABOUR LAW	
Миљан САВОВИЋ	201
ТИПОЛОГИЈЕ И ПОЈАВНИ ОБЛИЦИ ОРГАНИЗОВАНИХ КРИМИНАЛНИХ ГРУПА У НЕКИМ ОД ДРЖАВА МЕЂУНАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ TYPOLOGIES AND MANIFESTATIONS OF ORGANIZED CRIMINAL GROUPS IN SELECTED STATES OF INTERNATIONAL COMMUNITY	

- Академик др Миодраг Н. СИМОВИЋ, Др Владимир М. СИМОВИЋ 205
РЕХАБИЛИТАЦИЈА И ДРУГИ ОБЛИЦИ НАКНАДЕ ШТЕТЕ У КРИВИЧНОМ
ПОСТУПКУ РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ
REHABILITATION AND OTHER FORMS OF DAMAGES IN RUSSIAN CRIMINAL
PROCEEDINGS
- МА Миона ВАСИЋ, Др Љепосава ИЛИЈИЋ, Др Милена МИЛИЋЕВИЋ 207
МАЛОЛЕТНИЧКИ БРАКОВИ У СРБИЈИ: НОРМАТИВНА ЗАБРАНА И ИЗАЗОВИ
ПРЕВЕНЦИЈЕ У ПРАКСИ
MINOR MARRIAGES IN SERBIA: NORMATIVE PROHIBITION AND CHALLENGES
OF PREVENTION IN PRACTICE
- Мирјана ИВАЗ 209
ПРАВНИ ПАРАДОКС ЈЕДИНСТВЕНЕ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ У
ФРАГМЕНТИРАНОМ ПРОСТОРУ ЕВРОЗОНЕ
THE LEGAL PARADOX OF THE SINGLE MONETARY POLICY IN A
FRAGMENTED EURO AREA
- Михаел СЕКУЛИЋ 211
МИГРАЦИЈЕ КАО РЕШЕЊЕ ЗА НЕДОСТАТАК КВАЛИФИКОВАНЕ РАДНЕ
СНАГЕ У НЕМАЧКОЈ
MIGRATION AS A SOLUTION TO THE SHORTAGE OF SKILLED WORKERS IN
GERMANY
- Др Михајло ВУЧИЋ 213
РЕДЕФИНИСАЊЕ СЛОБОДЕ ПЛОВИДБЕ: ОРМУСКИ МОРЕУЗ КАО ПОЛИГОН
ЗА НОВИ КОНЦЕПТ СУВЕРЕНИТЕТА У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ МОРА
REDEFINING FREEDOM OF NAVIGATION: THE STRAIT OF HORMUZ AS A
TESTING GROUND FOR A NEW CONCEPT OF SOVEREIGNTY IN
INTERNATIONAL LAW OF THE SEA
- Др Невена МИЛЕНКОВИЋ 215
ЈАВНА УПРАВА И ИЗАЗОВИ 21. ВЕКА
PUBLIC ADMINISTRATION AND THE CHALLENGES OF THE 21st CENTURY
- Др Никола МИЛОСАВЉЕВИЋ, Др Јована БРАШИЋ СТОЈАНОВИЋ, Др Никола
ИВКОВИЋ, Лука ПЕТРОВИЋ, Немања ЈАНКОВИЋ 217
ПОСЛЕДИЦЕ КОРИШЋЕЊА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У ВИСОКОМ
ОБРАЗОВАЊУ НА ЕКОНОМСКУ ЈЕДНАКОСТ И ЗАШТИТУ ПОДАТАКА О
ЛИЧНОСТИ

CONSEQUENCES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION ON ECONOMIC EQUALITY AND PERSONAL DATA PROTECTION

Остоја С. КАЛАБА 219
ГРАНИЦЕ ЗАКОНИТЕ ОБРАДЕ ЗДРАВСТВЕНИХ ПОДАТАКА: ТУМАЧЕЊА И СТАНДАРДИ РАЗВИЈЕНИ У ПРАКСИ ПОВЕРЕНИКА ЗА ИНФОРМАЦИЈЕ ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА И ЗАШТИТУ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ
THE LIMITS OF LAWFUL PROCESSING OF HEALTH DATA: INTERPRETATIONS AND STANDARDS DEVELOPED IN THE PRACTICE OF THE COMMISSIONER FOR INFORMATION OF PUBLIC IMPORTANCE AND PERSONAL DATA PROTECTION

Петар ТРАЈКОВИЋ 221
УЛОГА ПОРЕСКИХ САВЕТНИКА У ПОРЕСКОМ ПОСТУПКУ
THE ROLE OF TAX ADVISORS IN TAX PROCEDURE

Предраг ЂИКАНОВИЋ 223
НОВИ ПРАВЦИ У СУЗБИЈАЊУ КРИМИНАЛИТЕТА У ЦРНОЈ ГОРИ – КАЗНА РАДА У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ
NEW DIRECTIONS IN CRIME CONTROL IN MONTENEGRO – COMMUNITY SERVICE AS CRIMINAL SANCTION

Др Рагомир АНТОНОВИЋ 225
КОНФЛИКТИ ЗАСНОВАНИ НА ВЕРСКОЈ МРЖЊИ И НЕТРПЕЉИВОСТИ НА ПРОСТОРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ
CONFLICT BASED ON RELIGIOUS HATRED AND INTOLERANCE IN KOSOVO AND METONIJA

Др Сава АКСИЋ 227
ПОСЛЕДИЦЕ ТОТАЛИТАРИЗМА
CONSEQUENCES OF TOTALITARISM

Др Санда ЋОРАЦ 229
СУКОБ ПАРНИЧНИХ СТРАНАКА О ЧИЊЕНИЦАМА И ВЕШТАЧЕЊЕ КАО ДОКАЗНО СРЕДСТВО
CONFLICT BETWEEN LITIGATING PARTIES REGARDING FACTS AND EXPERT EVIDENCE AS A MEANS OF EVIDENCE

- Др Сања ДАНКОВИЋ СТЕПАНОВИЋ 231
ПРЕКИД ПОСТУПКА ИСПИТИВАЊА ЗЛОУПОТРЕБЕ ДОМИНАНТНОГ
ПОЛОЖАЈА ПРОИСТЕКЛОГ ИЗ ПОСЛОВНЕ КОНЦЕНТРАЦИЈЕ - НАГОДБОМ:
ДОМАЋЕ И ПРАВО ЦРНЕ ГОРЕ ПРЕД ВРАТИМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ
SUSPENSION OF PROCEEDINGS FOR THE INVESTIGATION OF ABUSE OF A
DOMINANT POSITION RESULTING FROM BUSINESS CONCENTRATION
THROUGH SETTLEMENT: DOMESTIC AND MONTENEGRIN LAW AT THE
DOORSTEP OF THE EUROPEAN UNION
- Др Сенад ЈАШАРЕВИЋ 233
ПРЕПОРУКА МОР БР. 205 О ЗАПОШЉАВАЊУ И ДОСТОЈАНСТВЕНОМ РАДУ ЗА
МИР И ОТПОРНОСТ КАО ОДГОВОР НА КРИЗЕ И СУКОБЕ
ILO RECOMMENDATION NO. 205 ON EMPLOYMENT AND DECENT WORK FOR
PEACE AND RESILIENCE AS A RESPONSE TO CRISES AND CONFLICTS
- Др Слађана ГЛИГОРИЋ 235
ВАНСУДСКИ МЕТОДИ ЗА РЕШАВАЊЕ РАДНИХ СПОРОВА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ
OUT-OF-COURT METHODS FOR RESOLUTION OF LABOUR DISPUTES IN THE
REPUBLIC OF SERBIA
- Др Слободан П. ОРЛОВИЋ 237
ДРУШТВЕНИ СУКОБ У СРБИЈИ КАО УЗРОК ПОЛИТИЧКИХ ПРОМЕНА
SOCIAL CONFLICT IN SERBIA AS A CAUSE OF POLITICAL CHANGE
- Др Снежана БРКИЋ 239
КРИВИЦА, КАЈАЊЕ И ОПРОШТАЈ – КРИВИЧНОПРАВНИ И
КРИВИЧНОПРОЦЕСНИ АСПЕКТИ
GUILT, REMORSE AND FORGIVENESS – CRIMINAL LAW AND CRIMINAL
PROCEDURE ASPECTS
- Др Срђан ЂОРЂЕВИЋ, Др Никола ИВКОВИЋ 241
(НЕ)МОЋ ПРАВА У ЕРИ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ
THE (IN)ABILITY OF LAW IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
- Др Срђан РАДУЛОВИЋ, Даница МАРИНКОВИЋ 243
СТИЦАЊЕ ПОСЛОВНЕ СПОСОБНОСТИ У СВЕТЛУ КОЛБЕРГОВЕ ТЕОРИЈЕ
МОРАЛНОГ РАЗВОЈА
ACQUISITION OF CONTRACTUAL CAPACITY IN THE LIGHT OF KOHLBERG'S
THEORY OF MORAL DEVELOPMENT

Др Станка СТЕПАНОВИЋ, Симеон ПЕТКОВИЋ, Михаило ДАМЈАНОВИЋ 245
КОГА ЈЕ ЦАР ЈУСТИНИЈАН ПОСТАВИО ЗА ПРВЕ ЧУВАРЕ МАНАСТИРА СВЕТЕ
ЕКАТЕРИНЕ НА СИНАЈУ: СРБЕ, ВЛАХЕ ИЛИ БЕСЕ?

WHO WERE APPOINTED BY EMPEROR JUSTINIAN AS THE FIRST GUARDIANS
OF THE MONASTERY OF SAINT CATHERINE ON SINAI: SERBS, VLACHS OR
BESSI?

Стефан ЂУРИЋ 247
ПРИСИЛНЕ МИГРАЦИЈЕ И САВРЕМЕНИ СУКОБИ КРОЗ ПРИЗМУ
ТРАДИЦИОНАЛНОГ КОНЦЕПТА ИЗБЈЕГЛИЦЕ
FORCED MIGRATION AND CONTEMPORARY CONFLICTS THROUGH THE LENS
OF THE TRADITIONAL REFUGEE CONCEPT

Стефан РАДОЈЧИЋ 249
ТРИДЕСЕТ ГОДИНА НАКОН ПРЕСУДЕ У ПРЕДМЕТУ ЛОИЗИДУ ПРОТИВ
ТУРСКЕ: ЕФЕКТИ И ПЕРСПЕКТИВЕ
THIRTY YEARS AFTER THE RULING IN THE CASE OF LOIZIDOU V. TURKEY:
EFFECTS AND PERSPECTIVES

Др Стојана ПЕТРОВИЋ 253
ОДРЕЂИВАЊЕ ВРСТЕ СУПАРНИЧАРСТВА СТРАНАКА ИЗВРШНОГ
ПОСТУПКА ПО ИЗЛУЧНОЈ ТУЖБИ ТРЕЋЕГ ЛИЦА
DETERMINING THE TYPE OF LITIGATION CONSORT BETWEEN THE PARTIES
OF THE ENFORCEMENT PROCEEDINGS UNDER A THIRD PARTY'S CLAIM

МА Теодора ГОЈКОВИЋ, МА Маша МАРКОВИЋ, Др Оливера ПАВИЋЕВИЋ 255
КАРАКТЕРИСТИКЕ ПЕНАЛНЕ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ КРОЗ ОДНОС ПРАВНОГ
ПОРЕТКА И СОЦИЈАЛНЕ СТВАРНОСТИ ЗАТВОРА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
PENAL MODERNISATION AND THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEGAL
ORDER AND THE SOCIAL REALITY OF PRISONS IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Др Тодор КАЛАМАТИЈЕВ, Др Никола МУРЏЕВ 257
МОБИЛНЕ АПЛИКАЦИЈЕ ЗА ИСХРАНУ ЗАПОСЛЕНИХ ТОКОМ РАДА
MOBILE APPLICATIONS FOR EMPLOYEE NUTRITION AT WORK

Филип МИЛАДИНОВИЋ 259
МАЛОЛЕТНИЦИ КАО УЧИНИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА
JUVENILES AS PERPETRATORS OF CRIMINAL OFFENCES

Др Филип МИРИЋ
УТИЦАЈ РАТНИХ СУКОБА НА КРИМИНАЛИТЕТ
THE IMPACT OF ARMED CONFLICTS ON CRIME

261

Др Александра ДИМИТРИЈЕВИЋ
ПРАВО НА ДОБРУ УПРАВУ И ИНСТИТУТ „ЋУТАЊА АДМИНИСТРАЦИЈЕ“:
ПРАВНА ПРИРОДА, ПОСЛЕДИЦЕ И ЗАШТИТА СТРАНАКА
THE RIGHT TO GOOD ADMINISTRATION AND THE INSTITUTE OF
ADMINISTRATIVE SILENCE: LEGAL NATURE, CONSEQUENCES AND
PROTECTION OF PARTIES

263

Dr Alexios P. PANAGOPOULOS*
Dimitrios I. AMANATIDIS**

ДРУШТВЕНИ СУКОБ И ПРИНЦИП ПРОПОРЦИОНАЛНОСТИ У ГРЧКОМ УСТАВНОМ ПРАВУ

Сажетак

Овај рад испитује феномен друштвених сукоба у правном поретку, као и начин на који се они могу решити како би супротстављена права хармонично коегзистирала. Важну улогу игра уставна равнотежа, на основу које треба применити златну средину између сукобљених сила, имајући као главну осу постизање равнотеже, са компасом служења јавном интересу, тако да наметнута ограничења буду што је могуће функционалнија, како би се скуп права што више изразио и развио. Описано је успостављање система „ограничења“, који има два основна аспекта, аспект забране кршења језгра права и аспект принципа пропорционалности, који се детаљно анализира. Основа принципа пропорционалности у грчком правном систему, о чему се овде расправља, заснива се на уставном тексту, док се његов садржај састоји, с једне стране, од потребе да се директно повежу наметнута ограничења, слободе и права појединца, са разлогом због којег су наметнута и, с друге стране, од поштовања нивоа ограничења потребног за постизање одређеног циља. Даље, последње поглавље описује оквир државне репресије, дајући значај чињеници да би то увек требало да буде последње средство за решавање конфликтне ситуације. Посебно је описана репресивна природа државне власти, представљен је обим ове врсте репресије, а такође је представљена и природа кривичног права које кодификује уставни принцип сразмерности.

Принцип сразмерности као механизам за контролу државног интервенционизма и уравнотежење супротстављених интереса (јавни интерес – ограничено право) у периоду друштвених сукоба. Интензивирање државне репресије кроз поштовање кривичног права у примени принципа сразмерности.

Кључне речи: држава, сразмерност, репресија, уравнотежење, Устав, права, закон, ограничења.

* Редовни професор, Европска академија наука и уметности у Салцбургу, V класа – друштвене науке, политичко право и економија, Република Аустрија, alexios.panagopoulos@gmail.com, ORCID: 0009-0008-9304-4040.

** Научни сарадник, предавач управног права на Police Academy of Grevena, Република Грчка, ORCID: 0009-0007-3132-8278.

Alexios P. PANAGOPOULOS, Ph.D*
Dimitrios I. AMANATIDIS**

SOCIAL CONFLICT AND PRINCIPLE OF PROPORTIONALITY IN GREEK CONSTITUTIONAL LAW

Summary

This paper examines the phenomenon of social conflicts in the legal order, as well as the way in which they can be resolved in order for opposing rights to coexist harmoniously. Constitutional balance plays an important role in maintaining law and order. It is the basis on which the golden mean between the conflicting forces should be applied, having as its main compass the serving of the public interest. In this way, the imposed restrictions should be the most functional possible, in order for the set of rights to be expressed and developed as much as possible. The establishment of the "limitation of restrictions" system is described which has two basic aspects, that of the prohibition of the hard core of rights infringement and that of the principle of proportionality which is analyzed in detail. The foundation of the principle of proportionality in the Greek legal system is based on the constitutional text, while its content consists, on the one hand, of the need for a direct connection between the limits imposed to the freedoms and rights of the individual and the reason for which they are imposed so as, on the other hand, of respect for the level of limits required to achieve a specific purpose. Furthermore, the last chapter outlines the framework of state repression, emphasizing that it should always be the last resort to resolve a conflict situation. In particular, it outlines the repressive nature of state power, outlines the extent of this type of repression, and presents the nature of criminal law which codifies the constitutional principle of proportionality.

The principle of proportionality as a mechanism for controlling state interventionism and balancing competing interests (public interest – limited right), in a period of social conflict. The intensification of state repression through the tightening of criminal law in view of the application of the proportionality principle.

Key words: state, proportionality, repression, balancing, Constitution, rights, law, restrictions.

* Full Professor, European Academy of Sciences and Arts Salzburg Austria, Class V – Social Sciences, Political Law Economy, Republic of Austria, alexios.panagopoulos@gmail.com, ORCID: 0009-0008-9304-4040.

** Scientific Associate, Lecturer of Administrative Law at Police Academy of Grevena, Republic of Greece, ORCID: 0009-0007-3132-8278.

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА КАО САВРЕМЕНИ НАЧИН РЕШАВАЊА ГРАЂАНСКИХ КОНФЛИКАТА: ПОЉСКА ПЕРСПЕКТИВА

Сажетак

Парнични поступак представља класичан пример институционализованог механизма за решавање друштвених конфликта. Ефикасност овог механизма у великој мери зависи од његове способности да се прилагоди ширим друштвеним и технолошким променама. Судови, као институције у служби јавности, не могу остати изоловани од процеса дигиталне трансформације. Сходно томе, савремено грађанско процесно право треба да се прилагоди реалностима убрзано развијајућег информационог друштва. Дуги низ година дигитализација парничног поступка у Пољској била је обележена такозваном „инсуларном дигитализацијом“, што подразумева њено ограничавање на уске процесне области у којима је омогућена примена информационо-комуникационих технологија. Преломни тренутак у овом процесу наступио је током пандемије COVID-19, када је темпо дигитализације значајно убрзан, а различита технолошка решења уведена или унапређена. Посебно је значајно што су многа од ових решења, првобитно донета као привремене мере, накнадно инкорпорисана у трајна процесна правила и постала саставни део система грађанског правосуђа.

Циљ рада је анализа тренутног стања дигитализације парничног поступка у Пољској, са посебним освртом на спорне (контрадикторне) поступке. Анализа настоји да одговори на питање да ли савремено грађанско процесно право делотворно испуњава своју улогу институционалног механизма за решавање друштвених конфликта у условима све израженије дигитализације друштва.

Кључне речи: дигитализација, парнични поступак, грађанско процесно право, информационо-комуникационе технологије, судови, друштвени конфликти, Пољска.

* Редовни професор, Универзитет у Жешову, Правни и административни факултет, Република Пољска, kosciolka@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2656-3453.

DIGITALIZATION OF CIVIL PROCEEDINGS AS A MODERN WAY OF RESOLVING
CIVIL CONFLICTS: THE POLISH PERSPECTIVE

Summary

Civil proceedings constitute a classic example of an institutionalized mechanism for resolving social conflicts. The effectiveness of this mechanism largely depends on its ability to adapt to broader social and technological transformations. Courts, as institutions serving the public, cannot remain isolated from ongoing processes of digital transformation. Consequently, contemporary civil procedural law should adapt to the realities of a rapidly developing information society. For many years, the digitalisation of civil proceedings in Poland was characterised by what is often described as “insular digitalisation”, meaning that it was limited to narrow procedural areas in which the possibility of using ICT was introduced. A decisive turning point in this process occurred during the COVID-19 pandemic, when the pace of digitalisation accelerated considerably and various technological solutions were introduced or significantly developed. Importantly, many of these solutions, initially adopted as temporary emergency measures, were subsequently incorporated into permanent procedural regulations, thereby becoming an enduring part of the civil justice system.

The purpose of the article is to analyse the current state of digitalisation of civil proceedings in Poland, with a particular focus on litigious proceedings. The analysis seeks to answer whether contemporary civil procedural law effectively fulfils its role as an institutional mechanism for resolving social conflicts in an increasingly digitalised society.

Key words: digitalisation, civil proceedings, civil procedural law, information and communication technologies, courts, social conflicts, Poland.

* Full Professor, University of Rzeszow, Faculty of Law and Administration, Republic of Poland, koscioleka@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2656-3453.

Dr Attila BADÓ*

Dr Samantha Joy CHEESMAN**

ЕКСТЕРНАЛИЗАЦИЈА ДРУШТВЕНИХ КОНФЛИКАТА КРОЗ ПРАВО:
НЕЗАВИСНОСТ СУДСТВА И МЕХАНИЗМИ ВЛАДАВИНЕ ПРАВА ЕВРОПСКЕ
УНИЈЕ У МАЂАРСКОЈ

Сажетак

Рад испитује на који начин су друштвени и политички конфликти у Мађарској екстернализовани кроз право у контексту механизма Европске уније (ЕУ) за заштиту владавине права. Полази се од става да је независност судства постала не само правни принцип, већ и централна арена у којој се артикулишу и оспоравају дубље друштвене поделе. Са посебним освртом на механизам условљавања ЕУ, у раду се показује да је спољни притисак који повезује реформе у правосуђу са приступом фондовима ЕУ преобликовао унутрашњи политички пејзаж Мађарске. Иако је власт формално поступила у складу са захтевима ЕУ, истовремено је те реформе представила као споља наметнуте и непотребне, чиме се додатно учвршћује наратив о суверенитету и отпору. Насупрот томе, опозициони актери и значајан део правничке заједнице исте реформе тумаче као закаснеле корекције структурних недостатака. Ова разлика у тумачењима показује да интервенција ЕУ није само довела до законодавних промена, већ је и продубила унутрашњу поларизацију. Управљање правосуђем тако постаје замена за шире конфликти у вези са уставним идентитетом, демократским легитимитетом и значењем владавине права. Случај Мађарске указује на то да механизам условљавања владавине права делује не само као правни инструмент, већ и као механизам који екстернализује и појачава унутрашње друштвене конфликти. Иако је способан да подстакне формално усклађивање, он се суочава са ограничењима у стварању заједничког нормативног консензуса, што отвара питање дугорочне ефикасности спољног спровођења у оквиру ЕУ.

Кључне речи: владавина права, судска независност, Европска унија, Мађарска, друштвени конфликти.

* Редовни професор, Универзитет у Сегедину, Правни факултет и Факултет политичких наука, Република Мађарска, attila@badoat.hu, ORCID: 0000-0001-8262-3401.

** Виши предавач, Универзитет у Сегедину, Правни факултет и Факултет политичких наука, Република Мађарска, Samantha@juris.u-szeged.hu, ORCID: 0000-0002-9890-1776.

Attila BADÓ, Ph.D*

Samantha Joy CHEESMAN, Ph.D**

EXTERNALIZING SOCIAL CONFLICT THROUGH LAW:
JUDICIAL INDEPENDENCE AND EU RULE OF LAW MECHANISMS IN HUNGARY

Summary

This paper explores how social and political conflicts in Hungary have been externalized through law in the context of European Union (EU) rule-of-law mechanisms. It argues that judicial independence has become not merely a legal principle but a central arena through which deeper societal divisions are articulated and contested. Focusing on the EU's conditionality mechanism, the study demonstrates that external pressure linking judicial reform to access to EU funds has reshaped Hungary's internal political landscape. While the government has formally complied with EU requirements, it has simultaneously framed these reforms as externally imposed and unnecessary, thereby reinforcing a narrative of sovereignty and resistance. In contrast, opposition actors and much of the legal community interpret the same reforms as long-overdue corrections to structural deficiencies. This divergence reveals how EU intervention has not only triggered legislative change but has also intensified domestic polarization. Judicial governance has thus become a proxy battlefield for broader conflicts over constitutional identity, democratic legitimacy, and the meaning of the rule of law. The Hungarian case shows that rule-of-law conditionality operates not only as a legal instrument but also as a mechanism that externalizes and amplifies internal social conflicts. While capable of inducing formal compliance, it struggles to generate a shared normative consensus, thereby raising questions about the long-term effectiveness of external enforcement within the EU.

Key words: rule of law, judicial independence, European Union, Hungary, social conflicts.

* Full Professor, University of Szeged, Faculty of Law and Political Sciences, Republic of Hungary, attila@badoat.hu, ORCID: 0000-0001-8262-3401.

** Senior Lecturer, University of Szeged, Faculty of Law and Political Sciences, Republic of Hungary, Samantha@juris.u-szeged.hu, ORCID: 0000-0002-9890-1776.

Dr Daniela DIMITROVA*

ГРАЂАНСКОПРАВНИ ЗАХТЕВ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ: КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА БУГАРСКОГ И СРПСКОГ ПРАВА

Сажетак

Извештај испитује сличности и разлике у правном оквиру Републике Бугарске и Републике Србије у омогућавању заједничког разматрања грађанске тужбе у кривичном поступку. Анализирани су услови за допуштање грађанскоправног захтева у оквиру кривичног поступка, при чему су разграничени материјалноправни и процесноправни захтеви. Такође се испитују специфичности судског одлучивања о грађанској тужби у кривичном поступку.

Кључне речи: имовинскоправни захтев, кривични поступак, компаративна правна анализа.

* Асистент, Универзитет „Св. Кирило и Методије“, Правни факултет, Велико Трново, Република Бугарска, d.r.dimitrova@ts.uni-vt.bg, ORCID: 0000-0002-4665-9172.

Daniela DIMITROVA, Ph.D*

THE CIVIL CLAIM IN CRIMINAL PROCEEDINGS: A COMPARATIVE ANALYSIS
OF BULGARIAN AND SERBIAN LAW

Summary

The paper examines the similarities and differences in the legal regulation of the Republic of Bulgaria and the Republic of Serbia regarding the admission of a civil claim for joint consideration in criminal proceedings. The prerequisites for admitting the civil claim within the framework of the criminal process are analyzed, distinguishing between substantive and procedural requirements. The specific features of the court's ruling on the civil claim in criminal proceedings are also examined.

Key words: civil claim, criminal procedure, comparative legal analysis.

* Assistant, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Faculty of Law, Republic of Bulgaria, d.r.dimitrova@ts.uni-vt.bg, ORCID: 0000-0002-4665-9172.

МЕХАНИЗМИ ЗА УБРЗАВАЊЕ КРИВИЧНИХ ПОСТУПАКА:
УПОРЕДНОПРАВНА АНАЛИЗА ИЗМЕЂУ БУГАРСКОГ И СРПСКОГ ПРАВА

Сажетак

Вођење поступка у разумном року је саставни део права на правично суђење, како је утврђено у члану 6 став 1 Конвенције о заштити људских права и основних слобода. Ова студија пружа кратак преглед принципа, процедура и специфичних правила који обезбеђују убрзан ток поступка, како је предвиђено бугарским и српским законодавством. Она испитује правне механизме за убрзање кривичних поступака у процесним законима обе земље, уз анализу института споразума о признању кривице.

Кључне речи: правично кривично суђење, разумни рок, алат за убрзање, споразум о признању кривице, упоредноправна анализа.

* Главни асистент, Универзитет „Св. Кирило и Методије“, Правни факултет, Велико Трново, Република Бугарска, d.davidkova@ts.uni-vt.bg, ORCID: 0000-0001-5352-2206.

Desislava DAVIDKOVA-DIMITROVA, Ph.D*

MECHANISMS FOR ACCELERATING CRIMINAL PROCEEDINGS: A
COMPARATIVE ANALYSIS OF BULGARIAN AND SERBIAN LAW

Summary

The conduct of the trial within a reasonable time is part of the essence of the right to a fair trial, regulated in Article 6, paragraph 1 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. This study provides a brief overview of the principles, procedures and specific rules ensuring the speed of the proceedings, provided for in the Bulgarian and Serbian legislation. The legal means provided for the acceleration of the criminal trial in the procedural laws of the two countries are examined, while the institute of plea bargaining is analyzed.

Key words: fair criminal trial, reasonable time, acceleration tool, plea bargaining, comparative law analysis.

* Senior Assistant Professor, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Faculty of Law, Republic of Bulgaria, d.davidkova@ts.uni-vt.bg, ORCID: 0000-0001-5352-2206.

Dr Ilmira ILIEVA*

УПОРЕДНА АНАЛИЗА МЕРА ЗАШТИТЕ ЖРТВА У БУГАРСКОМ И СРПСКОМ КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

Сажетак

Кривично законодавство предвиђа различите мере за заштиту жртве од даљег насиља или било каквог негативног утицаја повезаног са њеним учешћем у кривичном поступку. То укључује: мере које ограничавају контакт између жртве и починиоца (мере/налози забране прилагођавања); мере заштите сведока (примењују се на жртву као сведока); мере које се примењују на посебно рањиве појединце који учествују у кривичном поступку (посебна правила за испитивање, итд.). Овај рад представља кратку упоредну анализу мера заштите жртава предвиђених у бугарском и српском кривичном поступку и кривичном праву. Анализа не претендује да буде исцрпна, већ има за циљ да укаже на сличности и разлике које би могле бити корисне за унапређење законодавства у погледу заштите жртава.

Кључне речи: жртва, оштећена страна, мере заштите.

* Ванредни професор, Универзитет „Св. Кирило и Методије“ у Великом Трнову, Правни факултет, Република Бугарска, i.ilieva@ts.uni-vt.bg, ORCID: 0000-0003-4086-8704.

Ilmira ILIEVA, Ph.D*

COMPARATIVE ANALYSIS OF VICTIM PROTECTION MEASURES IN BULGARIAN AND SERBIAN CRIMINAL LEGISLATION

Summary

Criminal legislation provides various measures to protect the victim from further violence or any negative influence related to his/her participation in the criminal proceedings. These include: measures that restrict the contact between the victim and the perpetrator (restraining measures/orders); witness protection measures (applicable to the victim as a witness); measures, applied to especially vulnerable individuals, participating in the criminal proceedings (special rules for interrogation, etc.). This paper presents a brief comparative analysis of victim protection measures provided for in Bulgarian and Serbian criminal procedure and criminal law. The analysis does not claim to be exhaustive but aims to point out similarities and differences that could be useful for improving the legislation in terms of victim protection.

Key words: victim, injured party, protection measures.

* Associate Professor, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Faculty of Law, Republic of Bulgaria, i.ilieva@ts.uni-vt.bg, ORCID: 0000-0003-4086-8704.

УЛОГА МЕДИЈА У ОРУЖАНИМ СУКОБИМА

Сажетак

Право на информисање представља једно од основних људских права. Улога медија у том погледу је веома значајна, јер утиче на начин на који друштво перципира рат. Статус новинара током оружаних сукоба регулисан је међународним правом. Релевантне одредбе могу се пронаћи, на пример, у Допунском протоколу I уз Женевске конвенције (Протокол допунски Женевским конвенцијама од 12. августа 1949. године, који се односи на заштиту жртава међународних оружаних сукоба (Протокол I), од 8. јуна 1977. године). Према члану 79 овог акта, новинари се морају третирати као цивили и уживати заштиту, под условом да не предузимају радње које су супротне њиховом статусу. Са друге стране, лица која имају статус ратних дописника акредитованих при оружаним снагама имају право на статус ратних заробљеника у случају заробљавања. Ратни дописници имају дужност да буду непристрасни и независни од утицаја зараћених страна. Рад је посвећен улози медија током оружаних сукоба. Аутор ће анализирати утицај медија на догађаје током деведесетих година XX века, укључујући геноцид у Руанди и рат на Балкану. Биће представљени важећи правни прописи, као и основна начела којих би медији требало свакодневно да се придржавају током оружаних сукоба. Посебно ће бити наглашена информативна и јавно-мњењска функција медија, као и опасности од манипулације, будући да медији могу утицати на креирање наратива о сукобу.

Кључне речи: људска права, медији, новинар, ратни дописник, оружани сукоб.

* Доцент, Универзитет у Жешову, Правни факултет и факултет за управу, Република Пољска, kczeszejko@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0001-7978-1687.

THE ROLE OF THE MEDIA IN ARMED CONFLICT

Summary

The right to information is one of the fundamental human rights. The role of the media is very important in this regard, as it influences the way society perceives war. The status of journalists during armed conflicts is regulated by international law. Relevant provisions can be found, for example, in Additional Protocol I to the Geneva Conventions (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977). According to the Article 79 of this act, journalists should be treated as civilians and be protected provided they do not take actions that would be contrary to their status. On the other hand, persons with the status of war correspondents accredited to the armed forces are entitled to the status of prisoners of war if captured. War correspondents have a duty to be impartial and free from the influence of the warring parties. This paper will focus on the role of the media during armed conflicts. The author will discuss the impact of the media on events in the 1990s, including the genocide in Rwanda and the war in the Balkans. The author will present the applicable legal regulations and draw attention to the basic principles that the media should follow on a daily basis during armed conflicts. The informative and opinion-forming function of the media will be underscored, as well as the dangers of manipulation, as the media can influence the narrative of a conflict.

Key words: human rights, media, journalist, war correspondent, armed conflict.

* Assistant Professor, University of Rzeszów, Faculty of Law and Administration, Republic of Poland, kczeszejko@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0001-7978-1687.

ДРУШТВЕНИ СУКОБ ИНТЕРЕСА У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ И
КРИВИЧНОПРАВНИ МЕХАНИЗМИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА ДЕТЕТА НА
ЗАШТИТУ ОД ДЕСТРУКТИВНОГ ИНФОРМАТИВНОГ УТИЦАЈА

Сажетак

Рад се бави сложеном природом друштвених сукоба интереса који настају у савременом дигиталном окружењу, са посебним освртом на напетост између слободе информисања и потребе за заштитом малолетника. Аутор анализира еволуирајуће облике дигиталних претњи, укључујући сајбер насиље, подстицање на самоубиство и укључивање малолетника у незаконите активности путем друштвених мрежа. У средишту истраживања налази се оцена постојећих кривичноправних механизма усмерених на остваривање основног права детета на заштиту од деструктивног информативног утицаја. Истраживање указује на празнине у важећем законодавству и разматра изазове у утврђивању кривичне одговорности за незаконите активности у информационом простору. Анализом националних правних оквира, рад предлаже унапређење правних инструмената ради ефикаснијег суочавања са психолошким и физичким ризицима којима су деца изложена. Закључује се да је за превазилажење уоченог сукоба интереса и обезбеђивање безбедног информационог окружења за млађу популацију неопходан уравнотежен приступ који обједињује делотворну примену кривичног права и развој дигиталне писмености деце и њихових родитеља.

Кључне речи: дигитално окружење, права детета, деструктивне информације, кривично право, друштвени сукоб.

* Ванредни професор, Руски државни универзитет правде „В. М. Лебедев“, Северозападни огранак, Правни факултет, Санкт Петербург, Руска Федерација, krasnova.spb.rpa-mu@mail.ru, ORCID: 0000-0003-1545-8025.

Kristina KRASNOVA, Ph.D*

SOCIAL CONFLICT OF INTERESTS IN THE DIGITAL ENVIRONMENT AND
CRIMINAL LAW MECHANISMS FOR IMPLEMENTING THE CHILD'S RIGHT TO
PROTECTION FROM DESTRUCTIVE INFORMATION INFLUENCE

Summary

The article examines the complex nature of social conflicts of interest emerging within the modern digital environment, specifically focusing on the tension between freedom of information and the necessity of safeguarding minors. The author analyzes the evolving landscape of digital threats, including cyberbullying, incitement to suicide, and the involvement of minors in illegal activities through social networks. Central to the study is the evaluation of current criminal law mechanisms designed to implement the child's fundamental right to protection from destructive information influence. The research highlights gaps in existing legislation and explores the challenges of imposing criminal liability for illegal activities in the information space. By examining national legal frameworks, the paper proposes enhancements to legal instruments to better address the psychological and physical risks posed to children. The study concludes that a balanced approach, combining rigorous criminal law enforcement with proactive digital literacy of children and their parents, is essential to resolve the identified conflict of interests and ensure a safe information environment for the younger generation.

Key words: digital environment, child's rights, destructive information, criminal law, social conflict.

* Associate Professor, Russian State University of Justice named after V. M. Lebedev, North-West Branch, Faculty of Law, St. Petersburg, Russian Federation, krasnova.spb.rpa-mu@mail.ru, ORCID: 0000-0003-1545-8025.

ИЗМЕЋУ СТАБИЛНОСТИ И ИНТЕГРИТЕТА: САВРЕМЕНИ КОНФЛИКТИ У СФЕРИ ПРИСТУПА МЕДИЦИНСКОЈ ПРОФЕСИЈИ У ПОЉСКОЈ

Сажетак

Предмет рада јесте анализа и вредновање посебног поступка (тзв. поједностављеног поступка) за стицање права на обављање лекарске делатности од стране лица изван Европске уније. Овај поступак уведен је у Пољској у специфичним околностима, најпре услед пандемије COVID-19, а потом и након избијања оружаног сукоба у Украјини. У почетној фази примене, наведена регулатива није изазивала значајније контроверзе, међутим, у актуелном тренутку она представља предмет правних и друштвених спорова. Посебне недоумице односе се на обим уступака који се признају лекарима изван Европске уније који желе да обављају делатност у Пољској. Кључни сукоб између медицинске струке (нарочито професионалног удружења лекара у Пољској) и законодавне власти тиче се значајног отварања тржишта за лекаре који нису обухваћени системом образовања Европске уније. Правна несигурност и спорна питања у погледу важења ових прописа негативно утичу не само на положај кандидата за обављање лекарске професије у Пољској, већ посредно и на положај пацијената. Полазећи од јавног интереса и општег добра, указује се на потребу хитног законског уређења ове материје, уз уважавање аргумената свих страна укључених у наведени конфликт. У раду су формулисани закључци и предлози усмерени ка обезбеђивању усклађености анализираних правног института са уставним захтевима, као и ка заштити права пацијената на приступ здравственим услугама и здравственој сигурности. Посматрана проблематика треба да се сагледа и у ширем контексту правичне и инклузивне здравствене заштите, као и у оквиру развоја дугорочних здравствених политика које одговарају савременим друштвеним потребама и не доводе до продубљивања друштвених конфликта.

Кључне речи: медицинска професија, лекари изван Европске уније, здравствена политика, правна сигурност, приступ здравственој заштити.

* Доцент, Универзитет у Лођу, Правни факултет и факултет администрације, Република Пољска, mkaczmarek@wpia.uni.lodz.pl, ORCID: 0000-0002-4786-4872.

Maria KARCZ-KACZMAREK, Ph.D*

BETWEEN STABILITY AND INTEGRITY: CONTEMPORARY CONFLICTS IN THE SPHERE OF ACCESS TO THE MEDICAL PROFESSION IN POLAND

Summary

The subject of this paper is the analysis and evaluation the specific procedure (so-called simplified procedure) for obtaining the right to practice medicine by professionals from outside the EU. That procedure was introduced in Poland under specific circumstances, first due to COVID-19 pandemic and then after the outbreak of armed conflict in Ukraine. Initially, the enforcement of those regulations did not raise any objections, but at present these provisions are the subject of legal and social conflicts. There are concerns about the far-reaching concessions granted to doctors from outside the EU who wish to practise in Poland. The main dispute between the medical community (in particular the professional association of doctors in Poland) and the legislative authorities concerns the broad opening up of the market to doctors who are not covered by the EU education system. The conflict and uncertainty regarding the validity of the regulations have a negative impact not only on the situation of applicants for the profession in Poland, but also indirectly on the situation of patients. In view of this, in the public interest and for the common good, there is an urgent need to regulate those issue by law and to take into account the arguments of all parties involved in indicated conflict. Is has been formulated conclusions and postulates, the purpose of which is to ensure compliance of the analysed legal institution with constitutional requirements, as well as, to ensure the patient's rights to access to health services and health security. Analysed topic should be viewed in the context of equitable and inclusive health care, as well as, issues related to the development of long-term health care policies that respond to the contemporary requirements of society and do not lead to social conflicts.

Key words: medical profession, doctors from outside the European Union, health policy, legal certainty, access to healthcare.

* Assistant Professor, University of Łódź, Faculty of Law and Administration, Republic of Poland, mkaczmarek@wpia.uni.lodz.pl, ORCID: 0000-0002-4786-4872.

ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИКА НА ИНТЕРНЕТУ: САЈБЕР ГРУМИНГ, ПРАВА ЖРТАВА И ПРЕВЕНЦИЈА У САВРЕМЕНОМ ПРАВУ

Сажетак

Сајбер груминг у дигиталним комуникационим просторима, схваћен као процес изградње поверења и манипулације малолетницима, представља значајан изазов за заштиту деце и савремено кривично правосуђе. Његова специфичност огледа се у „просторној“ димензији: ризик се јавља у дигиталном окружењу (платформе, приватне поруке, брзо успостављање блискости), док се последице испољавају у физичком и друштвеном простору (притисак на сусрет, уцена, претње, психолошке последице). Циљ рада је повезивање криминолошких и социолошких увида о сајбер грумингу са правном перспективом, уз указивање на значај превенције и подршке жртвама. Анализа је организована у три целине. (1) Правни оквир: разматра се значај сајбер груминга за кривично право, заштита малолетника и улога пријављивања, уз указивање на изазове као што су непријављивање, крхкост доказа и зависност од платформи. (2) Међународни подаци: сумирају се налази истраживања о свести адолесцената о ризицима, стратегијама постављања граница и начинима тражења помоћи, уз посебан осврт на факторе који отежавају пријављивање (стид, страх, неповерење, неизвесност). (3) Превенција и пракса: разматрају се приступи усмерени на реално доношење одлука младих, укључујући подршку породице и школе, механизме пријављивања и практичне кораке (блокирање, пријава, чување доказа, обраћање особи од поверења). Рад доприноси разумевању сајбер груминга као проблема који превазилази кривичноправни оквир и захтева приступ усмерен на жртву и превенцију. Полазећи од налаза међународних истраживања, указује се на могућности унапређења заштитних механизма у складу са стварним понашањем адолесцената.

Кључне речи: сајбер груминг, заштита деце, тражење помоћи, дигитална безбедност.

* Студент мастер студија, Eötvös Loránd Универзитет (ELTE), Правни факултет, Будимпешта, Република Мађарска, melcsi315@gmail.com.

PROTECTING MINORS ONLINE: CYBERGROOMING, VICTIM RIGHTS, AND
PREVENTION WITHIN CONTEMPORARY LAW

Summary

Cybergrooming in digital communication spaces, understood as a gradual process of building trust and manipulating minors, has become a key challenge for child protection and contemporary criminal justice. A defining feature of the phenomenon is its “spatial” logic. Risk often emerges first in digital space (platforms, private messaging, rapid intimacy, isolation tactics), while harm and victim impact may materialise in physical and everyday social spaces (pressure to meet, coercion, blackmail, threats, and longer-term psychological consequences). This presentation aims to connect criminological and sociological understandings of cybergrooming with a practical legal perspective, showing how prevention and victim support can strengthen effective protection and reporting. The analysis is organised around three focal points. (1) A concise legal lens: we outline why cybergrooming matters for criminal law and practice, focusing on the protection of minors, the role of reporting, and recurring challenges in digital environments such as underreporting, the fragility of evidence, and platform-dependent access to information. (2) International survey evidence and trends: drawing on relevant cross-national surveys and institutional reports, we synthesise key patterns in adolescents’ risk awareness, boundary-setting strategies, and help-seeking/reporting pathways. Particular attention is paid to the factors that facilitate or hinder disclosure, including shame, fear of consequences, limited trust in adults or institutions, and uncertainty about when a situation becomes “serious enough” to report. (3) Prevention and practice implications: we discuss prevention approaches that align with youth decision-making in real-life situations, especially supportive family and school environments, accessible platform reporting mechanisms, and clear “action scripts” (e.g., blocking, reporting, saving evidence, involving a trusted adult). The expected contribution is a framework that treats cybergrooming not only as an offence-related issue but also as a victim-centred and prevention-oriented challenge. By translating international survey insights into practical implications, the presentation highlights directions for improving protective responses in ways that reflect adolescents’ actual help-seeking behaviour and everyday constraints.

Key words: cybergrooming, child protection, help-seeking pathways, digital safety practices.

* Master’s student, Eötvös Loránd University (ELTE), Faculty of Law, Budapest, Republic of Hungary, melcsi315@gmail.com.

Dr Orsolya HORVÁTH*
Péter SZATMÁRI**

“TRUE CRIME” МЕДИЈИ И ДОКАЗ: “CSI” ЕФЕКАТ ИЗВАН ТЕЛЕВИЗИЈЕ У ЕРИ ПОДКАСТА

Сажетак

Конзумирање true crime садржаја последњих година улази у нову фазу. Поред телевизијских серија и документарних формата, подкасти су постали једна од најутицајнијих платформи овог жанра. True crime подкасти одликују се интимношћу (најчешће се конзумирају у приватном окружењу), серијализованим приповедањем, наративно-новинарским техникама и високом нивоом ангажовања публике, што може довести до специфичних друштвених утицаја.

Паралелно с тим, у кривичноправној науци већ дуго се води расправа о такозваном „CSI ефекту“, односно претпоставци да медијски садржаји усмерени на форензику повећавају очекивања лаика у погледу научних доказа и померају вредновање доказа ка преференцији „форензичке извесности“. Међутим, савремена литература све више разликује класични CSI ефекат од приступа познатог као „tech effect“, који полази од тога да растућа очекивања у погледу научних доказа нису искључиво последица медијског утицаја, већ одражавају ширу културну нормализацију технологије и начина размишљања заснованог на подацима.

Рад развија проблемски оријентисан оквир за разумевање начина на који се расправа о CSI ефекту и технолошки условљена очекивања у погледу доказа могу преиспитати у ери подкаста. Применом desk research приступа, истраживање синтетизује кључне аргументе и налазе литературе, увиде о true crime подкастима, као и последице партиципативне публике и пратеће етичке и правне ризике, са посебним освртом на секундарну виктимизацију сродника жртава, питања приватности и проблеме у вези са подацима. Рад проширује расправу о CSI ефекту на савремено окружење подкаста и предлаже интегрисани оквир за анализу односа између конзумирања true crime садржаја и „културе доказа“, укључујући очекивања у погледу доказа, институционално поверење у органе кривичног гоњења и судове, као и лаичке „хијерархије доказа“.

Кључне речи: CSI ефекат, true crime, подкаст, технолошки ефекат, секундарна виктимизација.

* Предавач, Универзитет у Печују, Правни факултет, Република Мађарска, horvath.orsolya@pte.hu.

** Студент, Универзитет у Печују, Правни факултет, Република Мађарска, pepe.szatmari@gmail.com.

Orsolya HORVÁTH, Ph.D*
Péter SZATMÁRI**

TRUE CRIME MEDIA AND PROOF: THE CSI EFFECT BEYOND TELEVISION IN THE PODCAST ERA

Summary

True crime media consumption has entered a new phase in recent years. Beyond television series and documentary formats, podcasts have become one of the genre's most influential platforms. True crime podcasts are characterized by intimacy (typically consumed in private settings), serial storytelling, narrative-journalistic techniques, and high levels of audience engagement, which may generate distinct social impact mechanisms.

In parallel, criminal justice scholarship has long debated the "CSI effect," namely the assumption that forensic-focused media content increases lay expectations for scientific evidence and shifts the evaluation of proof toward a preference for "forensic certainty." However, the literature increasingly distinguishes the classical CSI effect from the "tech effect" perspective, which argues that rising expectations for scientific proof are not solely media-driven, but also reflect a broader cultural normalization of technology and data-centric reasoning.

This paper develops a problem-oriented and research-agenda-setting framework for understanding how the CSI effect debate and technology-driven expectations of proof can be re-interpreted in the podcast era. Using a desk-research approach, the study synthesizes (1) the core arguments and empirical findings in the CSI effect/tech effect literature; (2) key insights from media and social science research on true crime podcasts; (3) the potential consequences of participatory audiences and crowdsourcing practices (e.g., "online investigating," collaborative case solving); and (4) the ethical and legal risks associated with the genre, with particular attention to secondary victimization of victims' relatives, privacy concerns, and data-related issues. The paper's contribution is twofold: first, it extends a largely television-centered CSI effect discourse to the contemporary podcast environment; second, it proposes an integrated analytical lens for examining the relationship between true crime consumption and the "culture of proof," including evidence expectations, institutional trust in law enforcement and courts, and lay "evidence hierarchies."

Key words: CSI effect, true crime, podcast, tech effect, secondary victimization.

* Lecturer, University of Pécs, Faculty of Law, Republic of Hungary, horvath.orsolya@pte.hu.

** Student, University of Pécs, Faculty of Law, Republic of Hungary, pepe.szatmari@gmail.com.

ДОКАЗИ СА БОЈИШТА У САВРЕМЕНИМ КРИВИЧНИМ ПОСТУПЦИМА:
ПРИКУПЉАЊЕ, ЛАНАЦ ЧУВАЊА И ПРИХВАТЉИВОСТ ДОКАЗА

Сажетак

У кривичним поступцима који се односе на оружане сукобе, доказни материјал који потиче директно или индиректно са бојишта добија све већи значај. Иако појам доказа са бојишта није јединствено дефинисан, у пракси се све више користе физички докази, дигитални подаци, војни извештаји, биометријски трагови и други облици информација које документују државни и недржавни актери у сврху кривичног гоњења. Циљ рада је да испита специфичне изазове које прикупљање, документовање, пренос и допуштеност оваквих доказа постављају у савременим кривичним поступцима.

Рад се усредсређује на три кључна питања. Прво, разматрају се врсте и специфична обележја доказа са бојишта, уз посебан осврт на чињеницу да се они често прикупљају не на класичном месту извршења кривичног дела, већ у нестабилним, опасним и вишеслојним окружењима. Друго, анализира се проблем ланца чувања доказа, уз наглашавање да су могућност накнадне реконструкције кретања доказа, правилно документовање поступања са њим и могућност провере његовог порекла и аутентичности од суштинског значаја за очување доказне вредности. Треће, разматра се питање допуштености, односно услови под којима национални и међународни форуми могу прихватити доказе који потичу са бојишта, као и улога међународне правне помоћи, декласификације, поткрепљујућих доказа и гаранција правичног суђења у том процесу.

Рад користи дескриптивни и систематизујући приступ и закључује да је делотворна употреба доказа са бојишта у кривичним поступцима могућа само уколико су технички, правни и међународни аспекти поступања са доказима усклађени. Сходно томе, рад има за циљ не само разјашњење појмовних и процесних питања, већ и указивање на начин на који се доказни материјал из савремених сукоба може интегрисати у традиционални оквир кривичног правосуђа.

Кључне речи: докази са бојишта, кривични поступак, ланац чувања, допуштеност, међународна сарадња.

* Предавач, Универзитет у Печују, Правни факултет, Република Мађарска, horvath.orsolya@pte.hu.

BATTLEFIELD EVIDENCE IN CONTEMPORARY CRIMINAL PROCEEDINGS:
COLLECTION, CHAIN OF CUSTODY AND ADMISSIBILITY

Summary

In criminal proceedings related to armed conflicts, evidentiary materials originating directly or indirectly from battlefield environments are gaining increasing importance. Although the concept of battlefield evidence is not uniformly defined, practice is making growing use of physical evidence, digital data, military reports, biometric traces, and other forms of information documented by state and non-state actors for criminal justice purposes. The aim of the presentation is to examine the specific challenges that the collection, documentation, transfer, and admissibility of such evidence raise in contemporary criminal proceedings. The presentation focuses on three main issues. First, it reviews the possible types and specific characteristics of battlefield evidence, with particular attention to the fact that such evidence is often generated or collected not at a conventional crime scene, but in unstable, dangerous, and multi-actor environments. Second, it addresses the problem of the chain of custody, emphasizing that the possibility of retrospectively reconstructing the path of the evidence, the proper documentation of its handling, and the ability to verify its origin and authenticity are fundamental requirements for preserving its evidentiary value. Third, it analyzes the issue of admissibility, namely under what conditions national and international forums may accept evidence originating from battlefield settings, and what role is played in this process by mutual legal assistance, declassification, corroborative evidence, and the guarantees of a fair trial. The study applies a descriptive and systematizing approach and concludes that the effective use of battlefield evidence in criminal proceedings is only possible where the technical, legal, and international cooperation requirements of evidence handling are aligned. Accordingly, the presentation seeks not only to clarify the conceptual and procedural issues involved, but also to demonstrate how evidentiary material originating from modern conflicts can be integrated into the traditional framework of criminal justice.

Key words: battlefield evidence, criminal proceedings, chain of custody, admissibility, international cooperation.

* Lecturer, University of Pécs, Faculty of Law, Republic of Hungary, horvath.orsolya@pte.hu.

Dr Roland REMETE*

ДИГИТАЛНИ СУДОВИ И АНАЛОГНЕ ЗАШТИТНЕ МЕРЕ: ЕФИКАСНОСТ ИЗНАД СВЕГА?

Сажетак

Студија полази од премисе да је свакодневни рад правних стручњака значајно трансформисан вештачком интелигенцијом и другим дигиталним алатима. Ова трансформација је далеко од својих почетних фаза и вероватно ће одређени правни задаци на крају бити у потпуности преузети од стране вештачке интелигенције. Студија има за циљ да ојача ову промену парадигме истичући међународне лидере, посебно Кину и Сједињене Америчке Државе, у примени вештачке интелигенције. Такође наглашава да ће креативно правно размишљање остати суштинско и да технологија не би требало да се посматра као претња већ као алат за унапређење ефикасности правосудног система.

Кључне речи: Вештачка интелигенција (ВИ), дигитализација судова, онлајн судови, технологије у праву.

* Универзитет у Дебрецену, Докторска школа за државне и правне науке „Мартон Геза“, Мађарска, remete.rr@gmail.com, ORCID: 0009-0002-1094-9095.

Roland REMETE, Ph.D*

DIGITAL COURTS AND ANALOGUE SAFEGUARDS: EFFICIENCY ABOVE ALL?

Summary

The study begins with the premise that the daily work of legal professionals has been significantly transformed by artificial intelligence and other digital tools. This transformation is well beyond its initial stages, and, likely, certain legal tasks will eventually be fully taken over by AI. The study aims to reinforce this paradigm shift by highlighting international frontrunners, particularly China and the United States, in the application of AI. It also emphasises that creative legal thinking will remain essential and that technology should not be seen as a threat but as a tool to enhance the efficiency of the justice system.

Key words: Artificial Intelligence (AI), court digitalization, online courts, legal tech.

* University of Debrecen, Géza Márton Doctoral School of Legal Studies, Hungary, remete.rr@gmail.com, ORCID: 0009-0002-1094-9095.

Dr Sebastian CZECHOWICZ *

НЕПРИЈАТЕЉСТВО ПРЕМА МЕДИЦИНСКОМ НАПРЕТКУ КАО ШТО СЕ
ОГЛЕДА У ОБАВЕЗНОЈ ВАКЦИНАЦИЈИ. КОНЦЕПТ КРИМИНОГЕНЕ Е-МАСЕ И
СУПРОТСТАВЉАЊЕ ДРУШТВЕНОМ КОНСЕНЗУСУ

Сажетак

Питање обавезне вакцинације представља актуелан и озбиљан изазов за правне системе широм света. У том контексту, уочава се криминолошки релевантан феномен избегавања обавезне вакцинације деце. Аутор уводи концепт е-маса како би објаснио на који начин организовање појединаца у онлајн групе подстиче избегавање заштитне вакцинације. Истовремено, ова појава се доводи у однос са постојећим друштвеним консензусом у погледу вакцинације, чија је основна сврха заштита јавног здравља.

Кључне речи: заразне болести, јавно здравље, обавезна вакцинација, е-маса, претња.

* Доцент, Универзитет у Лођу, Правни факултет и факултет администрације, Република Пољска, sebastian.czechowicz@wpia.uni.lodz.pl, ORCID: 0000-0002-1770-1941.

Sebastian CZECHOWICZ, Ph.D*

HOSTILITY TOWARDS MEDICAL PROGRESS AS EXEMPLIFIED BY
COMPULSORY VACCINATIONS. THE CONCEPT OF THE CRIMINOGENIC E-MOB
AND OPPOSITION TO SOCIAL CONSENSUS

Summary

The issue of compulsory vaccinations is a current and serious challenge for law around the world. There is a criminological phenomenon of evading compulsory vaccinations for children. The author presents the concept of the e-mob to explain how organising into mobs on the internet encourages the evasion of protective vaccinations for children. In addition, he contrasts this aspect with the social consensus around protective vaccinations, which is intended to promote public health.

Key words: Infectious diseases, public health, compulsory vaccinations, e-mob, threat.

* Assistant Professor, University of Łódź, Faculty of Law and Administration, Republic of Poland, sebastian.czechowicz@wpia.uni.lodz.pl, ORCID: 0000-0002-1770-1941.

Dr Tanya KARAGYOZOVA*

УПОРЕДНА АНАЛИЗА МЕРА ПРОТИВ МАЛОЛЕТНИЧКЕ ДЕЛИНКВЕНЦИЈЕ У БУГАРСКОМ И СРПСКОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Сажетак

Овај чланак испитује растуће трендове малолетничке делинквенције и потребу за адекватним превентивним мерама прилагођеним специфичним карактеристикама починилаца кривичних дела у вези са узрастом. Пре свега, размотрено је питање кривичне одговорности. Извршена је анализа тога које особе подлежу кривичној одговорности према бугарском и српском праву. Друго, извршено је поређење различитих врста казни које се могу изрећи малолетним преступницима према бугарском и српском кривичном праву. Ово је најзначајнија разлика која је примећена између законодавстава две земље. Треће, извршено је поређење између бугарског правног оквира и одредби у оквиру српског Кривичног законика.

На крају, дати су предлози за увођење нових врста санкција усмерених на ефикаснију превенцију, одвраћање и рехабилитацију малолетних преступника.

Кључне речи: малолетник, казна, кривична одговорност, превенција.

* Главни асистент, доктор кривичног права, Универзитет „Св. Кирило и Методије“ у Великом Трнову, Правни факултет, Катедра за кривично право, Република Бугарска, tanya.karagyzova@ts.uni-vt.bg, ORCID: 0009-0000-2787-7425.

Tanya KARAGYOZOVA, Ph.D*

COMPARATIVE ANALYSIS OF MEASURES AGAINST JUVENILE DELINQUENCY
IN BULGARIAN AND SERBIAN CRIMINAL LAW

Summary

The trends of increasing juvenile crime require adequate preventive measures. These measures must be tailored to the specific characteristics of offenders in view of their young age. This article examines issues related to the criminal liability of juvenile offenders. It discusses which persons are criminally liable and what types of punishments can be imposed on juveniles under Bulgarian criminal law. A comparison is also made with the legal framework under the Serbian Criminal Code. Proposals are made for the introduction of new types of sanctions aimed at the prevention and deterrence of juvenile crime.

Key words: juvenile, punishment, criminal liability, prevention.

* Chief Assistant, PhD in Criminal Law, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Faculty of Law, Department of Penal Law, Republic of Bulgaria, tanya.karagyzova@ts.uni-vt.bg, ORCID: 0009-0000-2787-7425.

Dr Tina PRŽESKA*

Dr Tea LALEVSKA**

САВРЕМЕНИ КАТАСТАРСКИ СИСТЕМ У РЕПУБЛИЦИ СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ И ЊЕГОВА УЛОГА У ОБЕЗБЕЂИВАЊУ ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ У ПРОМЕТУ НЕКРЕТНИНА

Сажетак

Модернизација катастарског права у правном систему Републике Северне Македоније био је дугорочан процес који је кулминирао усвајањем Закона о катастру непокретности из 2008. године и Закона о катастру непокретности из 2013. године. Реформе у области катастарског права имале су за циљ увођење модерног, дигитализованог катастра који би одговорио на потребе тржишта некретнина и, истовремено, пружио правну сигурност носиоцима права на непокретностима. У том циљу, Закон о катастру непокретности из 2008. године и Закон о катастру непокретности из 2013. године успоставили су принципе за катастарски рад усмерен на обезбеђивање законитости, тачности, транспарентности и одговорности у евидентирању података и права на непокретностима.

Предмет анализе у овом раду биће ефекат од имплементације модерног катастарског система и његова улога у повећању нивоа правне сигурности у промету некретнина, као и границе његове ефикасности и способности да одговори на изазове који су се појавили у пракси.

Кључне речи: имовина, непокретности, катастар, стварна права, власништво.

* Редовни професор, Универзитет „Св. Кирило и Методије“ у Скопљу, Правни факултет „Iustinianus Primus“, Република Северна Македонија, t.przeska@pf.ukim.edu.mk, ORCID: 0000-0002-3476-2789.

** Доцент, Универзитет „Св. Кирило и Методије“ у Скопљу, Правни факултет „Iustinianus Primus“, Република Северна Македонија, t.lalevska@pf.ukim.edu.mk, ORCID: 0009-0000-8899-0958.

Tina PRŽESKA, Ph.D*

Tea LALEVSKA, Ph.D**

THE COTEMPORARY CADASTAR SYSTEM IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA AND ITS ROLE IN PROVIDING LEGAL CERTAINTY IN REAL ESTATE TRADE

Summary

The modernisation of cadastral law in the legal system of the Republic of North Macedonia was a long-term process that culminated in the adoption of the Real Estate Cadaster Act of 2008 and the Real Estate Cadaster Act of 2013. The reforms in the field of cadastral law aimed to introduce a modern, digitalised cadaster that would respond to the needs of the real estate market and, at the same time, provide legal certainty for holders of real estate rights. To this end, the Real Estate Cadaster of 2008 and the Law on Real Estate Cadaster of 2013 established principles for cadastral operations aimed at ensuring legality, accuracy, transparency, and accountability in the recording of real estate data and rights.

The subject of analysis in this paper will be the benefits of implementing the modern cadastral system and its role in increasing the level of legal certainty in real estate trade, as well as the limits of its effectiveness and ability to respond to the challenges that have arisen in practice.

Key words: property, real estate, cadaster, real rights, ownership.

* Full Professor, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje, Faculty of Law “Iustinianus Primus”, Republic of North Macedonia, t.przeska@pf.ukim.edu.mk, ORCID: 0000-0002-3476-2789.

** Assistant Professor, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje, Faculty of Law “Iustinianus Primus”, Republic of North Macedonia, t.lalevska@pf.ukim.edu.mk, ORCID: 0009-0000-8899-0958.

Dr Valerio Massimo MINALE*

ЗАКОНИК ЦАРА ДУШАНА И EDICTUM THEODERICI: КОМПАРАТИВНА
АНАЛИЗА КРОЗ ПРИСУСТВО ЖИВОТИЊА

Сажетак

Користан начин да се изврши поређење између Законика цара Душана, посебно у односу на *Lex Iustiniani*, и Edictum Theoderici, може се заснивати на елементу који представљају животиње, а који заузврат може оличавати правне аспекте, нарочито у вези са питањем одговорности, али нам истовремено пружа и увид у друштвено-економско окружење Италије под Острготском влашћу.

Кључне речи: Законика цара Душана, Edictum Theoderici, одговорност.

* Редовни професор, Универзитет у Напуљу „Федерико II“, Правни факултет, Република Италија, valeriomassimo.minale@unina.it.

Valerio Massimo MINALE, Ph.D*

THE ZAKONIK BY DUSHAN AND THE EDICTUM THEODERICI: A COMPARISON
THROUGH THE PRESENCE OF THE ANIMALS

Summary

An useful way to realize a comparison between the Zakonik by Dushan, especially on the *Lex Iustiniani*, and the Edictum Theoderici could concern the element represented by the animals, that in turn could embody legal aspects connected in particular with the topic of the responsibility, but also offer us an image of the socio-economic environment of Italy under the Ostrogothic power.

Key words: Zakonik by Dushan, Edictum Theoderici, responsibility.

* Full Professor, University of Naples Federico II, Faculty of Law, Republic of Italy, valeriomassimo.minale@unina.it.

ПОЈАВА (ИЛИ ИЗОСТАНАК) БАЛТИЧКОГ ПЕНИТЕНЦИЈАРНОГ МОДЕЛА У ПОСТСОВЈЕТСКОМ ПРАВНОМ ПРОСТОРУ

Сажетак

Рад испитује да ли се у постсовјетском правном простору може идентификовати посебан балтички пенитенцијарни модел, са фокусом на затворске системе Естоније, Летоније и Литваније. Након распада Совјетског Савеза, балтичке државе су спровеле обимне правне и институционалне реформе усмерене на напуштање совјетског казненог наслеђа и усклађивање затворске праксе са европским стандардима људских права. У раду се анализира да ли су ова заједничка историјска искуства и реформски правци довели до конвергенције пенитенцијарних структура или и даље преовлађују националне специфичности.

Применом компаративноправног и институционалног приступа, анализирају се законодавне реформе, затворски режими, заштита права осуђених лица, мере реинтеграције, као и утицај међународних механизма надзора, нарочито Европског суда за људска права и Европског комитета за спречавање мучења. Посебна пажња посвећена је улози друштвених конфликта, укључујући постсоцијалистичку транзицију, етничке и језичке поделе, као и питање институционалног поверења. Налази указују да, иако постоје заједнички реформски циљеви и спољни нормативни утицаји, значајне разлике опстају у погледу примене и правне културе. У раду се закључује да се, уместо јединственог модела, може говорити о делимичном или хибридном балтичком пенитенцијарном обрасцу, који одражава како заједничка наслеђа, тако и различите националне одговоре.

Кључне речи: друштвени конфликти, затворске реформе, балтичке државе, постсовјетска транзиција, компаративно право.

* Старији референт за међународну сарадњу, Универзитет јавне управе „Лудовика“, Факултет за спровођење закона, Република Мађарска, andreko.zsolt.gabor@uni-nke.hu, ORCID: 0000-0003-0066-044X.

Corr. Lieutenant Zsolt Gábor ANDRÉKÓ *

THE EMERGENCE (OR ABSENCE) OF A BALTIC PENITENTIARY MODEL IN THE POST-SOVIET LEGAL SPACE

Summary

This paper examines whether a distinct Baltic penitentiary model can be identified within the post-Soviet legal space, focusing on the prison systems of Estonia, Latvia, and Lithuania. Following the dissolution of the Soviet Union, the Baltic States implemented extensive legal and institutional reforms aimed at replacing the Soviet penal legacy and aligning prison practices with European human rights standards. The study explores whether these shared historical experiences and reform trajectories have produced convergent penitentiary structures or whether national specificities remain dominant.

Using a comparative legal and institutional approach, the paper analyses legislative reforms, prison regimes, the protection of prisoners' rights, reintegration measures, and the influence of international monitoring mechanisms, particularly the European Court of Human Rights and the European Committee for the Prevention of Torture. Special attention is given to the role of social conflicts, including post-socialist transition, ethnic and linguistic divisions, and institutional trust. The findings suggest that while common reform objectives and external normative influences exist, significant differences persist in implementation and legal culture. The paper argues that rather than a coherent model, a partial or hybrid Baltic penitentiary pattern can be identified, reflecting both shared legacies and divergent national responses.

Key words: social conflicts, prison reform, Baltic States, post-Soviet transition, comparative law.

* Senior Desk Officer for International Affairs, Ludovika University of Public Service, Faculty of Law Enforcement, Republic of Hungary, andreko.zsolt.gabor@uni-nke.hu ORCID: 0000-0003-0066-044X.

ПРЕГОВОРИ СРБИЈА И ЕВРОПСКА УНИЈА – ПОГЛАВЉЕ 35*

Сажетак

На приступној конференцији између Републике Србије и ЕУ, одржаној 2014. године, наглашена је условљеност европске перспективе Републике Србије напретком у процесу нормализације односа између Београда и Приштине. Обавезе које произлазе из постигнутих споразума у оквиру овог процеса обједињене су у оквиру Поглавља 35, иначе специфичног и отвореног преговарачког поглавља чији садржај није унапред дефинисан већ се обликује у складу са политичким контекстом и приоритетима ЕУ. Имајући у виду изостанак утврђених стандарда и мерила на којима би се заснивао суд о напретку Републике Србије – служећи се предностима нормативног метода, системског, телеолошког и историјског тумачења, у раду анализирамо садржину споразума постигнутих у оквиру Дијалога о нормализацији односа између Београда и Приштине и указујемо на њихове правне последице.

Кључне речи: Европска унија, нормализација односа, Резолуција СБУН 1244, Бриселски споразум, Поглавље 35.

* Сарадник ван радног односа – демонстратор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, azramuratoglu9@gmail.com.

** Напомена: За потребе овог рада, институције на Косову и Метохији које делују ван правног система Републике Србије биће означаване уз коришћење симбола (*), у складу са Уставом Републике Србије, Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 и саветодавним мишљењем Међународног суда правде о декларацији о независности Косова. Овакво термилошко опредељење не представља прејудуцирање статуса Косова и Метохије нити довођење у питање територијалног интегритета и суверенитета Републике Србије.

NEGOTIATIONS BETWEEN SERBIA AND EUROPEAN UNION – CHAPTER 35

Summary

At the accession conference between the Republic of Serbia and the EU held in 2014, it was emphasized that the European perspective of the Republic of Serbia was conditional upon progress in the process of normalization of relations between Belgrade and Pristina. The obligations arising from the agreements reached within the process are incorporated into Chapter 35, a specific and open negotiating chapter whose substance is not predetermined, but rather shaped in accordance with the political context and priorities of the EU. Given the absence of established standards and benchmarks on which an assessment of the Republic of Serbia's progress could be based, in our work, drawing on the advantages of the normative method, as well as systematic, teleological and historical interpretation, we analyze the substance of agreements reached within the framework of the Dialogue on the Normalization of Relations between Belgrade and Pristina and highlight their legal consequences.

Key words: European Union, normalization of relations, UN Security Council Resolution 1244, Brussels Agreement, Chapter 35.

* External Associate – Demonstrator, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, azramuratoglu9@gmail.com.

КУЛТУРНЕ РАЗЛИКЕ У ВОЈНОЈ ДИПЛОМАТИЈИ: ИЗАЗОВИ И МОГУЋНОСТИ

Сажетак

Војна дипломатија све више делује на пресеку стратешких интереса и културне разноликости, чинећи културну интелигенцију кључним захтевом, а не допунском вештином. Ослањајући се на историјска искуства, савремено безбедносно окружење и оквире мултинационалне сарадње, овај рад истиче како културне разлике обликују обрасце комуникације, динамику преговора, процесе доношења одлука и напоре у изградњи савезништва. Погрешна тумачења, различите норме и супротстављени системи вредности могу довести до трвења, неповерења или оперативних застоја; међутим, те исте разлике могу постати извор иновација, отпорности и унапређене сарадње када им се приступи са осетљивошћу и свешћу. Анализа показује да разноликост у мултинационалним окружењима није само дипломатска учтивост већ стратешки ресурс. Ефикасно деловање у различитим културама омогућава уверљивији дијалог, јача преговарачке позиције и доприноси развоју одрживих партнерстава која превазилазе непосредне оперативне циљеве. Препознавањем културних контекста и прилагођавањем стилова лидерства, војни дипломати и команданти могу потенцијалне препреке претворити у прилике за изградњу поверења и дугорочну стабилност. Посебан нагласак ставља се на образовање и професионални развој као предуслове за успех у овом сложеном окружењу. Културна компетентност мора се систематски развијати кроз војне академије, програме обуке и континуиране иницијативе професионалног усавршавања, а не третирати као једнократан захтев. Такав приступ подржава управљање кризама, превенцију конфликта и сарадничке безбедносне аранжмане у све више повезаном свету. У целини, студија закључује да ће будућа ефикасност у војној дипломатији зависити од континуираних улагања у интеркултуралну обуку, рефлексивно лидерство и институционалне механизме учења који омогућавају оружаним снагама и дипломатским актерима да се прилагоде променљивим глобалним околностима уз очување међународне безбедности и сарадње.

Кључне речи: војна дипломатија, културна интелигенција, интеркултурална комуникација, мултинационална сарадња, образовање и обука, управљање кризама, изградња савезништва.

* Редовни професор, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Војна академија „Генерал Михаило Апостолски“, Скопје, Република Северна Македонија, zoranjovanovski43@gmail.com.

Zoran JOVANOVSKI, Ph.D*

CULTURAL DIFFERENCES IN MILITARY DIPLOMACY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Summary

This study examines the role of cultural differences in contemporary military diplomacy, focusing on their impact on communication processes, negotiation practices, decision-making, and multinational cooperation within security and defence contexts. In an era of increasing interoperability among armed forces, international organisations, and diplomatic missions, cultural competence has become a critical skill for military diplomats and strategic leaders. The research draws on qualitative analysis of historical cases, peace operations, and current security environments in order to identify major cultural barriers — such as differing perceptions of hierarchy, time, honour, collective responsibility, and communication styles — as well as the opportunities generated by intercultural interaction. Particular attention is devoted to the risks of misinterpretation, mistrust, and operational misalignment, alongside the potential for trust-building, improved negotiating positions, and the development of long-term partnerships through cultural sensitivity. The paper argues that effective military diplomacy depends not only on technical expertise and political guidance, but also on the capacity to adapt to local cultural norms and value systems. Furthermore, it highlights the need for systematic education and training in cultural awareness within military academies and diplomatic institutions as a prerequisite for crisis management, conflict prevention, and the advancement of international security.

Key words: military diplomacy, cultural differences, intercultural communication, security cooperation, conflict management.

* Full Professor, Goce Delčev University, Štip, Military Academy “General Mihailo Apostolski”, Skopje, Republic of North Macedonia, zoranjovanovski43@gmail.com.

Др Александар КОВАЧЕВИЋ*

ВИ ЛОКАЛИЗАМ И УРБАНА ВИ: ТРАНСФОРМАЦИЈА И ИЗАЗОВИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ У КОНТЕКСТУ РАЗВОЈА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У СРБИЈИ

Сажетак

Досадашње анализе употребе интернета ствари и великих података у управљању градовима често су концепт паметних градова посматрале искључиво кроз технолошку призму. Међутим, за потпуно разумевање овог феномена неопходно је укључити друштвену перспективу, будући да управљање паметним градовима представља не само технички, већ и примарно друштвени изазов. У том контексту, све значајније место заузимају концепти ВИ локализма и Урбане ВИ. ВИ локализам обухвата акције локалних доносилаца одлука усмерене на регулисање управљања вештачком интелигенцијом унутар градова или заједница. Овај концепт не подразумева нужно добру управу на локалном нивоу, нити искључује државне политике, већ наглашава специфичну улогу локалне самоуправе. С друге стране, Урбана ВИ рефлектује комплексност градова, хибридни карактер и контекст јавних политика, ослањајући се на податке из урбаног окружења који се алгоритмима обрађују у циљу ефикаснијег управљања градом. Овај рад анализира трансформацију и изазове пред којима се налази локална самоуправа у Србији, постављајући централно истраживачко питање: да ли је и на који начин могуће применити принципе ВИ локализма и Урбане ВИ у процесу реформе локалне самоуправе и дигитализације у Србији? Полазећи од основних теоријских претпоставки, рад користи примере из међународне праксе како би приказао ефекте ових концепата. Ови примери служе као основ за изградњу оквира за примену поменутих модела у домаћем контексту. У закључним разматрањима истиче се кључни значај вештачке интелигенције за развој и модернизацију савремене локалне самоуправе у Србији.

Кључне речи: ВИ локализам; Урбана ВИ; локална самоуправа; паметни градови и Србија.

* Научни сарадник, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, Република Србија, aleksandar.kovacevic@fpn.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-0601-3382.

Aleksandar KOVAČEVIĆ, Ph.D*

AI LOCALISM AND URBAN AI: TRANSFORMATION AND CHALLENGES OF
LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
DEVELOPMENT IN SERBIA

Summary

Previous analyses of the use of the Internet of Things (IoT) and Big Data in city management have often viewed the smart city concept solely through a technological lens. However, for a comprehensive understanding of this phenomenon, it is essential to incorporate a social perspective, as the governance of smart cities represents not only a technical but primarily a social challenge. In this context, the concepts of AI localism and urban AI are gaining increasing importance. AI localism encompasses actions taken by local decision-makers aimed at addressing the governance of artificial intelligence within cities or communities. This concept does not necessarily imply good governance at the local level, nor does it exclude national policies; rather, it emphasises the specific role of local self-government. On the other hand, urban AI reflects the complexity of cities, their hybrid character, and the public policy context, relying on data derived from the urban environment, which is then processed by algorithms to enable more efficient city management. This paper analyses the transformations and challenges facing local self-government in Serbia, posing the central research question: Is it possible, and in what way, to apply the principles of AI localism and urban AI within the context of local self-government reform and digitalisation in Serbia? Starting with basic theoretical assumptions, the paper uses international best practices to demonstrate the effects of these concepts. These examples serve as a foundation for building a framework for the application of the models in the domestic context. The concluding remarks highlight the key importance of artificial intelligence in the development and modernisation of contemporary local self-government in Serbia.

Key words: AI localism, urban AI, local self-government, smart cities, Serbia.

* Research Associate, University of Belgrade, Faculty of Political Sciences, Republic of Serbia, aleksandar.kovacevic@fpn.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-0601-3382.

Др Александар М. САВИЋ*

МИСИЈА МАЈОРА ЈОВАНА ДРАГАШЕВИЋА У БУКУРЕШТУ 1876. ГОДИНЕ

Сажетак

Мисија генералштабног мајора Јована Драгашевића у Букурешту 1876. године представља део дипломатских настојања Кнежевине Србије уочи Првог српско-турског рата. Српска влада је тежила да предстојећи сукоб са Османским царством повеже са устаничким покретима у другим деловима Балкана, посебно са бугарским националним покретом. У том циљу Драгашевић је упућен у Букурешт, једно од главних средишта бугарске политичке емиграције, како би успоставио контакте са бугарским политичким круговима и испитао могућности за координацију деловања. Његови извештаји показују да међу бугарским политичким представницима није постојао јединствен став о покретању устанка, што је ограничавало могућности сарадње са Србијом. Мисију је додатно отежавала политика неутралности Румуније, која под притиском великих сила није желела да дозволи револуционарне активности на својој територији. Иако није довела до конкретног политичког споразума, ова мисија представља значајан извор за разумевање српско-бугарских односа и дипломатских активности Србије уочи ратова за ослобођење и независност (1876–1878).

Кључне речи: Јован Драгашевић, Србија, бугарски комитети, Букурешт, Османско царство.

* Доцент, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Република Србија, aleksandar.m.savic@f.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-4865-4703.

Aleksandar M. SAVIĆ, Ph.D*

THE MISSION OF MAJOR JOVAN DRAGAŠEVIĆ IN BUCHAREST IN 1876

Summary

This paper examines the 1876 mission of Major Jovan Dragašević in Bucharest, a topic that has not yet been the subject of a dedicated scholarly study. Drawing on unpublished archival materials and published sources, the paper reconstructs the circumstances, objectives, and course of this diplomatic and political mission, as well as its place within the broader foreign policy efforts of the Principality of Serbia on the eve of the First Serbo-Ottoman War (1876). Particular attention is devoted to the contacts between the Serbian government and Bulgarian revolutionary committees in Bucharest, as well as to the reasons why broader coordination between the Serbian and Bulgarian national movements did not occur. The research shows that internal divisions within the Bulgarian political movement, together with Romania's policy of neutrality and the pressures exerted by the Great Powers, constituted significant obstacles to such coordinated efforts.

Key words: Jovan Dragašević, Serbia, Bulgarian committees, Bucharest, Ottoman Empire.

* Assistant Professor, University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Republic of Serbia, aleksandar.m.savic@f.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-4865-4703.

Др Александра ЂУРИЋ ЗДРАВКОВИЋ*
Др Милица КОВАЧЕВИЋ**
Александра БОКУН***

ВЕШТАЧЕЊЕ У СУДСКИМ ПОСТУПЦИМА ВЕЗАНИМ ЗА ОСОБЕ СА ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ ОМЕТЕНОШЋУ

Сажетак

Рад је фокусиран на указивање значаја вештачења у оквиру дефектолошке струке у судским поступцима везаним за особе с интелектуалном ометеношћу. Имајући у виду развојну специфичност особа наведене клиничке слике, као и бројне проблеме који су посредно или непосредно повезани са овим стањем, пред вештака дефектолошке струке постављају се веома одговорни задаци при испуњавању задате наредбе за вештачење. У раду су илустративно описана два случаја вештачења који су спроведени захтевом судова на територији Републике Србије. У првом случају, реч је о уређењу модела виђања петогодишње ћерке са аутизмом и интелектуалном ометеношћу и њеног оца који је дуго био одсутан из њеног живота. Други случај описује процену вештака дефектолошке струке везану за закаснили полазак детета с Ангелмановим синдромом у школу. Након сваког описаног случаја дато је кратко мишљење вештака, инкорпорирано у поднесак суду, као предлог за разрешење фокусног проблема.

Кључне речи: судска вештачења, дефектологија, особе са интелектуалном ометеношћу, наредбе о вештачењу.

* Редовни професор, Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Република Србија, aleksandra.djuric.aa@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0115-2666, именована за вештака решењем министра правде Републике Србије.

** Ванредни професор, Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Република Србија, bucak80@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0458-8193.

*** Дефектолог, Основна школа „Сава Јовановић Сирогојно“, Београд, Република Србија, aleksandra.bokun@gmail.com.

Aleksandra ĐURIĆ ZDRAVKOVIĆ, Ph.D*
Milica KOVAČEVIĆ, Ph.D**
Aleksandra BOKUN***

EXPERTISE IN COURT PROCEEDINGS RELATED TO PERSONS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

Summary

The paper focuses on indicating the importance of expertise within the framework of defectology professions in court proceedings related to persons with intellectual disabilities. Taking into account the developmental specificity of the person with the indicated clinical picture, as well as numerous problems that are indirectly or directly related to this condition, experts with defective structures are faced with the question of the responsible obligation to offer expertise. The paper describes illustratively two cases of expertise that were conducted at the request of courts in the territory of the Republic of Serbia. In the first case, it concerns the regulation of the model of seeing a five-year-old daughter with autism and intellectual disability and her father who was absent from her life for a long time. The second case describes the assessment of a defectologist's expert in the connection with the late start of a child with Angelman syndrome at school. After each described case, a brief opinion of the expert is given, incorporated into the court submission, as a proposal for solving the focal problem.

Key words: forensic expertise, defectology, people with intellectual disability, expert orders.

* Full Professor, University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation, Republic of Serbia, aleksandra.djuric.aa@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0115-2666, appointed as a court expert by decision of the Minister of Justice of the Republic of Serbia.

** Associate Professor, University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation, Republic of Serbia, bucak80@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0458-8193.

*** Special Education Teacher, Elementary School „Sava Jovanović Sirogojno“, Belgrade, Republic of Serbia, aleksandra.bokun@gmail.com.

Др Ана З. ЈЕВТОВИЋ*

Др Ненад ПЕРИЋ**

„ЦРНА ХРОНИКА“ И КРШЕЊЕ ПРАВА НА ПРИВАТНОСТ У МЕДИЈСКОМ ИЗВЕШТАВАЊУ

Сажетак

Аутори разматрају сложени однос међуутицања медија и криминалитета, посебно анализирајући статус рубрике „црна хроника“ и кршења права на приватност у новинарском извештавању. Основно полазиште у раду је да медији форсирањем сензационалистичко-таблоидних наслова и фотографија актера различитих кримогених и девијантних појава у трци за рејтинзима и кликстримовима често крше правне норме и професионалне кодексе. Публиковање непотребних детаља о начинима извршења кривичног дела не доприноси квалитетнијем извештавању, нити заштити јавног интереса, али производи дубоку патњу жртвама и њиховим породицама, повређујући им достојанство и носећи додатну бол. Резултати анализе показују да је српска штампа преокупирана насилничким садржајима, циљано одабраним и наративно поједностављеним како би запањила и шокирала читаоце. Цурење и манипулисање изјавама из поверљивих извора, изношење података док је истрага у току, откривање детаља из живота чланова породица жртва, представљају неке од примера како непрофесионално понашање новинара може бити разлог кршења људских права, јер не поштујући претпоставку невиности новинар/ка отежава или онемогућава непристрасност рада судова. Промена жанровске парадигме видљива је и у популаризацији некрофилног новинарства, које продајући слике смрти, патњи и туге родбине и блиских пријатеља, зарад профита газди њихову приватност.

Кључне речи: „црна хроника“, насиље, извештавање, сензационализам, право на приватност.

* Истраживач сарадник, Институт за политичке студије, Београд, Република Србија, ana.jevtovic@ips.ac.rs, ORCID: 0009-0003-3877-225X.

** Виши научни сарадник, Институт за српску културу, Приштина–Лепосавић, Република Србија, nesaperic777@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8332-0805.

Ana Z. JEVTOVIĆ, Ph.D*

Nenad PERIĆ, Ph.D**

„BLACK CHRONICLE” AND VIOLATION OF THE RIGHT TO PRIVACY IN MEDIA REPORTING

Summary

The authors consider the complex relationship between the media and crime, especially analyzing the status of the „black chronicle” section and violations of the right to privacy in journalistic reporting. The basic premise of the paper is that the media, by forcing sensationalist-tabloid headlines and photos of actors of various criminal and deviant phenomena in the race for ratings and clickstreams, often violate legal norms and professional codes. Publishing unnecessary details about the methods of committing a criminal offense does not contribute to better reporting or the protection of the public interest, but it causes deep suffering to victims and their families, violating their dignity and causing additional pain. The results of the analysis show that the Serbian press is preoccupied with violent content, purposefully selected and narratively simplified in order to astonish and shock readers. Leaking and manipulating statements from confidential sources, disclosing information while an investigation is ongoing, and revealing details from the lives of victims’ family members are just some of the examples of how unprofessional behavior by journalists can be a reason for human rights violations, because by not respecting the presumption of innocence, journalists make it difficult or impossible for the courts to be impartial. The change in the genre paradigm is also visible in the popularization of necrophilic journalism, which, by selling images of death, suffering, and grief of relatives and close friends, tramples on their privacy for the sake of profit. We have also noticed a lack of permanent education of the public about the right to privacy, but what is more important for the wider community – the lack of more active prevention of all types of social deformities.

Key words: „black chronicle”, violence, reporting, sensationalism, right to privacy.

* Research Associate, Institute for Political Studies, Belgrade, Republic of Serbia, ana.jevtovic@ips.ac.rs, ORCID: 0009-0003-3877-225X.

** Senior Research Associate, Institute for Serbian Culture, Priština–Leposavić, Republic of Serbia, nesaperic777@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8332-0805.

РЕАЛИЗАЦИЈА УГОВОРНОГ ПРАВА ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ – ПОНУДА И ПРИХВАТ ПОНУДЕ ЗА КУПОВИНУ СТВАРИ

Сажетак

Правни поредак у свом мозаику правних регула налази места и за једно подручје у којем су могућности за индивидуално деловање и личну иницијативу веће и у којем се омогућава странама, да изјавама воље, уреде сопствене односе. Правним субјектима омогућена је слобода уговарања, која подразумева могућност да они слободном вољом стварају правну норму која их обавезује на одређено међусобно понашање. Развој савременог промета, специфичности сваког уговора и различите потребе уговорних страна указале су на то да уговор са уобичајеним клаузулама не може увек да задовољи интересе обе стране. Модификације уговора о продаји, на пример, постале су толико честе да су уређене и самим законом, при чему је право прече куповине уређено управо као један од модалитета уговора о продаји.

У раду се, на основу теоријско-догматског приступа ближе одређује дефиниција, појам и правна природа института права прече куповине. Уговорно право прече куповине, као један његов појавни облик централни је у овом раду и већ из саме законске одредбе произилази да реализација уговорног права прече куповине подразумева испуњење одређених обавеза. Кључни елементи у процесу остваривања овог права су: понуда и прихват понуде.

Кључне речи: право прече куповине, уговорно право прече куповине, понуда, прихват понуде, продаја ствари.

* Демонстратор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, ana.kostic@pr.ac.rs, 0009-0005-0723-7427.

Ana KOSTIĆ*

IMPLEMENTATION OF THE PREEMPTIVE RIGHTS – OFFER AND ACCEPTANCE OF THE OFFER FOR THE PURCHASE OF PROPERTY

Summary

In its mosaic of legal regulations, the legal order also provides for an area where individual initiative and personal action are more prevalent, allowing parties to regulate their own relationships through statements of intent. Legal entities are granted the freedom to contract, meaning they can freely create legal norms that bind them to specific mutual behavior. The evolution of modern commerce, the unique characteristics of individual contracts, and the diverse needs of contracting parties have shown that standard contractual clauses do not always meet both parties' interests. For example, modifications to sales contracts have become so common that they are now regulated by law, with preemptive rights established as one of the modalities of a sales contract.

This paper further delineates through a theoretical-dogmatic approach the definition, concept, and legal nature of the institution of preemptive rights. The contractual preemptive rights, as one of its prominent manifestations, are central to this paper, and it follows from the legal provision itself that their realization entails the fulfillment of certain obligations. The key elements in exercising this right are the offer and its acceptance.

Keywords: preemptive rights, contractual preemptive rights, offer, acceptance of the offer, sale of property.

* Demonstrator, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, ana.kostic@pr.ac.rs, 0009-0005-0723-7427.

Др Ана ПАРАУШИЋ МАРИНКОВИЋ*
Марија ТРАЈКОВИЋ, МА**
Др Марина КОВАЧЕВИЋ ЛЕПОЈЕВИЋ***

УЛОГА СОЦИОДЕМОГРАФСКИХ ФАКТОРА У ПЕРЦЕПЦИЈИ ГОВОРА МРЖЊЕ

Сажетак

Слобода изражавања једно је од елементарних људских права и представља важан начин изражавања различитих идеја и мишљења. Међутим, до проблема може доћи уколико не постоји одговарајући баланс између права на слободу изражавања и права на заштиту од дискриминације, нарочито када чин изражавања преноси поруку мржње према појединцима и групама на основу личног својства, као што су раса, пол/род, етничка припадност, сексуална оријентација, инвалидитет и слично. Циљ овог рада јесте систематизација досадашњих емпиријских истраживања која испитују улогу социодемографских фактора у перцепцији говора мржње, са посебним фокусом на пол, старост, ниво образовања и сродне варијабле. Анализа обухвата студије које се баве способношћу препознавања говора мржње, проценом његове прихватљивости, као и проценом штетности и друштвених последица таквих порука. Налази досадашњих истраживања указују на постојање конзистентних, али не увек једнозначних образаца повезаности између социодемографских карактеристика и перцепције говора мржње. Посебно се издвајају разлике повезане са полом, етничким и расним пореклом, док су ефекти старости често зависни од контекста, типа говора мржње и интервенишућих варијабли. У раду се разматрају и кључни методолошки изазови у овој области, укључујући операционализацију говора мржње и варијабилност истраживачких инструмената. Обзиром на трајну друштвену релевантност феномена, истраживања перцепције говора мржње остају и данас изузетно актуелна. Налази оваквих студија могу представљати солидну основу за развој ефикасних јавних политика и образовних интервенција усмерених на превенцију и сузбијање говора мржње.

Кључне речи: говор мржње, перцепција, пол/род, старост, етничка припадност, расна припадност.

* Научни сарадник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, Република Србија, parausicana@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7880-7379.

** Истраживач сарадник, Институт за педагошка истраживања, Београд, Република Србија, s.marija1994@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5555-1780.

*** Виши научни сарадник, Институт за педагошка истраживања, Београд, Република Србија, marina.lepojevic@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4780-1716.

Ana PARUŠIĆ MARINKOVIĆ, Ph.D*
Marija TRAJKOVIĆ, MA**
Dr Marina KOVAČEVIĆ LEPOJEVIĆ, Ph.D***

THE ROLE OF SOCIODEMOGRAPHIC FACTORS IN THE PERCEPTION OF HATE SPEECH

Summary

Freedom of expression is one of the fundamental human rights and represents an important means for expressing diverse ideas and opinions. However, challenges arise when an appropriate balance between the right to freedom of expression and the right to protection from discrimination is not maintained. This is particularly evident when expression conveys hatred toward individuals or groups based on personal characteristics such as race, gender, ethnicity, sexual orientation, disability, or similar attributes. The aim of this paper is to provide a systematic overview of existing empirical research examining the role of sociodemographic factors in the perception of hate speech, with a particular focus on gender, age, level of education, and related variables. The analysis encompasses studies addressing the ability to recognize hate speech, perceptions of its acceptability, as well as assessment of the harmfulness and social consequences of such messages. Previous research findings suggest consistent, although not always unambiguous patterns of associations between sociodemographic characteristics and the perception of hate speech. While differences related to gender and ethnic and racial background are frequently observed, the effects of age are often dependent on context, the type of hate speech, and intervening variables. The paper also discusses key methodological challenges in this field, including the operationalization of hate speech and the variability of research instruments used across studies. Given the continuing social relevance of hate speech, research on its perception. The role of sociodemographic factors in the perception of hate speech remains highly important. The findings of such studies may serve as valuable basis for the development of effective public policies and educational interventions aimed at preventing and reducing hate speech.

Key words: hate speech, perception, gender, age, ethnicity, race.

* Research Associate, Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, Republic of Serbia, parausicana@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7880-7379.

** Research Assistant, Institute for Educational Research, Belgrade, Republic of Serbia, s.marija1994@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5555-1780.

*** Senior Research Associate, Institute for Educational Research, Belgrade, Republic of Serbia, marina.lepojevic@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4780-1716.

ПРАВНИ ПОСЛОВИ МАЛОЛЕТНИКА

Сажетак

Закључење правних послова од стране малолетника условљено је обимом њихове пословне способности у тренутку предузимања правног посла. Пословна способност се стиче постепено, достизањем одређеног степена зрелости неопходног за самостално учешће у правном промету. Породични закон Републике Србије прави разлику између пословне способности млађег и старијег малолетника, те ауторка у раду анализира постојећа нормативна решења. Млађи малолетници могу самостално предузимати правне послове којима стичу само права, правне послове којима не стичу ни права ни обавезе и правне послове малог значаја, док старији малолетници, поред наведених могу закључити и друге правне послове, уз сагласност законског заступника. У раду се разматра обим самосталности малолетника у предузимању правних послова, као и правне последице правних послова закључених без сагласности законског заступника. Циљ рада је утврђивање граница аутономије малолетника и односа између њихове правне заштите и постепеног признавања самосталности у правном промету.

Кључне речи: правни посао, млађи малолетник, старији малолетник.

* Асистент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, anastasija.kokeric@pr.ac.rs, ORCID: 0009-0004-1686-9154.

LEGAL TRANSACTIONS OF MINORS

Summary

The conclusion of legal transactions by minors is conditioned by the scope of their legal capacity at the time of entering into a transaction. Legal capacity is acquired gradually, as minors reach the degree of maturity necessary for independent participation in legal dealings. The Family Law of the Republic of Serbia distinguishes between the legal capacity of younger and older minors, and in this paper, the author analyzes the existing normative provisions. Younger minors may independently engage in legal transactions that confer only rights, transactions that create neither rights nor obligations, or transactions of minor significance, whereas older minors, in addition to these, may conclude other transactions with the consent of their legal representative. The paper examines the extent of a minor's autonomy in undertaking legal transactions, as well as the legal consequences of transactions concluded without the consent of their legal representative. The aim of the study is to determine the boundaries of a minor's autonomy and the relationship between their legal protection and the gradual recognition of independence in legal dealings.

Key words: legal transaction, younger minor, older minor.

* Teaching Assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, anastasija.kokeric@pr.ac.rs, ORCID: 0009-0004-1686-9154.

Анђела НИЋИФОРОВИЋ*

ИНСТИТУЦИОНАЛНА УЛОГА УСТАВНОГ СУДА У ПРОЦЕСУ РАЗРЕШЕЊА ШЕФА ДРЖАВЕ

Сажетак

Уставни суд је самостални орган државне власти чија је основна надлежност заштита уставности и законитости. Уставни суд поступа као заштитник устава чак и онда када је повреда уставних одредаба учињена од стране вршиоца државне, односно јавне функције, као што је шеф државе. У таквим случајевима уставни суд делује као посебан кривични суд, а његова улога има карактер посебне и непосредне заштите уставног поретка. Аутор у раду анализира поступак одлучивања о одговорности шефа државе пред уставним судом. Након разматрања уставноправног оквира основа одговорности шефа државе, аутор посебну пажњу усмерава на улогу коју уставни суд може имати у поступку разрешења шефа државе у упоредноправном контексту. Посебна пажња посвећена је нормативним решењима овог питања у Републици Србији према важећем Уставу. Циљ рада је да се, кроз анализу упоредноправног регулисања уставносудског поступања у случајевима одговорности шефа државе, прецизно оцени важећа уставна и законска регулатива и идентификују могући правци њеног унапређења.

Кључне речи: уставни суд, одговорност шефа државе, разрешење Председника Републике.

* Асистент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, andjela.niciforovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-1871-8649.

THE INSTITUTIONAL ROLE OF THE CONSTITUTIONAL COURT IN THE
PROCEDURE FOR THE REMOVAL OF THE HEAD OF STATE

Summary

The Constitutional Court is an independent state authority whose primary competence is the protection of constitutionality and legality. The Constitutional Court acts as a guardian of the Constitution even when a violation of constitutional provisions is committed by a holder of a state or public office, such as the Head of State. In such cases, the Constitutional Court functions as a special criminal court, and its role is characterized by a distinct and direct protection of the constitutional order. The author of this study analyzes the procedure for determining the responsibility of the Head of State before the Constitutional Court. After examining the constitutional and legal framework of the Head of State's accountability, the author focuses on the role that the Constitutional Court may play in the process of removing the Head of State in a comparative law context. Special attention is given to the normative solutions to this issue in the Republic of Serbia under the current Constitution. The aim of the study is, through an analysis of comparative law regulation of constitutional adjudication in cases of the Head of State's accountability, to accurately assess the existing constitutional and legal framework and identify potential directions for its improvement.

Key words: Constitutional Court, Responsibility of the Head of State, Removal of the President of the Republic.

* Teaching Assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Republic of Serbia, andjela.niciforovic@pr.ac.rs, ORCID 0000-0002-1871-8649.

Бојан АНДРИЋ*

КАЗНА КАО КРИМИНАЛНОПОЛИТИЧКА МЕРА У ЦИЉУ СУЗБИЈАЊА МАЛОЛЕТНИЧКОГ КРИМИНАЛИТЕТА

Сажетак

У раду аутор анализира улогу казне као криминалнополитичке мере у циљу сузбијања малолетничког криминалитета, са посебним освртом на казну малолетничког затвора. Полазећи од система кривичних санкција према малолетницима и законског оквира њиховог кажњавања, аутор разматра правну природу и место казне малолетничког затвора у систему малолетничких кривичних санкција. У наставку рада аутор анализира специфичности казне малолетничког затвора као једине казне у систему кривичних санкција према малолетницима, указујући посебно на њену превентивну и респресивну функцију.

Посебан значај имају питања везана за сврху и оправданост примене казне малолетничког затвора као и питања њеног извршења и постпеналне помоћи, јер указују на стварне домете казне и могућност ресоцијализације малолетника.

На крају се закључује да казна има значајну улогу у сузбијању малолетничког криминалитета, али да њена примена мора бити пажљиво и рестриктивно усклађена и прилагођена васпитној сврси кажњавања.

Кључне речи: малолетнички криминалитет, казна, казна малолетничког затвора, ресоцијализација, постпенална помоћ.

* Сарадник ван радног односа — демонстратор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, bojan.andric@pr.ac.rs.

Bojan ANDRIĆ*

PUNISHMENT AS AN INSTRUMENT OF CRIMINAL POLICY IN THE PREVENTION OF JUVENILE DELINQUENCY

Summary

In this paper, the author analyzes the role of punishment as a criminal policy measure aimed at combating juvenile delinquency, with special emphasis on juvenile imprisonment. Starting from the system of criminal sanctions applicable to juveniles and the legal framework governing their punishment, the author examines the legal nature and the position of juvenile imprisonment within the system of juvenile criminal sanctions. Furthermore, the paper analyzes the specific characteristics of juvenile imprisonment as the only form of punishment within the system of criminal sanctions for juveniles, particularly highlighting its preventive and repressive functions. Special attention is given to issues related to the purpose and justification of the application of juvenile imprisonment, as well as to issues concerning its execution and post-penal assistance, as these aspects indicate the real scope of this punishment and the possibilities for the resocialization of juveniles.

Finally, it is concluded that punishment plays a significant role in combating juvenile delinquency, but that its application must be careful and restrictive, aligned with and adapted to the educational purpose of punishment.

Key words: juvenile delinquency, punishment, juvenile imprisonment, resocialization, post-penal assistance.

* Teaching Associate — Demonstrator, University of Priština temporarily seated in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, bojan.andric@pr.ac.rs.

БРИСЕЛСКИ И ОХРИДСКИ СПОРАЗУМ КАО ИЗВОРИ ПАРАУСТАВНОГ ПРАВА У ПРАВНОМ ПОРЕТКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сажетак

Аутор се у раду бави уставноправном анализом правне природе и дејства Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа (Бриселског споразума) и Охридског споразума у правном поретку Републике Србије, полазећи од дубоког раскорака између уставног текста и правно-политичке стварности, између писаног и „живог“ Устава. Иако ови акти нису ратификовани нити су инкорпорирани у унутрашњи правни систем у складу са Уставом, њихова примена производи правне последице које у појединим сегментима доводе до фактичке суспензије уставних норми.

Основна теза рада јесте да се кроз имплементацију наведених споразума успоставља паралелни нормативни поредак који функционише мимо уставом утврђене хијерархије извора права. Такав поредак, означен као „парауставно право“, омогућава заобилажење Устава путем политичко-правних механизма који немају уставну легитимацију, али имају непосредно дејство у правном животу, чиме се релативизује принцип уставности и подрива принцип јединства уставног поретка. Посебна пажња посвећена је улози извршне власти као носиоца ових процеса, као и изостанку делотворне контроле од стране Уставног суда Републике Србије, што указује на институционализацију праксе у којој се суштинске уставне промене врше без уставотворца и изван уставом прописаног поступка, а то додатно доприноси нормативној неодређености и правној несигурности. У том контексту, поставља се питање да ли је реч о изузетку условљеном политичким околностима или о трајној трансформацији уставног система.

Рад показује да наведени процеси не представљају само одступање од уставног оквира, већ потенцијално успостављање новог модела уставности у коме формални извори права губе примат пред актима чија се снага заснива на политичкој нужности или реалности, како је то сада популарно да се каже, а не на уставом прописаној процедури. Уколико се уставне норме могу стављати ван снаге без њихове формалне промене, онда се више не поставља питање повреде Устава, већ питање његовог стварног постојања.

Кључне речи: Устав Републике Србије, парауставно право, Бриселски споразум, Охридски споразум, извори права, уставност, владавина права.

* Ванредни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, bojan.bojanic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-7884-3620.

THE BRUSSELS AND OHRID AGREEMENTS AS SOURCES OF PARA-
CONSTITUTIONAL LAW IN THE LEGAL ORDER OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

The paper provides a constitutional law analysis of the legal nature and effects of the First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations (the Brussels Agreement) and the Ohrid Agreement within the legal order of the Republic of Serbia, starting from a profound discrepancy between the constitutional text and legal-political reality, that is, between the written and the “living” Constitution. Although these acts have neither been ratified nor incorporated into the domestic legal system in accordance with the Constitution, their implementation produces legal effects which, in certain segments, lead to the de facto suspension of constitutional norms.

The central thesis of the paper is that the implementation of the aforementioned agreements establishes a parallel normative order operating outside the constitutionally defined hierarchy of sources of law. Such an order, designated as “para-constitutional law”, enables the circumvention of the Constitution through political-legal mechanisms lacking constitutional legitimacy, yet producing immediate effects in legal practice, thereby relativizing the principle of constitutionality and undermining the unity of the constitutional order. Particular attention is devoted to the role of the executive branch as the main driver of these processes, as well as to the absence of effective control by the Constitutional Court of the Republic of Serbia, which indicates the institutionalization of a practice in which substantial constitutional changes are carried out without a constitutional constituent power and outside the procedure prescribed by the Constitution, further contributing to normative indeterminacy and legal uncertainty. In this context, the paper raises the question of whether this represents an exception conditioned by political circumstances or a permanent transformation of the constitutional system. The paper demonstrates that these processes do not merely constitute a deviation from the constitutional framework, but potentially signify the establishment of a new model of constitutionality in which formal sources of law lose primacy to acts whose force derives from political necessity or “reality”, as it is often framed, rather than from constitutionally prescribed procedures. If constitutional norms can be set aside without their formal amendment, the issue is no longer merely a violation of the Constitution, but rather the question of its actual existence.

Keywords: Constitution of the Republic of Serbia, para-constitutional law, Brussels Agreement, Ohrid Agreement, sources of law, constitutionality, rule of law.

* Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, bojan.bojanic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-7884-3620.

Др Бојана ВРАНИЋ*
Сања СРЕТИЋ**

МАЛОЛЕТНИ УЧИНИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ИЗМЕЂУ ЗАКОНА И ДОСТУПНИХ РЕСУРСА: АНАЛИЗА СИСТЕМА ПОДРШКЕ У ЗАЈЕДНИЦИ

Сажетак

Рад се бави анализом утицаја недостатка услуга у заједници на рад са малолетним учиниоцима кривичних дела у Републици Србији, полазећи од претпоставке да постоји значајан раскорак између нормативно постављеног система малолетничког правосуђа и стварних капацитета за његову примену у пракси. Циљ рада је да се сагледа у којој мери ограничена доступност и неравномеран развој услуга у заједници утичу на могућност примене алтернативних и васпитних мера, као и на ефикасност процеса ресоцијализације и реинтеграције малолетника. Рад се заснива на анализи релевантног законодавног и стратешког оквира, домаће и међународне литературе, као и доступних извештаја о пракси центара за социјални рад и других актера укључених у поступање према малолетним учиниоцима. Посебна пажња посвећена је улози заједнице и међусекторске сарадње у превенцији делинквенције и раду са младима у сукобу са законом. Резултати анализе указују да недостатак развијених, доступних и одрживих услуга у заједници значајно ограничава примену индивидуализованих и ресторативних приступа, доводи до формализације поступања и повећава ризик од институционализације малолетника. У закључку се истиче потреба за системским јачањем локалних ресурса, унапређењем сарадње између сектора и даљим развојем политика које би омогућиле доследну примену законских решења у најбољем интересу детета.

Кључне речи: малолетничка делинквенција, услуге у заједници, социјална заштита, Србија.

* Доцент, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Департман за социјалну политику и социјални рад, Република Србија, bojana.vranic@filfak.ni.ac.rs, ORCID: 0000-0002-6520-9329.

** Докторанд, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Департман за социјалну политику и социјални рад, Република Србија, s.sretic-15797@filfak.ni.ac.rs.

Bojana VRANIĆ, Ph.D*
Sanja SRETIC**

JUVENILE OFFENDERS BETWEEN THE LAW AND AVAILABLE RESOURCES:
ANALYSIS OF THE COMMUNITY SUPPORT SYSTEM

Summary

This paper analyzes the effects of inadequate community services on the management of juvenile offenders in the Republic of Serbia, based on the premise that a substantial disparity exists between the normatively established juvenile justice system and its practical implementation capabilities. The objective of the paper is to evaluate how the restricted availability and disparate development of community services influence the implementation of alternative and educational measures, as well as the efficacy of the resocialization and reintegration process for minors. The study is founded on an examination of the pertinent legislative and strategic framework, domestic and international literature, together with accessible reports of the practices of social work institutions and other entities engaged in the treatment of juvenile offenders. Significant emphasis is placed on the community's role and intersectoral collaboration in delinquency prevention and engagement with youth in legal conflict. The study results show the absence of developed, accessible, and sustainable services within the community substantially restricts the implementation of tailored and restorative techniques, formalizes therapy, and heightens the risk of minor institutionalization. In conclusion, the necessity for systemic enhancement of local resources, augmentation of intersectoral collaboration, and further advancement of policies that facilitate the consistent implementation of legal solutions in the best interest of the child is underscored.

Key words: juvenile delinquency, community services, social protection, Serbia, support system.

* Assistant Professor, University of Niš, Faculty of Philosophy, Department of Social Policy and Social Work, Republic of Serbia, bojana.vranic@filfak.ni.ac.rs.

** PhD candidate, University of Niš, Faculty of Philosophy, Department of Social Policy and Social Work, Republic of Serbia, s.sretic-15797@filfak.ni.ac.rs.

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА КАО ИНСТРУМЕНТ ДРУШТВЕНЕ КОНТРОЛЕ И ИЗВОР НОВИХ ДРУШТВЕНИХ СУКОБА

Сажетак

Развој нових технологија и све шира примена система базираних на вештачкој интелигенцији (ВИ) узроковало је трансформације у начину функционисања савремених држава и друштава, посебно у сфери безбедности и управљања. ВИ се користи за прикупљање и анализу великих скупова података, предиктивну аналитику, аутоматизацију рада и доношења одлука и заштиту система, што омогућава ефикасније управљање сложеним друштвеним процесима. Према томе, све чешће у литератури наилазимо на проблеме који се тичу трансформације класичних облика друштвене контроле и све распрострањенији надзор становништва помоћу система базираних на ВИ. За разлику од традиционалних механизма контроле, алгоритамски системи омогућавају континуирано праћење, класификацију и процену друштвеног понашања, чиме се границе између превенције ризика и ограничавања индивидуалних слобода све више релативизује. Овакви процеси могу довести до појаве нових друштвених тензија и конфликта, посебно у контексту неправичности алгоритамских одлука, селективне примене безбедносних мера, прекомерног надзора, недостатка транспарентности и потенцијалне дискриминације уграђене у системе засноване на подацима.

Циљ рада је да, кроз интердисциплинарни приступ који обједињује политиколошке, друштвене и безбедносне аспекте, укаже на то како ВИ мења структуру савремених друштвених процеса и конфликта. Полазимо од претпоставке да је ВИ фактор трансформације друштвене контроле и генератор нових друштвених сукоба, због чега је неопходно успостављање правних и институционалних механизма који ће обезбедити равнотежу између безбедности, технолошког развоја и очувања демократских и друштвених вредности. Квалитативном анализом доступне литературе и званичних докумената у вези са развојем ВИ, најпре ћемо издвојити и дефинисати основне појмове, како бисмо у другом делу рада дескриптивном и експланаторном методом анализе и методом синтезе и контекстуалном анализом одговорили на предмет истраживања.

Кључне речи: вештачка интелигенција, друштво, надзор, друштвена контрола, друштвени сукоби, безбедност.

* Доцент, Институт за политичке студије, Београд, Република Србија, vanja.glisin@ips.ac.rs, ORCID: 0000-0002-7747-6205.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS AN INSTRUMENT OF SOCIAL CONTROL AND A
SOURCE OF NEW SOCIAL CONFLICTS

Summary

The development of new technologies and the ever-wider application of systems based on artificial intelligence (AI) have caused transformations in the way modern states and societies function, especially in the sphere of security and governance. AI is used to collect and analyze large data sets, predictive analytics, automate work and decision-making, and protect systems, which allows for more efficient management of complex social processes. Therefore, increasingly often in the literature we encounter problems related to the transformation of classical forms of social control and the increasingly widespread surveillance of the population using AI-based systems. Unlike traditional control mechanisms, algorithmic systems enable continuous monitoring, classification, and assessment of social behavior, which increasingly relativizes the boundaries between risk prevention and restriction of individual freedoms. Such processes can lead to the emergence of new social tensions and conflicts, especially in the context of the unfairness of algorithmic decisions, the selective application of security measures, excessive surveillance, lack of transparency and potential discrimination built into data-based systems.

The aim of the paper is to indicate, through an interdisciplinary approach that unites political, social and security aspects, how AI changes the structure of contemporary social processes and conflicts. We start from the assumption that AI is a factor in the transformation of social control and a generator of new social conflicts, which is why it is necessary to establish legal and institutional mechanisms that will ensure a balance between security, technological development and the preservation of democratic and social values. Through a qualitative analysis of the available literature and official documents related to the development of AI, we will first identify and define basic concepts, so that in the second part of the paper we can respond to the subject of research using descriptive and explanatory methods of analysis, synthesis methods and contextual analysis.

Key words: artificial intelligence, society, surveillance, social control, social conflicts, security.

* Assistant Professor, Institute for Political Studies, Belgrade, Republic of Serbia, vanja.glisin@ips.ac.rs, ORCID: 0000-0002-7747-6205.

Др Веран СТАНЧЕТИЋ*

ОД ДРУШТВЕНОГ СУКОБА ДО ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ: ЛОКАЛНА САМОУПРАВА КАО ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПОСРЕДНИК

Сажетак

У раду се полази од становишта да су друштвени сукоби сталан елемент плуралистичких друштава, те да кључни изазов није њихово постојање, већ степен њихове институционализације. Основна теза је да локална самоуправа представља примарни ниво на коме се друштвени сукоби трансформишу у управљиве јавнополитичке проблеме, чиме се спречава њихово прерастање у формалноправне спорове или ванинституционалне облике деловања. Овај процес зависи од степена примене принципа доброг управљања, који подстичу изградњу социјалног капитала и поверења.

У теоријском делу разрађује се појам институционализације конфликта као процес превођења друштвених захтева у процедуре, јавне политике и административне одлуке, уз наглашавање односа права и јавних политика. Посебна пажња посвећена је локалном нивоу власти као „првој линији“ интеракције грађана и институција, као и инструментима јавних политика (јавне расправе, регулаторни и партиципативни механизми) кроз које се конфликти каналишу. Анализа је илустрована одабраним студијама случаја.

Указује се и на ограничења овог процеса, попут симулације партиципације, политизације и недовољних институционалних капацитета. Закључно, наглашава се значај јачања локалних институција, транспарентности и стварне партиципације као предуслова ефикасног управљања друштвеним сукобима.

Кључне речи: конфликти, интереси, јавна политика, локална самоуправа, добро управљање.

* Ванредни професор, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, Република Србија, veran.stancetic@fpn.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-5574-0132.

FROM SOCIAL CONFLICT TO PUBLIC POLICY: LOCAL SELF-GOVERNMENT AS
AN INSTITUTIONAL MEDIATOR

Summary

This paper starts from the premise that social conflicts are an inherent and permanent feature of pluralist societies. The central challenge, therefore, is not their existence, but the extent to which they are institutionalized. The main argument is that local self-government represents the primary level at which social conflicts can be transformed into manageable public policy issues, thereby preventing their escalation into formal legal disputes or extra-institutional forms of action.

The theoretical framework conceptualizes the institutionalization of conflict as a process through which social demands, disputes and disagreements are translated into formal procedures, public policies and administrative decisions. In this context, public policy is understood as a mediating mechanism between social conflict and legal norms, enabling flexible and context-sensitive responses before conflicts escalate into the judicial sphere. The paper also highlights the relationship between politics and law, emphasizing that public policies often act as a first line of conflict management.

Special attention is devoted to the role of local self-government as the level of authority closest to citizens, where conflicts are first identified, articulated and addressed. Local institutions provide various policy instruments, such as public consultations, participatory mechanisms and regulatory tools, through which conflicts can be channeled and managed. However, their effectiveness largely depends on the degree to which principles of good governance, such as transparency, participation, accountability and inclusiveness, are genuinely applied in decision-making processes.

To better understand variations in conflict management at the local level, the paper introduces an analytical model based on two key dimensions: social cohesion and trust in institutions. Their combination produces four ideal-typical community types: cooperative communities, mobilized but conflictual communities, fragmented but institutionally oriented communities, and high-risk communities. Each type reflects a specific pattern of interaction between citizens and institutions, as well as a different capacity for institutionalizing conflict.

The analysis also identifies several limitations that hinder effective conflict institutionalization, including the politicization of local issues, limited institutional capacities and the phenomenon of simulated participation, where formal mechanisms exist

* Associate Professor, University of Belgrade, Faculty of Political Sciences, Republic of Serbia, veran.stancetic@fpm.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-5574-0132.

without real influence on decision-making. Such practices can undermine trust in institutions and encourage the shift of conflicts toward extra-institutional arenas.

The paper concludes that the capacity of local self-government to manage social conflicts does not depend solely on formal institutional arrangements, but primarily on the quality of social relations and the level of trust within the community. Strengthening participatory mechanisms, improving institutional capacities and fostering a democratic political culture are identified as key preconditions for effective conflict management. In this sense, public policies serve as a crucial space for mediating between social conflict and legal resolution, contributing to both social cohesion and the overall quality of governance.

Key words: Conflicts, Interests, Public Policy, Local Self-government, Good Governance.

ПРИТВОР У ЦРНОЈ ГОРИ И ГРАНИЦЕ ЊЕГОВЕ ОПРАВДАНЕ ПРИМЈЕНЕ

Сажетак

Притвор, као најстрожа мјера процесне принуде, представља озбиљно ограничење права на слободу и због тога подлијеже строгим условима законитости, нужности и пропорционалности. Упркос његовој изузетној природи, пракса у Црној Гори указује на његову продужену и често рутинску примјену. Предмет овог рада је анализа примјене притвора у Црној Гори, са посебним освртом на статистичке показатеље његове учесталости и учешћа притворених лица у укупној затворској популацији. Полазећи од нормативног оквира и стандарда развијених у пракси Европског суда за људска права, рад испитује да ли се притвор у пракси примјењује у складу са принципима нужности и пропорционалности. Истраживање се заснива на нормативној и аналитичкој методи, уз ослонац на релевантне статистичке и компаративне податке. Резултати указују да Црна Гора биљежи високу стопу притвора и изузетно висок удио притворених лица у затворској популацији, што упућује на интензивну примјену ове мјере. Истовремено, ограничена примјена алтернативних мјера додатно доприноси оваквом стању. У раду се закључује да оваква пракса захтијева досљеднију примјену стандарда заштите права на слободу, унапређење критеријума за одређивање притвора, као и нормативно и институционално јачање система алтернативних мјера, како би оне представљале поуздану и ефикасну замјену за притвор у обезбјеђивању несметаног вођења кривичног поступка.

Кључне речи: притвор, кривични поступак, право на слободу, пропорционалност, алтернативне мјере.

* Докторанд, Универзитет Црне Горе, Правни факултет, Република Црна Гора, nikolicvladancg@gmail.com, ORCID: 0009-0007-4281-9478.

PRE-TRIAL DETENTION IN MONTENEGRO AND THE LIMITS OF ITS JUSTIFIED APPLICATION

Summary

Pre-trial detention, as the most severe measure of procedural coercion, constitutes a serious interference with the right to liberty and is therefore subject to strict requirements of legality, necessity, and proportionality. Despite its exceptional nature, practice in Montenegro indicates its prolonged and often routine application. This paper examines the use of pre-trial detention in Montenegro, with particular emphasis on statistical indicators relating to its frequency and the share of detained persons within the overall prison population. Building on the domestic legal framework and the standards developed in the case-law of the European Court of Human Rights, the paper assesses whether pre-trial detention is applied in practice in accordance with the principles of necessity and proportionality. The research is based on normative and analytical methods, drawing on relevant statistical and comparative data. The findings suggest that Montenegro records a high rate of pre-trial detention and an exceptionally high share of detainees within the prison population, indicating an intensive use of this measure. At the same time, the limited application of alternative measures further contributes to this situation. The paper concludes that such practice calls for a more consistent application of standards protecting the right to liberty, a refinement of the criteria governing the imposition of pre-trial detention, and the normative and institutional strengthening of alternative measures, so that they may serve as a reliable and effective substitute for detention in ensuring the proper conduct of criminal proceedings.

Key words: pre-trial detention, criminal procedure, right to liberty, proportionality, alternative measures.

* Ph.D Candidate, University of Montenegro, Faculty of Law, Republic of Montenegro, nikolicvladancg@gmail.com, ORCID: 0009-0007-4281-9478.

Др Гордана ДАМЈАНОВИЋ*

ГЕОГРАФСКЕ ОЗНАКЕ ПОРЕКЛА КАО ИНСТРУМЕНТ ЗАШТИТЕ КВАЛИТЕТА И ТРАДИЦИЈЕ

Сажетак

Географске ознаке порекла представљају значајан институт права интелектуалне својине којим се штите производи чији су квалитет, углед или друге посебне карактеристике непосредно повезане са одређеним географским подручјем. Овај облик заштите има за циљ очување аутентичности, заштиту традиционалних знања и производних метода, као и унапређење тржишне вредности таквих производа. Овај облик заштите има за очување аутентичности, заштиту традиционалних знања и производних метода, као и спречавање неовлашћене употребе географских назива на тржишту. Посебан значај географских ознака огледа се у њиховом доприносу развоју локалне привреде, јачању конкурентности домаћих производа и очувању културног и гастрономског наслеђа одређених региона. Нормативни оквир заштите географских ознака развијен је кроз међународне споразуме, европско законодавство и националне прописе. Република Србија је успоставила систем заштите географских ознака кроз законодавство у области интелектуалне својине, које је у великој мери усклађено са правом Европске уније.

Међутим, питање заштите географских ознака производа са подручја Косова и Метохије има посебну правну и институционалну димензију, имајући у виду сложен правни статус тог подручја и паралелно постојање различитих правних режима. У том контексту, рад анализира значај и могућности заштите географских ознака порекла производа са овог простора, са посебним освртом на примену српских прописа и изазове у остваривању и спровођењу ове заштите.

Кључне речи: географске ознаке порекла, интелектуална својина, заштита производа, Косово и Метохија, правна заштита, регионални развој.

* Ванредни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, gordana.damjanovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-0945-7168.

Gordana DAMJANOVIĆ, Ph.D*

GEOGRAPHICAL INDICATIONS AS AN INSTRUMENT FOR THE PROTECTION OF QUALITY AND TRADITION

Summary

Geographical indications represent an important institution of intellectual property law, protecting products whose quality, reputation, or other specific characteristics are directly linked to a particular geographical area. This form of protection aims to preserve authenticity, safeguard traditional knowledge and production methods, enhance the market value of such products, and prevent the unauthorized use of geographical names in the marketplace. A particular significance of geographical indications lies in their contribution to the development of local economies, the strengthening of the competitiveness of domestic products, and the preservation of the cultural and gastronomic heritage of specific regions. The normative framework for the protection of geographical indications has been developed through international agreements, European legislation, and national regulations. The Republic of Serbia has established a system for the protection of geographical indications through its intellectual property legislation, which is largely harmonized with European Union law.

However, the protection of geographical indications of products originating from the territory of Kosovo and Metohija has a specific legal and institutional dimension, given the complex legal status of that territory and the parallel existence of different legal regimes. In this context, the paper analyzes the importance and possibilities of protecting geographical indications of products from this area, with particular reference to the application of Serbian regulations and the challenges in the realization and enforcement of such protection.

Key words: geographical indications, intellectual property, product protection, Kosovo and Metohija, legal protection, regional development.

* Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, gordana.damjanovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-0945-7168.

Др Гордана СТАНКОВИЋ*
Др Владимир БОРАНИЈАШЕВИЋ**

ДЕТЕ КАО ИНДИРЕКТНА ЖРТВА СУКОБА У ПОРОДИЦИ

Сажетак

Породица представља био-психо-социјалну заједницу родитеља и њихове рођене или усвојене деце и као основна јединица сваког друштва требало би да пружа адекватне услове за правилан раст и развој њених чланова. Иако би, по правилу, породица требало да буде природни оквир за остварење основних људских права деце као њених чланова, деца врло често бивају индиректне жртве сукоба који се у породици дешавају, чиме се крше права која им припадају и која су зајемчена националним и наднационалним правним актима. Аутори у раду анализирају положај детета као индиректне жртве сукоба у породици, посебно када је питању насиље у породици као један од облика појединачног насилничког понашања. Аутори анализирају правила по којима се поступа у поступку у парницама за заштиту од насиља у породици и доступну судску праксу у овој области и посебну пажњу посвећују овлашћењима суда у поступку ради заштите основних људских права детета.

Кључне речи: дете, породица, сукоб, насиље у породици, индиректна жртва насиља у породици, парнични поступак.

* Редовни професор у пензији, Универзитет у Нишу, Правни факултет, Република Србија, gordanastankovic10@gmail.com.

** Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, vladimir.boranjasevic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-7010-2991.

Gordana STANKOVIĆ, Ph.D*

Vladimir BORANIJAŠEVIĆ, Ph.D**

A CHILD AS AN INDIRECT VICTIM OF FAMILY CONFLICTS

Summary

A family is a biological, psychological and social union of parents and their biological or adopted children. As a basic unit of every society, it should provide adequate conditions for proper growth and development of their members. Although, as a rule, a family should be a natural background for realization of basic human rights of children as their members, very often children become indirect victims of conflicts happening in their family, by which the rights they are entitled to, and which are guaranteed by national and supranational legal acts are violated. In this paper, the authors analyze the position of a child as an indirect victim of family conflicts, especially when it comes to domestic violence as one of the forms of individual violent behavior. The authors analyze the rules according to which to act in a procedure in litigations for protection against domestic violence and the available judicial practice in this area, while special attention is devoted to court authorizations in a procedure for protection of basic human rights of children.

Key words: child, family, conflict, domestic violence, indirect victim of domestic violence, civil proceedings.

* Редовни професор у пензији, Универзитет у Нишу, Правни факултет, Република Србија, gordanastankovic10@gmail.com.

** Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, vladimir.boranjasevic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-7010-2991.

Др Данијела ПЕТРОВИЋ*

НАКНАДА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ ЗА ПОВРЕДЕ НАСТАЛЕ КАО ПОСЛЕДИЦА САОБРАЋАЈНИХ НЕЗГОДА

Сажетак

Пораст употребе савремених техничких средстава и уређаја поред бројних предности носе и ризик примене и условљавају различите последице. Моторна возила као једно од средстава чији се број у свету повећава великом брзином, условљавају пораст ризик настанка саобраћајних незгода и настанка штете, што пред савременим правом поставља захтев регулисања заштите повређених и угрожених људских права као последица саобраћајних незгода. Регулацивом се инсистира на превенцији, али и репресивним мерама како би се учесници у саобраћају мотивисали на понашање у складу са законом и стандардом разумне пажње и својим понашањем не би повећали ризик настанка саобраћајних несрећа. Интензивна активност законодавца у овој области даје резултате, али не у мери у којој се очекује. Статистички подаци, као и свакодневни извештаји о саобраћајним несрећама указују на забрињавајући број страдалих, најчешће младих људи, али и бројних повреда које су незгодама настале. Последице саобраћајних незгода стварају материјалну штету која је надокнадива и нематеријалну штету чије су последице неретко ненадокнадиве. Оштећени који су доживели несрећу и претрпели нематеријалну штету често нису у могућности да живот остваре у пуном смислу, због чега је ниво њиховог личног, а самим тим и друштвеног благостања смањен. Количина ресурса ангажована у њиховом лечењу и поступцима накнаде штете има алтернативне опције коришћења. Страдање младих и радно способних има тешке и дугорочне последице не само за породице страдалих, већ и друштво као целину. Изгубљене године живота због преране смртности, значајни трошкови које саобраћајне незгоде условљавају имају утицаја на привредни раст. У анализи понашања појединаца у саобраћају и ефеката које такво понашање условљава економија примењује унилатерални и билатерални модел одговорности и указује на значај утврђивања одговорности у поступку накнаде штете.

Кључне речи: нематеријална штета, саобраћајна незгода, законска регулатива, изгубљени животи, економски модели.

* Ванредни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, danijela.petrovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1797-0022.

COMPENSATION FOR NON-MATERIAL DAMAGES FOR INJURIES RESULTING
FROM TRAFFIC ACCIDENTS

Summary

The increase in the use of modern technical means and devices, in addition to numerous advantages, also carries the risk of application and causes various consequences. Motor vehicles, as one of the means whose number in the world is increasing rapidly, cause an increase in the risk of traffic accidents and damage, which places a demand on modern law to regulate the protection of injured and threatened human rights as a result of traffic accidents. The regulation insists on prevention, but also repressive measures in order to motivate traffic participants to behave in accordance with the law and the standard of reasonable care and not to increase the risk of traffic accidents with their behavior. The intensive activity of the legislator in this area is yielding results, but not to the extent expected. Statistical data, as well as daily reports on traffic accidents indicate a worrying number of victims, most often young people, but also numerous injuries that have occurred in accidents. The consequences of traffic accidents create material damage that is recoverable and non-material damage whose consequences are often irreparable. Injured people who have experienced an accident and suffered non-material damage are often unable to live their lives to the fullest, which is why the level of their personal and therefore social well-being is reduced. The amount of resources involved in their treatment and compensation procedures has alternative options for use. The suffering of young and able-bodied people has severe and long-term consequences not only for the families of the victims, but also for society as a whole. Years of life lost due to premature mortality, the significant costs that traffic accidents cause, have an impact on economic growth. In the analysis of individual behavior in traffic and the effects caused by such behavior, economics applies the unilateral and bilateral liability model and points out the importance of determining liability in the compensation procedure.

Key words: non-material damage, traffic accident, legal regulation, lost lives, economic models.

* Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, danijela.petrovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1797-0022.

Др Данило РОНЧЕВИЋ*

Др Мартин МАТИЈАШЕВИЋ**

РАДНО-ПРАВНИ СТАТУС СВЕШТЕНИХ И ВЕРСКИХ ЛИЦА У УСТАНОВАМА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Сажетак

У раду се анализира радно-правни статус свештеника и других верских службеника који делују у установама за извршење кривичних санкција у Републици Србији. Полазећи од уставних и законских основа за остваривање права на слободу вероисповести, приказује се правни оквир који регулише присуство верских лица у затворима, као и пракса њиховог ангажовања. Посебна пажња посвећена је питању да ли и на који начин ова лица могу бити формално ангажована, односно да ли имају статус запослених, спољних сарадника или волонтера. Указује се на постојеће нормативне празнине и недоследности у пракси, као и на потребу доношења подзаконских аката којима би се ова област прецизније регулисала. Циљ рада је да допринесе разумевању и унапређењу статуса верских службеника у затворском систему, у складу са стандардима људских права и верским потребама осуђених лица.

Кључне речи: верска лица, свештеници, затворски систем, слобода вероисповести, верска права осуђених лица.

* Служба за управљање кадровима, Влада Републике Србије, danilo.roncevic@suk.gov.rs, ORCID: 0009-0006-5840-7446.

** Доцент, Универзитет МБ у Београду, Пословни и правни факултет, Република Србија, martin.matijasevic@yahoo.com, ORCID: 0009-0006-5840-7446.

Danilo RONČEVIĆ, Ph.D*
Martin MATIJAŠEVIĆ, Ph.D**

THE EMPLOYMENT AND LEGAL STATUS OF CLERGY AND RELIGIOUS
OFFICIALS IN INSTITUTIONS FOR THE EXECUTION OF CRIMINAL SANCTIONS
IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

This paper analyzes the employment and legal status of priests and other religious officials who operate in institutions for the execution of criminal sanctions in the Republic of Serbia. Starting from the constitutional and statutory foundations for the exercise of the right to freedom of religion, the paper presents the legal framework governing the presence of religious officials in prisons, as well as the practice of their engagement. Special attention is devoted to the question of whether and in what manner these persons may be formally engaged, that is, whether they have the status of employees, external associates, or volunteers. The paper points to existing normative gaps and inconsistencies in practice, as well as to the need for the adoption of by-laws that would regulate this area more precisely. The aim of the paper is to contribute to a better understanding and improvement of the status of religious officials within the prison system, in accordance with human rights standards and the religious needs of convicted persons.

Keywords: religious officials, clergy, prison system, freedom of religion, religious rights of convicted persons.

* Human Resources Management Service, Government of the Republic of Serbia, danilo.roncevic@suk.gov.rs, ORCID: 0009-0006-5840-7446.

** Assistant Professor, MB University in Belgrade, Faculty of Business and Law, Republic of Serbia, martin.matijasevic@yahoo.com, ORCID: 0009-0006-5840-7446.

Данило РУДАКОВ*

КРИВИЧНОПРАВНА РЕАКЦИЈА НА ДРУШТВЕНЕ СУКОБЕ У САВРЕМЕНОМ
ПРАВУ: АНАЛИЗА КРИВИЧНОГ ДЕЛА НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ НА
СПОРТСКОЈ ПРИРЕДБИ ИЛИ ЈАВНОМ СКУПУ

Сажетак

Насиље на спортским приредбама представља значајан друштвени феномен који може угрозити безбедност учесника спортских догађаја, као и јавни ред у целини. У раду се анализира оправданост постојања посебне кривичноправне инкриминације насилничког понашања на спортским приредбама. Полазећи од нормативно-догматског метода, анализа обухвата релевантна теоријска становишта и позитивноправна решења. Посебно се разматрају појам и карактеристике спортског насиља као специфичног облика девијантног колективног понашања, кривичноправно и прекршајно-правно уређење одговорности, као и улога државе кроз примену превентивних и репресивних механизма заштите. Анализа показује да, упркос значају превентивних мера, њихов домет често изискује примену и репресивних мера како би се ефикасно сузбило спортско насиље. Сходно наведеном, посебна кривичноправна инкриминација оваквог понашања представља оправдан и неопходан инструмент кривичноправне заштите јавног реда и безбедности, имајући у виду специфичности спортских приредби као простора са повећаним ризиком од колективног насиља.

Кључне речи: насилничко понашање на спортској приредби, кривичноправна инкриминација, јавни ред и безбедност, превентивне мере, репресивне мере.

* Докторанд, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија, rudakovdaniilo554@gmail.com, ORCID: 0009-0002-1263-1662.

Danilo RUDAKOV*

CRIMINAL LAW RESPONSE TO SOCIAL CONFLICTS IN CONTEMPORARY
LAW: AN ANALYSIS OF THE CRIMINAL OFFENCE OF VIOLENT CONDUCT AT A
SPORTS EVENT OR PUBLIC GATHERING

Summary

Violence at sports events represents a significant social phenomenon that may endanger the safety of participants in sporting events, as well as public order as a whole. This paper analyzes the justification for the existence of a specific criminal-law incrimination of violent conduct at sports events. Starting from the normative-dogmatic method, the analysis encompasses relevant theoretical perspectives and positive legal solutions. Particular attention is devoted to the concept and characteristics of sports-related violence as a specific form of deviant collective behavior, criminal-law and misdemeanor-law regulation of liability as well as preventive and repressive protection mechanisms. The analysis demonstrates that, despite the importance of preventive measures, their scope often requires the application of repressive measures in order to effectively suppress sports-related violence. Accordingly, the paper concludes that the specific criminal-law incrimination of such conduct represents a justified and necessary instrument for the protection of public order and security, taking into account the specific nature of sports events as spaces characterized by an increased risk of collective violence.

Key words: violent conduct at sports event, criminal-law incrimination, public order and security, preventive measures, repressive measures.

* PhD candidate, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, rudakovdanilo554@gmail.com, ORCID: 0009-0002-1263-1662.

Даница КАБАШИЋ*

ПОСЕБАН ИМОВИНСКОПРАВНИ РЕЖИМ КУЛТУРНИХ ДОБАРА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ПРЕМА АНЕКСУ V АХТИСАРИЈЕВОГ ПЛАНА

Сажетак

Заштита културних добара на Косову и Метохији већ дужи низ година представља не само културно, већ и правно осетљиво питање. Посебна решења у овој области формулисана су у Анексу V Ахтисаријевог плана, који је значајно утицао на обликовање режима заштите непокретних културних добара на овим просторима. Рад анализира Анекс V као нормативни основ посебног имовинскоправног режима за непокретна културна добра на Косову и Метохији. Полазећи од класичног појма и садржине права својине, испитује се у којој мери решења предвиђена Анексом V – успостављање заштитних зона, увођење забрана и ограничења одређених активности, посебан положај Српске православне цркве и механизам надзора – представљају одступање од општег режима својине. Посебна пажња посвећена је питању да ли се наведеним решењима конституише *lex specialis* имовинскоправни режим, као и да ли су таква ограничења оправдана циљем заштите културног наслеђа. У том смислу, рад настоји да оцени да ли овај модел обезбеђује адекватну равнотежу између јавног интереса очувања културних добара и заштите права својине.

Кључне речи: Ахтисаријев план, Анекс V, Косово и Метохија, културна добра, право својине, заштитне зоне, јавни интерес.

* Асистент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, danica.kabasic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0003-4846-5168.

Danica KABAŠIĆ*

SPECIAL PROPERTY LAW REGIME OF CULTURAL HERITAGE IN KOSOVO AND METOHIJA UNDER ANNEX V OF THE AHTISAARI PLAN

Summary

The protection of cultural heritage in Kosovo and Metohija has for many years represented not only a cultural but also a legally sensitive issue. Specific solutions in this field were formulated in Annex V of the Ahtisaari Plan, which significantly influenced the shaping of the protection regime of immovable cultural heritage in this area. This paper analyzes Annex V as a normative basis for establishing a special property law regime for immovable cultural heritage in Kosovo and Metohija. Starting from the classical concept and content of the right of ownership, the paper examines to what extent the solutions provided in Annex V – including the establishment of protective zones, the introduction of prohibitions and restrictions on certain activities, the special position of the Serbian Orthodox Church, and supervisory mechanisms – represent a deviation from the general property law regime. Particular attention is devoted to the question of whether these solutions constitute a *lex specialis* property law regime, as well as whether such restrictions are justified by the objective of cultural heritage protection. In this regard, the paper seeks to assess whether this model ensures an adequate balance between the public interest in preserving cultural heritage and the protection of property rights.

Key words: Ahtisaari Plan, Annex V, Kosovo and Metohija, cultural heritage, property rights, protective zones, public interest.

* Teaching Assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, danica.kabasic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0003-4846-5168.

Даница ЛУЧИЋ*

Данило ЛУЧИЋ**

УЛОГА ПОРОДИЦЕ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ

Сажетак

Ако ћелија представља основну јединицу грађе и функције сваког живог бића, онда за породицу можемо да кажемо да представља не само ћелију, већ и темељ сваког друштва. Улога породице током историје, никад није претрпела толике промене као у XXI веку, како у њеном схватању тако и у њеном правном дефинисању. Филозофија „модерног“ начина живота, скоро у потпуности изоставља породицу као непотребну, третирајући је као канцер модерног друштва или остатак прошлости који је људски род превазишао. Правне регулативе, пре свега западних земаља, њихов либерални приступ регулисању саме институције брака, довеле су до урушавања и породице као такве.

У овом раду представљена је читава анамнеза, како друштвених и политичких, тако економских и правних чинилаца који су довели до данашњег схватања породице.

Кључне речи: породица, савремено друштво, брак, правна регулатива, друштвене промене.

* Начелник одељења за образовање и правне послове у области образовања, Покрајински секретаријат за образовање, Аутономна покрајина Војводина, Нови Сад, Република Србија.

** Студент мастер студија, Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, Република Србија.

Danica LUČIĆ*
Danilo LUČIĆ**

THE ROLE OF FAMILY IN CONTEMPORARY SOCIETY

Summary

If a cell represents the basic structural and functional unit of every living organism, then the family may be said to constitute not merely a cell, but also the very foundation of every society. Throughout history, the role of family has never undergone changes as profound as those witnessed in the twenty-first century, both in terms of its conceptual understanding and its legal definition. The philosophy of the “modern” way of life has, to a considerable extent, marginalised the family as unnecessary, treating it as a detrimental element of modern society or as a remnant of the past which humankind has outgrown. Legal regulations, particularly in Western countries, together with their liberal approach to regulating the institution of marriage itself, have led to the erosion of the family as such.

This paper presents a comprehensive analysis of the social and political, as well as economic and legal factors that have contributed to the contemporary understanding of family.

Key words: family, contemporary society, marriage, legal regulation, social changes.

* Head of the Department for Education and Legal Affairs in the Field of Education, Provincial Secretariat for Education, Autonomous Province of Vojvodina, Novi Sad, Republic of Serbia.

** Master’s student, University Business Academy, Faculty of Law for Commerce and Judiciary, Novi Sad, Republic of Serbia.

Др Дарко РАДУЛОВИЋ*
Дијана РАДУЛОВИЋ**

ПОСЕБНЕ ДОКАЗНЕ РАДЊЕ У КРИВИЧНОПРОЦЕСНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ ЦРНЕ ГОРЕ

Сажетак

Посебне доказне радње или специјалне истражне радње, како се оне уобичајено називају у упоредном праву, наметљиво задиру у једно од основних људских права - право на поштовање приватног и породичног живота и тајност преписке, односно комуникације која је загарантована међународним правним актима и унутрашњим правом. Ово право није апсолутно и оно се може ограничити, између осталог, ради спречавања нереда и криминала. Данас сва модерна законодавства познају ове посебне доказне радње, али су „резервисане“ само за ограничен круг кривичних дјела која је тешко доказати класичним доказним методама. Зато што се користе без знања лица на која се примјењују ове радње морају да буду законом детаљно уређене. Код законског уређења пред законодавца се поставља неколико значајних питање као што су: кад се прибјегава овим мјерама, под којим условима се могу одредити, ко их одређује, који је каталог мјера и кривичних дјела за која се одређују, колико могу да трају, ко их извршава. Са аспекта заштите слобода и права значајно је и питање да ли треба обавијестити лице које је било „под мјерама“ да учини увид у материјал прибављен мјерама прије него се тај материјал уништи јер није коришћен за покретање кривичног поступка нити касније. У раду су обрађена сва ова питања у свјетлу Законика о кривичном поступку у мјери коју природа овог рада дозвољава.

Кључне речи: посебне доказне радње, кривични поступак, кривично дјело, учинилац, Законик.

* Ванредни професор, Универзитет Црне Горе, Правни факултет, darko77@t-com.me, ORCID: 0000-0002-7806-0973

** Судија Апелационог суда Црне Горе, dijana.radulovic@sudstvo.me

Darko RADULOVIĆ, Ph.D*
Dijana RADULOVIĆ**

SPECIAL EVIDENTIARY MEASURES IN CRIMINAL PROCEDURAL LEGISLATION AND PRACTICE IN MONTENEGRO

Summary

Special evidentiary measures, or special investigative measures, as they are commonly referred to in comparative law, significantly interfere with one of the fundamental human rights - the right to respect for private and family life and the confidentiality of correspondence, that is, communications, which is guaranteed by international legal instruments and domestic law. This right is not absolute and may be restricted, inter alia, for the purpose of preventing disorder and crime. Today, all modern legal systems recognise these special evidentiary measures, but they are “reserved” only for a limited range of criminal offences that are difficult to prove by traditional evidentiary methods. Because these measures are applied without the knowledge of the persons to whom they are applied, they must be regulated in detail by law. When regulating them, the legislator is faced with several important questions, such as: when recourse may be made to these measures, under what conditions they may be ordered, who orders them, what the catalogue of measures and criminal offences for which they may be ordered is, how long they may last, and who implements them. From the perspective of the protection of freedoms and rights, the question also arises whether a person who has been “subject to the measures” should be informed so that they may inspect the material obtained through such measures before that material is destroyed because it was not used to initiate criminal proceedings nor subsequently used. This paper addresses all these issues in the light of the Criminal Procedure Code, to the extent permitted by the nature of this paper.

Key words: special evidentiary measures, criminal proceedings, criminal offence, perpetrator, Criminal Procedure Code.

* Associate Professor, University of Montenegro, Faculty of Law, Republic of Montenegro, darko77@t-com.me, ORCID: 0000-0002-7806-0973.

** Judge of the Appellate Court of Montenegro, Republic of Montenegro, dijana.radulovic@sudstvo.me.

УТИЦАЈ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ НА ПРАВОСУДНЕ ПРОФЕСИЈЕ

Сажетак

У раду се анализира утицај вештачке интелигенције на правосудне професије, како у актуелном тренутку, тако и у перспективи њиховог будућег развоја. Имајући у виду експанзиван развој вештачке интелигенције и њену све учесталију примену у оквиру различитих професионалних делатности, намеће се питање да ли вештачка интелигенција може угрозити правничка занимања или представља инструмент рационализације и повећања ефикасности у обављању правничког позива.

Позитиван аспект употребе ВИ технологија огледа се у томе што оне могу обрадити знатно веће количине података него што је то могуће људским капацитетима. Ипак, неминовно се уочава да постоје и бројни недостаци. Један од њих представља тзв. „халуцинација“ вештачке интелигенције, односно ситуације у којима систем, ослањајући се на постојеће податке, генерише непоуздане одговоре, а у условима недостатка релевантних информација може чак и да производи измишљене податке. Примери негативног утицаја халуцинација вештачке интелигенције већ су забележени у пракси, због чега је неопходно испитати потенцијалне ризике које ова технологија може имати уколико се користи у домену правничке професије.

Кључне речи: вештачка интелигенција, правничка професија, правосуђе, адвокатура, правна етика.

* Ванредни професор, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, dmatic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-8190-0745.

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE LEGAL PROFESSIONS

Summary

The paper analyzes the impact of artificial intelligence on the legal professions, both at the current moment and in the perspective of their future development. Considering the expansive development of artificial intelligence and its increasingly frequent application within various professional activities, the question arises whether artificial intelligence can threaten the legal professions or is an instrument of rationalization and increasing efficiency in the performance of the legal profession. The positive aspect of the use of AI technologies is reflected in the fact that they can process significantly larger amounts of data than is possible with human capacities. However, it is inevitably noted that there are also numerous shortcomings. One of them is the so-called "hallucination" of artificial intelligence, i.e. situations in which the system, relying on existing data, generates unreliable answers, and in conditions of a lack of relevant information can even produce fabricated data. Examples of the negative impact of artificial intelligence hallucinations have already been recorded in practice, which is why it is necessary to examine the potential risks that this technology may have if used in the legal profession.

Key words: artificial intelligence, legal profession, law, advocacy, legal ethics.

* Associate Professor, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, dmatic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-8190-0745.

Др Дејан МИРОВИЋ*

ЕУ ИЛИ ЛАЈЧАКОВ СТАТУТ ЗАЈЕДНИЦЕ СРПСКИХ ОПШТИНА

Сажетак

За разлику од Бриселског споразума, Вашингтонски споразум, Француско – немачки план и Охридски споразум не предвиђају формирање Заједнице српских општина (ЗСО). ЕУ је донела Статут ЗСО тек у новембру 2023. године. Тумачење чланова 16–24 тог Статута показује да се формирањем ЗСО укидају последње српске државне институције на КиМ. То су Универзитет у Северној Косовској Митровици (са око 7.000 студената) и здравствене установе (које само на северу КиМ имају око 2.500 запослених). Оне се трансформишу у такозвану „Косовску српску образовну мрежу” и „Косовски српски здравствени систем”.

Дипломе таквог новог „универзитета” ће прописивати сецесионистичко министарство надлежно за просвету. Оне ће имати грб и печат такозваног Косова.

Кључне речи: ЕУ, ЗСО, статуту, Србија, Универзитет у Северној Косовској Митровици.

* Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, dejan.mirovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9841-5842.

Dejan MIROVIĆ, Ph.D*

EU OR LAJČAK’S STATUTE OF THE COMMUNITY OF SERB MUNICIPALITIES

Summary

Unlike the Brussels Agreement and the Washington Agreement, the Franco–German Plan and the Ohrid Agreement do not provide for the establishment of the Association of Serb Municipalities (ASM). The EU adopted the Statute of the ASM only in November 2023. The interpretation of Articles 16–24 of that Statute indicates that the establishment of the ASM leads to the abolition of the last Serbian state institutions in Kosovo and Metohija. These include the University in North Kosovska Mitrovica (with approximately 7,000 students) and healthcare institutions (which employ around 2,500 people in northern Kosovo and Metohija alone). They are to be transformed into the so-called “Kosovo Serb Education Network” and the “Kosovo Serb Health System.”

Diplomas issued by such a new “university” will be regulated by the secessionist ministry responsible for education and will bear the coat of arms and seal of the so-called Kosovo.

Key words: EU, CSM, statute, Serbia, University in North Kosovska Mitrovica.

* Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, dejan.mirovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9841-5842.

Мр Дејана ЦРВЕНИЦА*
Васфије ТУША**
Др Ивана ТОМАШЕВИЋ***
Др Сандра ЂУРОВИЋ****

ПРАВНИ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТНОСТИ ПРЕДУЗЕЋА У СЕКТОРУ МАЛОПРОДАЈЕ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА РАДОНА ТРАДЕ ДОО БУДВА

Сажетак

Конкурентност предузећа представља сложен и вишедимензионалан концепт који обухвата способност организације да оствари и одржи тржишну предност у односу на конкуренте. У савременој економској теорији, конкурентност се не посматра искључиво кроз призму економских перформанси, већ се у обзир узимају и институционални и правни фактори који обликују пословно окружење. Правни оквир представља један од кључних елемената институционалног окружења у којем предузећа послују. Он дефинише правила понашања учесника на тржишту, уређује односе између привредних субјеката и обезбјеђује заштиту потрошача и других заинтересованих страна. У том смислу, правни систем има важну улогу у обезбјеђивању стабилности и предвидивости пословног окружења. Савремени приступи наглашавају значај концепта усклађености пословања (compliance), који подразумијева системско праћење и примјену правних прописа. Усклађеност омогућава предузећима да смање правне ризике, унаприједи транспарентност пословања и изграде повјерење код пословних партнера и потрошача. Поред тога, правни оквир утиче и на конкурентност кроз регулацију тржишта и обезбјеђивање фер конкуренције. Постојање јасних и досљедно примјењиваних правила омогућава свим учесницима на тржишту да послују под једнаким условима, што доприноси ефикасности и стабилности тржишта.

Кључне речи: бизнис анализа, конкурентност, правни оквир, финансијска анализа, стратешко одлучивање, регулаторна усклађеност.

* Факултет за пословну економију и право, Бар, Црна Гора, dejana.crvenica@ideacg.me.

** Факултет за пословну економију и право, Бар, Црна Гора.

*** Доцент, Факултет за пословну економију и право, Бар, Црна Гора.

**** Редовни професор, Факултет за пословну економију и право, Бар, Црна Гора.

Dejana CRVENICA, MA*
Vasfije TUSHA**
Ivana TOMAŠEVIĆ, Ph.D***
Sandra ĐUROVIĆ, Ph.D****

LEGAL ASPECTS OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN THE RETAIL SECTOR: A CASE STUDY OF RADONA TRADE DOO BUDVA

Summary

In the contemporary business environment, characterized by intense competition, rapidly changing market conditions, and increasingly complex regulatory requirements, companies are required to adopt a comprehensive approach to decision-making. In such circumstances, business decisions can no longer rely solely on economic indicators, but must also incorporate legal and regulatory considerations in order to ensure long-term sustainability and stability. Business analysis represents a key managerial tool that enables systematic collection, processing, and interpretation of relevant data, providing a solid foundation for rational and legally compliant decision-making. Its application contributes not only to the improvement of financial performance, but also to the identification and management of legal risks, as well as to ensuring compliance with applicable laws and regulations.

The aim of this paper is to examine the role of business analysis in strengthening the competitiveness of enterprises, with particular emphasis on its importance in achieving legal certainty and regulatory compliance. The research is based on a case study of Radona Trade DOO Budva, including a comparative analysis with Lappa DOO Budva, in order to provide a clearer understanding of the relationship between financial performance, business management, and competitive positioning.

The methodology applied in this study combines qualitative and quantitative approaches, including the analysis of financial statements, as well as the application of SWOT and PESTEL analysis frameworks. Special attention is given to the legal dimension of business operations, particularly in areas such as consumer protection, labor relations, taxation, and market regulation.

The results of the research indicate that companies that systematically apply business analysis are more capable of optimizing their resources, improving operational efficiency, and making strategic decisions based on objective data. Furthermore, such

* Faculty of Business Economics and Law, Bar, Montenegro, dejana.crvenica@ideacg.me.

** Faculty of Business Economics and Law, Bar, Montenegro.

*** Assistant Professor, Faculty of Business Economics and Law, Bar, Montenegro.

**** Full Professor, Faculty of Business Economics and Law, Bar, Montenegro.

companies demonstrate a higher level of legal compliance and a reduced exposure to regulatory risks.

It can be concluded that business analysis is not merely a technical tool, but a comprehensive management approach that integrates economic and legal aspects of business operations. By doing so, it significantly contributes to strengthening the competitive position of enterprises and ensuring their long-term sustainability in a dynamic and regulated market environment.

Key words: business analysis, competitiveness, legal framework, financial analysis, strategic decision-making, regulatory compliance.

Драгана БОГИЋЕВИЋ*
Др Бранислава ПОПОВИЋ-ЋИТИЋ**
Лидија БУКВИЋ***

ОБРАСЦИ КРИМИНАЛНОГ ПОНАШАЊА У КРИМИНАЛНОЈ КАРИЈЕРИ: ЕКСПЛОРАТОРНА СТУДИЈА КОД ОСУЂЕНИХ ЛИЦА

Сажетак

Рад се бави испитивањем одабраних образаца криминалног понашања у оквиру криминалне каријере осуђених лица, са посебним фокусом на специјализацију (на супрот генерализацији) и ескалацију у озбиљности кривичних дела. Истраживање је засновано на парадигми криминалне каријере и развојној криминологији животног тока, које наглашавају посматрање криминалног понашања као динамичког процеса који се одвија током времена. Анализа се заснива на подацима из званичне евиденције казнено-поправних завода, прикупљеним у оквиру пенитенцијарне праксе, уз коришћење стандардизованог инструмента за процену и класификацију осуђених лица. Уместо реконструкције целокупних криминалних каријера, рад је усмерен на начин на који се одабрани обрасци криминалног понашања препознају и процењују у оквиру институционалних процена односа између актуелног и претходног криминалног понашања. Полазећи од експлоративног приступа, циљ рада је да пружи иницијални емпиријски увид у могућности примене институционалних података у проучавању кључних образаца криминалног понашања у оквиру криминалних каријера. Тиме се доприноси постојећој литератури кроз осветљавање релативно недовољно истраженог емпиријског контекста, као и кроз указивање на аналитички потенцијал и методолошка ограничења оваквих података у истраживањима криминалне каријере.

Кључне речи: криминална каријера, обрасци криминалног понашања, специјализација, генерализација, ескалација.

* Асистент, Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Република Србија, draganabogi@outlook.com, ORCID: 0009-0007-0388-2968.

** Редовни професор, Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Република Србија, popovb@eunet.rs, ORCID: 0000-0002-1076-5838.

*** Асистент, Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Република Србија, lidija_bukvic@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-8161-1337.

Dragana BOGIĆEVIĆ *
Branislava POPOVIĆ-ĆITIĆ, Ph.D**
Lidija BUKVIĆ ***

OFFENDING PATTERNS IN CRIMINAL CAREERS: AN EXPLORATORY STUDY OF CONVICTED OFFENDERS

Summary

This paper examines selected patterns of offending within the criminal careers of convicted offenders, with a particular focus on specialization (in contrast to versatility) and escalation in offense seriousness. The study is grounded in the criminal career paradigm and life-course criminology, which emphasize the analysis of offending as a dynamic process unfolding over time. The analysis is based on official institutional data derived from correctional practice, using a standardized assessment instrument applied in the classification and evaluation of convicted offenders. Rather than reconstructing complete criminal careers, the study focuses on how selected patterns of offending are identified through institutional assessments of the relationship between current and prior offending. Adopting an exploratory approach, the paper aims to provide an initial empirical insight into the applicability of institutional data for examining key patterns of offending within criminal careers. In doing so, it contributes to the existing literature by addressing a relatively underexplored empirical context and by highlighting both the analytical potential and methodological limitations of such data in the study of criminal careers.

Key words: criminal career, offending patterns, specialization, versatility, escalation.

* Assistant, University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation, Republic of Serbia, draganabogi@outlook.com, ORCID: 0009-0007-0388-2968.

** Full Professor, University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation, Republic of Serbia, popovb@eunet.rs, ORCID: 0000-0002-1076-5838.

*** Assistant, University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation, Republic of Serbia, lidija_bukvic@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-8161-1337.

Др Драгана ДАБИЋ*

РАЗВОЈ ПРАВНОГ ОКВИРА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У КИНИ – ИЗМЕЂУ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ И НОРМАТИВНЕ КОНСОЛИДАЦИЈЕ

Сажетак

Развој вештачке интелигенције убрзао је структурне промене у глобалној технолошкој расподели моћи, позиционирајући Народну Републику Кину, уз Сједињене Америчке Државе, као носиоца савремених технолошких токова. Кинески напредак у овој области ослања се на комбинацију интензивне иновационе политике, инвестициона улагања и широку примену вештачке интелигенције у јавном и приватном сектору. Међутим, њен успон није само технолошко питање, већ отвара концептуалну дилему о улози државе у усмеравању технолошких процеса, односно праве мере између подстицања иновација и њихове нормативне контроле. У раду се испитује начин на који је Кина, од 2017. године до данас, изградила правни режим за технологију вештачке интелигенције. За разлику од приступа Европске уније, који подразумева усвајање јединственог хоризонталног законодавства, кинески модел се развија кроз слојевиту архитектуру која спаја националне развојне стратегије, секторске административне мере и њихову постепену интеграцију у шири оквир дигиталне и националне безбедности. Ауторка полази од претпоставке да иако овај регулаторни оквир није кодификован посредством јединственог закона, развој секторских прописа, формализација механизма безбедносних процена и институционализација надзорних овлашћења указују на постепени прелазак из фазе експерименталне регулације у фазу нормативне стабилизације и консолидације. Ова трансформација упућује на јачање унутрашње кохерентности кинеског приступа у суочавању са изазовима које је донео наизглед незаустављиви развој вештачке интелигенције. Коначно, анализира се и спољнополитички утицај Кине на развој међународног управљања овом напредном технологијом, са посебним освртом на иницијативе и активности у области стандардизације. Разматра се допринос кинеског приступа обликовању међународне сарадње, уз посебан осврт на његов потенцијал да се афирмише као алтернативна парадигма за међународне норме.

Кључне речи: вештачка интелигенција, Кина, регулација, управљање, административне мере, међународно управљање.

* Научни сарадник, Институт за међународну политику и привреду, Београд, Република Србија, ddabic@diplomacy.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-6427-4244.

Dragana DABIĆ, Ph.D*

DEVELOPMENT OF THE LEGAL FRAMEWORK FOR ARTIFICIAL INTELLIGENCE
IN CHINA – BETWEEN EXPERIMENTAL REGULATION AND NORMATIVE
CONSOLIDATION

Summary

The development of artificial intelligence (AI) has accelerated structural changes in the global distribution of technological power, positioning the People's Republic of China, alongside the United States, as a major driver of contemporary technological dynamics. China's advancement in this field is grounded in a combination of intensive innovation policy, substantial investment, and the widespread deployment of AI across both public and private sectors. However, this rise cannot be understood as merely a technological phenomenon; it raises a conceptual dilemma concerning the role of the state in steering technological processes, as well as the appropriate balance between fostering innovation and ensuring normative control. This paper examines how China, from 2017 onwards, has constructed a legal framework for AI. In contrast to the European Union's approach, which relies on a comprehensive horizontal legislation, the Chinese model evolves through a layered regulatory architecture that combines national development strategies, sector-specific administrative measures, and their gradual integration into a broader framework of digital and national security. The author proceeds from the assumption that, although this regulatory framework is not codified in a single comprehensive law, the development of sectoral regulations, the formalization of security assessment mechanisms, and the institutionalization of supervisory powers indicate a gradual transition from a phase of experimental regulation to one of normative stabilization and consolidation. This transformation points to an increasing internal coherence of China's approach in addressing the challenges posed by the rapid and seemingly unstoppable development of AI. Finally, the paper analyzes China's external influence on the development of international AI governance, with particular emphasis on its initiatives and standard-setting activities. It assesses the contribution of the Chinese approach to shaping international cooperation, as well as its potential to emerge as an alternative paradigm in the formation of international norms.

Key words: artificial intelligence, China, regulation, governance, administrative measures, international governance.

* Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Republic of Serbia, ddabic@diplomacy.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-6427-4244.

Драгана ПАУНОВИЋ*

КРАЉЕВСКИ УКАЗ 1882. ГОДИНЕ И ЊЕГОВ УТИЦАЈ НА АДМИНИСТРАТИВНЕ И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ КРАЉЕВА

Сажетак

Током 19. века Србија се борила за своје национално ослобођење. У границама Београдског пашалука Срби стварају своју државу, у почетку као вазалну кнежевину, а касније, у време владавине прво кнеза, па краља Милана Обреновића, Краљевину Србију. Краљевским указом од 19. априла 1882. године варошица Карановац добија ново име Краљево. Овај рад представља приказ на који начин је Указ краља Милана утицао пре свега на административне, али и на друштвене промене у Краљеву. Приказивање важних друштвених промена у самом 19. веку у Србији, уз посебан осврт на владавину Милана Обреновића и његов кључни утицај на варош Карановац након краљевског Указа од 1882. године Краљево, представићемо развој привреде, занатства, трговине и школства у другој половини 19. века, али и у годинама које су уследиле.

Кључне речи: краљ Милан Обреновић, Краљевски указ, развој вароши Карановац, Краљево, Србија у 19. веку, друштвене промене.

* Докторанд, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, draganapaunovic14@gmail.com, ORCID:0009-0002-2230-2475.

Dragana PAUNOVIĆ*

THE ROYAL DECREE OF 1882 AND ITS IMPACT ON ADMINISTRATIVE AND
SOCIAL CHANGES IN KRALJEVO

Summary

During the 19th century, Serbia struggled for its national liberation. Within the borders of the Belgrade Pashalik, the Serbs established their state, initially as a vassal principality and later, during the reign of first Prince and then King Milan Obrenović, as the Kingdom of Serbia. By royal decree of 19 April 1882, the town of Karanovac was given a new name — Kraljevo. This paper presents an overview of the manner in which King Milan's decree influenced, above all, administrative, but also social changes in Kraljevo. By presenting significant social changes in Serbia in the 19th century, with particular reference to the reign of Milan Obrenović and his key influence on the town of Karanovac following the royal decree of 1882, the paper examines the development of the economy, crafts, trade, and education in the second half of the 19th century, as well as in the years that followed.

Key words: King Milan Obrenović, Royal Decree, development of the town of Karanovac, Kraljevo, Serbia in the 19th century, social changes.

* PhD candidate, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, draganapaunovic14@gmail.com, ORCID: 0009-0002-2230-2475.

РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ЗЛОУПОТРЕБЕ СУБЈЕКТИВНИХ ПРАВА И ЗЛОУПОТРЕБЕ СЛУЖБЕНОГ ПОЛОЖАЈА

Сажетак

У пракси се злоупотреба субјективних права и злоупотреба службеног положаја често изједначавају. Међутим, теорија права прави прилично јасну границу између ова два феномена. У првом случају, иако се право врши у складу са законом, друго лице је оштећено и постоји намера да се то лице оштети, док вршилац права не мора директно имати користи од таквог вршења права. Корист овде је углавном психолошке природе - носилац права осећа извесно задовољство јер је неко оштећен, а посебно због чињенице да све остаје у оквиру закона. Стога, нема повреде закона у случају злоупотребе (субјективних) права.

С друге стране, злоупотреба службеног положаја је тешко кршење права. То значи да носилац одређених права, који се налази на положају власти (најчешће на руководећој позицији у државном органу, државној институцији или правном лицу), меша своја два статуса као приватног лица и као службеног лица, и док је у положају службеног лица, он стиче очигледну, директну корист за себе или некога њему блиског, коју иначе не би могао да стекне редовним путем. Злоупотреба службеног положаја је понекад повезана са сукобом интереса, у смислу антикоруптивних прописа. Такође, злоупотреба службеног положаја увек значи кршење закона; када се једном открије, увек подразумева прекршајну одговорност, кривичну, а често и грађанску, материјалну одговорност. Рад се детаљније бави теоријским основама ова два правна концепта, као и практичним импликацијама и изазовима у њиховом разликовању.

Кључне речи: злоупотреба субјективних права, злоупотреба службеног положаја, правилна примена права, тумачење права.

* Доцент, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија, d.coric@pf.uns.ac.rs, ORCID: 0000-0001-5485-5176.

THE DIFFERENCE BETWEEN THE ABUSE OF THE SUBJECTIVE RIGHTS AND
THE ABUSE OF OFFICIAL POSITION

Summary

In practice, abuse of subjective rights and abuse of official position are often equated. However, the theory of law makes a rather clear boundary between these two phenomena. In the first case, although a right is exercised in accordance with the law, another person is harmed and there is an intention to harm that person, while the holder of the right does not have to directly benefit from such exercise of the right. The benefit here is mostly of a psychological nature - the right's holder feels some satisfaction because someone is being harmed, someone that he/she doesn't like and especially because of the fact that everything remains within the law. Therefore, there is no violation of law in the case of abuse of (subjective) rights.

On the other hand, abuse of official position is a major violation of rights. This means that the holder of certain rights, who is in a position of authority (most often in a leadership position within a state body, state institution or any legal entity), mixes his two statuses as a private person and as an official person, and while he is in the position of an official person, he obtains an obvious, direct benefit for himself or someone close to him, which benefit he could not otherwise get by regular means. Abuse of official position is sometimes connected with a conflict of interest, in terms of the laws regulating anticorruption measures. Also, abuse of official position means always violation of law; once discovered, it always implies misdemeanor liability, criminal and often civil, material liability. The paper deals shortly with the theoretical foundations of these two legal concepts, as well as the practical implications and challenges in distinguishing them.

Key words: abuse of subjective rights, abuse of official position, correct application of law, interpretation of law.

* Ph.D. Assistant Professor, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, d.coric@pf.uns.ac.rs, ORCID: 0000-0001-5485-5176.

Др Душко ЧЕЛИЋ*

„ОТМИЦЕ ИМАЊА“ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ВЕК И ПО КАСНИЈЕ – СЛУЧАЈ
СЕЛА МИРОЧЕ

Сажетак

Рад је посвећен, феномену „отмице имања“, односно масовној и трајној узурпацији пољопривредног земљишта на Косову и Метохији, у својини Срба, од стране узурпатора албанске националности, након престанка агресије НАТО на Савезну републику Југославију, јуна 1999. године.

Током и након НАТО агресије, више стотина насеља на Косови Метохији, у којима су живели Срби, услед масовног насиља Албанаца, потпуно су опустела. Од 437 насеља јужно од реке Ибар, у којима су Срби живели до јуна 1999. године, етнички је очишћено 312 или 71,326% насеља. Након 10. јуна 1999. године, узурпирано је преко 1.000.000 катастарских парцела или 38,38% од укупног броја катастарских парцела на Косову и Метохији! Село Мироче код Вучитрна једно је од таквих, у које Срби више од 26 година немају приступа својим домовима и имањима. Албанци из суседног села Карача су порушили српске куће, уништили међе и узурпирани њихова имања, бришући све трагове њиховог живљења. Од тада траје безуспешна борба власника да реституишу право својине.

Анализирајући овај случај, Аутор успоставља историјску аналогију са масовном узурпацијом имања у својини Срба од стране Албанаца у време Отоманске окупације Косова и Метохије, коју су Срби називали „отмица имања“.

Кључне речи: Косово и Метохија, етнички мотивисано албанско насиље, „отмица имања“, село Мироче.

* Доцент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, dusko.celic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-6534-7844.

Duško ČELIĆ, Ph.D*

„PROPERTY ABDUCTION“ IN KOSOVO AND METOHİJA A CENTURY AND A
HALF LATER - THE CASE OF THE VILLAGE OF MIROČE

Summary

The paper is dedicated to the phenomenon of „property abduction“ by usurpers of Albanian nationality, that is, the mass and permanent usurpation of agricultural land in Kosovo and Metohija owned by Serbs, after the cessation of NATO aggression on the Federal Republic of Yugoslavia, in June 1999.

During and after the NATO aggression, several hundred settlements in Kosovo and Metohija, where Serbs lived, were completely deserted due to mass violence by Albanians. Of the 437 settlements south of the Ibar River, where Serbs lived until June 1999, 312 or 71.326% of the settlements were ethnically cleansed. After June 10, 1999, over 1,000,000 cadastral plots or 38.38% of the total number of cadastral plots in Kosovo and Metohija were usurped! The village of Miroče near Vučitrn is one of those, where Serbs have not had access to their homes and properties for more than 26 years. Albanians from the neighboring village of Karača demolished Serbian houses, destroyed the boundaries and usurped their properties, erasing all traces of their existence. Since then, the owners have been unsuccessfully fighting to restitution their property rights.

Analyzing this case, the Author establishes a historical analogy with the mass usurpation by Albanians of properties owned by Serbs during the Ottoman occupation of Kosovo and Metohija, which the Serbs called „property abduction“.

Key words: Kosovo and Metohija, ethnically motivated Albanian violence, „property abduction“, village of Miroče.

* Assistant Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, dusko.celic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-6534-7844.

НАКНАДА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ ПРОУЗРОКОВАНЕ ПОВРЕДОМ ПРАВА
НА ПИЈЕТЕТ У МЕДИЈСКОМ ИЗВЕШТАВАЊУ

Сажетак

Предмет овог истраживања јесте право на накнаду нематеријалне штете која је проузрокована повредом права на пијетет у медијском извештавању. Извештавање медија о преминулој особи може проузроковати душевне болове лицима која су са њом била у блиском односу. У истраживању се анализира начин на који медији повређују право на пијетет у медијском извештавању. Применом догматског метода, нормативног метода, метода анализе теоријске грађе и методе анализе случаја указује се на специфичности утврђивања да је медијским извештавањем повређено право на пијетет. У другом делу истраживања, предметна анализа се односи на начин утврђивања да је услед повреде права на пијетет проузрокован правно признати облик нематеријалне штете. Уочава се да је, како у теорији тако и у пракси, спорно питање која доказна средства омогућавају суду да утврди чињенице одлучујуће за решавање спора у парницама ради накнаде нематеријалне штете проузроковане медијским извештавањем. Аутор анализира и начин на који се критеријуми за одмеравање висине новчане накнаде нематеријалне штете примењују приликом доношења пресуда. У закључку се истиче да новчана накнада нематеријалне штете треба да оствари функцију сатисфакције као и да судови не би требало да одмеравају висину накнаде на начин који би довео до непропорционалног ограничења медијских слобода или онемогућио медије да обављају своју друштвену улогу.

Кључне речи: нематеријална штета, право на пијетет, медијско право, право личности, доказна средства.

* Истраживач приправник, Институт за упоредно право, Београд, Република Србија, djordje2611@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5238-7292.

COMPENSATION FOR NON-MATERIAL DAMAGE CAUSED BY VIOLATION OF
THE RIGHT TO PIETY IN MEDIA REPORTING

Summary

The subject of this research is the right to compensation for non-material damage caused by a violation of the right to piety in media reporting. Media coverage of a deceased person may cause emotional distress to those who were closely related to them. This study analyzes the ways in which media reporting violates upon the right to piety. By using the dogmatic method, the normative method, the method of theoretical framework analysis, and the case study method, the research highlights the specificities involved in establishing that the right to piety has been violated through media reporting. In the second part of the study, the analysis focuses on determining how a violation of the right to piety results in a legally recognized form of non-material damage. It is observed that, both in theory and in practice, a contentious issue is which evidentiary means enable the court to establish the facts decisive for resolving disputes in lawsuits for compensation for non-material damage caused by media reporting. The author also examines how the criteria for assessing the amount of monetary compensation for non-material damage are applied in domestic court decisions. The conclusion emphasizes that monetary compensation for non-material damage should serve the function of satisfaction. It is further noted that courts should not determine the amount of compensation in a manner that would disproportionately restrict media freedoms or prevent the media from fulfilling their societal role.

Key words: non-material damage, right to piety, media law, right on personality.

* Research Assistant, Institute of Comparative Law, Belgrade, Republic of Serbia, djordje2611@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5238-7292.

ИЗБОРИ ЗА ЧЛАНОВЕ ВИСОКОГ САВЕТА ТУЖИЛАШТВА

Сажетак

У условима повећане друштвене поларизације, која је више од годину дана присутна у Републици Србији, одиграо се избор чланова за Високи савет тужилаштва из реда јавних тужилаца. Овде је реч о првом таквом избору од ступања на снагу уставних амандмана из 2022. године, пошто су у складу са одредбама Уставног закона за спровођење Акта о промени Устава Републике Србије, чланови некадашњег Државног већа тужилаца наставили да обављају функцију до истека свог мандата (иако су били изабрани током важења старих уставних решења). Поступак избора нових чланова Високог савета тужилаштва, који је отпочео крајем 2025. године, а завршио се почетком 2026. године, привукао је велику пажњу како стручне, тако и васколике јавности у Србији. Њега су пратиле бројне контроверзе и отворила су се бројна правна питања. Своју реч је имао прилике да каже и Уставни суд, доневши једну занимљиву одлуку, која би могла да буде једна од значајнијих у пракси овог Суда. Поступак и атмосфера у којој су се избори за чланове ове важне правосудне институције одвијали, показују да је за неометан рад најважнијих уставних институција неопходно да постоји релативна друштвена и политичка кохезија, а да ће у супротном рад таквих органа бити у многоме отежан.

Кључне речи: Високи савет судства, Уставни суд, јавно тужилаштво, тужилачка самосталност, уставност и законитост.

* Доцент, Универзитет у Београду, Правни факултет, Република Србија, djordje.markovic@ius.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9486-4640.

ELECTIONS FOR MEMBERS OF THE HIGH PROSECUTORIAL COUNCIL

Summary

In the context of heightened social polarization in the Republic of Serbia, which has persisted for more than a year, elections to the High Prosecutorial Council were held, with members selected from among public prosecutors. This was the first such election following the entry into force of the 2022 constitutional amendments, given that, in accordance with the provisions of the Constitutional Law on the Implementation of the Act on Amendments to the Constitution of the Republic of Serbia, members of the former State Prosecutorial Council continued to perform their functions until the expiration of their mandates, although they had been elected under the previously applicable constitutional framework. The procedure for the election of new members of the High Prosecutorial Council, which began at the end of 2025 and concluded at the beginning of 2026, attracted considerable attention from both the professional community and the general public in Serbia. The process was accompanied by numerous controversies and gave rise to a range of legal issues. The Constitutional Court also had the opportunity to address these matters, adopting a noteworthy decision that may prove to be one of the more significant in the Court's jurisprudence. The procedure itself, as well as the broader socio-political environment in which the elections for members of this important judicial institution were conducted, demonstrates that the unobstructed functioning of the most important constitutional institutions requires a certain degree of social and political cohesion; in its absence, the work of such bodies is likely to be significantly impeded.

Key words: High Prosecutorial Council, Constitutional Court, Public Prosecutor's Office, autonomy of public prosecutors, constitutionality and legality.

* Assistant Professor, University of Belgrade, Faculty of Law, Republic of Serbia, djordje.markovic@ius.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9486-4640.

ПОСТУПАК ЗА ОГРАНИЧЕЊЕ ПОСЛОВНЕ СПОСОБНОСТИ

Сажетак

Пословна способност се, по правилу, стиче наступањем пунолетства, а губи се смрћу одређеног лица. Међутим, у одређеним ситуацијама, када постоје законом предвиђени разлози, може доћи до потпуног или делимичног ограничења пословне способности одлуком суда. Поступак за ограничење пословне способности је један од посебних ванпарничних поступака који се односе на уређење личних стања и као такав је регулисан Законом о ванпарничном поступку. У овом статусном поступку суд пре свега испитује да ли су се стекли законски услови за ограничење пословне способности пунолетног лица, одлучује о мери лишења пословне способности, одређује време провере за које ће се проверити да ли постоје разлози за даље трајање изречене мере. Аутор у раду детаљно анализира нормативна решења предвиђена одредбама Закона о ванпарничном поступку Републике Србије, посебно указује на специфичности овог поступка и наглашава значај измена и допуна закона у вези са правилима по којима се поступа у овом посебном ванпарничном поступку.

Кључне речи: пословна способност, ограничење пословне способности, ванпарнични поступак, предлог, решење.

* Сарадник ван радног односа – демонстратор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, evakapetanovic11@gmail.com.

PROCEDURE FOR THE LIMITATION OF LEGAL CAPACITY

Summary

Legal capacity is, as a rule, acquired upon reaching the age of majority and ceases upon the death of an individual. However, in certain situations, when legally prescribed reasons exist, a person's legal capacity may be fully or partially restricted by a court decision. The procedure for limiting legal capacity is one of the special non-contentious proceedings concerning the regulation of personal status, and as such is governed by the Law on Non-Contentious Procedure. In this status procedure, the court primarily examines whether the legal conditions for restricting the legal capacity of an adult have been met, decides on the extent of the restriction, and determines the review period within which it will assess whether the reasons for the continuation of the imposed measure still exist. In this paper, the author provides a detailed analysis of the normative solutions prescribed by the provisions of the Law on Non-Contentious Procedure of the Republic of Serbia, particularly highlighting the specific features of this procedure and emphasizing the importance of amendments to the law regarding the rules governing this special non-contentious procedure.

Key words: legal capacity, limitation of legal capacity, non-contentious procedure, motion, decision.

* External Associate – Demonstrator, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, evakapetanovic11@gmail.com.

ПРИТВОРЕНА И ОСУЂЕНА ЛИЦА СРПСКЕ НАЦИОНАЛНОСТИ НА
ТЕРИТОРИЈИ АП КОСОВО И МЕТОХИЈА: ПОЛОЖАЈ У ЗАТВОРСКОЈ
УСТАНОВИ СА МАКСИМАЛНИМ ОБЕЗБЕЂЕЊЕМ

Сажетак

Положај припадника српске националне заједнице на територији АП Косово и Метохија данас карактерише константно угрожавање основних људских права и слобода од стране *de facto* власти у покрајини. Механизми заштите људских права и основних слобода према припадницима српског ентитета практично су непостојећи јер, иако предвиђени, у редовним процедурама се, практично, заштита основних права не може остварити. Системска дискриминација је евидентна у свим областима живота.

Посебно забрињавајућа чињеница је однос квазиправосудних институција према припадницима српског колективитета. Константно је повећање броја оптужби за ратне злочине, тероризам, рушење уставног поретка, изазивање верске и расне мржње и нетрпељивости и друга кривична дела. Консеквентно таквом приступу, све је већи број притворених и осуђених лица српске националности. Имајући у виду квалификације кривичних дела, одређивање мере притвора и драконске затворске казне (у поступцима у којима је практично немогуће ”доказати сопствену невиност”) представљају поруку која се, приступом према појединцима, у коначном упућује припадницима целокупног колективитета. Положај лица лишених слободе иза зидина установе са максималним обезбеђењем и остваривање права загарантованих основним међународним изворима представљају специфичнију врсту изазова са којима се ова категорија лица суочава.

Рад је посвећен анализи положаја и покушају остваривања минималних права лица лишених слободе која се налазе у јединој установи са максималним обезбеђењем за извршење казне затвора и извршење мере притвора на територији покрајине Косово и Метохија.

Кључне речи: лица лишена слободе, установа за максималним обезбеђењем, АП КиМ.

* Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, zdravko.grujic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-7433-1468.

DETAINTED AND CONVICTED PERSONS OF SERBIAN NATIONALITY IN THE
TERRITORY OF AP KOSOVO AND METOHİJA: A POSITION IN A MAXIMUM
SECURITY PRISON

Summary

The situation of members of the Serbian national community in the territory of AP Kosovo and Metohija today is characterized by constant threats to fundamental human rights and freedoms by the de facto authorities in the province. Mechanisms for the protection of human rights and fundamental freedoms towards members of the Serbian entity, practically, non-existent because, although foreseen, in regular procedures, the protection of fundamental rights cannot be achieved. Systemic discrimination is evident in all areas of life.

A particularly worrying fact is the attitude of quasi-judicial institutions towards members of the Serbian collectivity. There is a constant increase in the number of charges for war crimes, terrorism, overthrow of the constitutional order, inciting religious and racial hatred and intolerance, and other criminal acts. As a result of such an approach, the number of detained and convicted persons of Serbian nationality is increasing. Considering the qualifications of the criminal acts, detention and draconian prison sentences (in proceedings in which it is practically impossible to “prove one’s own innocence”) represents a message that, by approaching individuals, is ultimately addressed to members of the entire collectivity. The position of a detained and convicted persons behind the walls of a maximum-security prison and the achieving of rights guaranteed by basic international sources represent a more specific type of challenge faced by this category of persons.

The paper is dedicated to the analysis of the position and the attempt to achieve the minimum rights of detained and convicted persons who are in the only maximum security prison institution in the territory of the province of Kosovo and Metohija.

Key words: detained and convicted persons of a Serbian nationality, super-max prison, AP KiM.

* Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, zdravko.grujic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-7433-1468.

Др Зоран ЈОВАНОВИЋ*

НАСТАНАК И РАЗВОЈ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМАНА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Сажетак

Предмет рада је анализа институције омбудсмана на Косову и Метохији и њен значај у заштити људских права и слобода. Основна људска права и слободе представљају основу правног поретка у тзв. "Републици Косово". Устав тзв. "Републике Косово" дефинисао је институцију омбудсмана као уставну категорију, односно као независну уставну институцију. Аутор је анализирао настанак ове значајне институције у јужној српској покрајини, почев од 2000. године, када је званично основана УНМИК Уредбом, затим Уредбом из 2006. године и на крају, Законима о Народном Адвокату из 2010. и 2015. године. Омбудсман надгледа, промовише и штити основна права и слободе физичких и правних лица од незаконитих и неисправних поступака или пропуста јавних власти, институција и других лица или органа који обављају јавну власт у тзв. "Републици Косово", као и успостављање Националног механизма за превенцију тортуре. У веку који промовише људска права и слободе, може се констатовати да су основна људска права и слободе српског народа у тзв. "Републици Косово" брутално нарушена са перспективом да у будућности не буде позитивних помака.

Кључне речи: омбудсман, људска права и слободе, ванправна контрола управе, јавна власт, независна уставна институција.

* Редовни професор, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, zjovanovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-8070-6342.

Zoran JOVANOVIĆ, Ph.D*

THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF THE OMBUDSMAN INSTITUTION IN KOSOVO AND METOHIJA

Summary

The subject of this paper is an analysis of the institution of the Ombudsman in Kosovo and Metohija and its importance in the protection of human rights and freedoms. Fundamental human rights and freedoms constitute the basis of the legal order in the so-called “Republic of Kosovo.” The Constitution of the so-called “Republic of Kosovo” defines the Ombudsman as a constitutional category, i.e. as an independent constitutional institution. The author analyzes the emergence of this significant institution in the southern Serbian province, starting from 2000, when it was officially established by a UNMIK Regulation, followed by the Regulation of 2006, and finally by the Laws on the Ombudsperson adopted in 2010 and 2015. The Ombudsman supervises, promotes, and protects the fundamental rights and freedoms of natural and legal persons from unlawful and improper actions or omissions of public authorities, institutions, and other entities or bodies exercising public powers in the so-called “Republic of Kosovo,” as well as contributes to the establishment of the National Preventive Mechanism against Torture. In a century that promotes human rights and freedoms, it can be concluded that the fundamental human rights and freedoms of the Serbian population in the so-called “Republic of Kosovo” have been severely violated, with little prospect of positive developments in the future.

Key words: Ombudsman, human rights and freedoms, extra-legal control of administration, public authority, independent constitutional institution.

* Full Professor, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, zjovanovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-8070-6342.

ШТРАЈКОВИ И ПРОТЕСТИ У ДОМАЋЕМ ПРАВУ

Сажетак

Право на штрајк представља једно од основних колективних права запослених и важан инструмент заштите економских и социјалних интереса радника. У правном систему Републике Србије ово право је гарантовано Уставом, али је његово остваривање ближе уређено Законом о штрајку и другим релевантним прописима. Поред штрајка као класичног средства индустријске акције, у савременим друштвеним околностима све чешће се појављују и различити облици протеста, који могу имати социјалну, политичку или професионалну позадину.

Рад има за циљ да анализира правни положај штрајкова и протеста у домаћем праву, њихову нормативну уређеност, међусобне разлике, као и границе њиховог легитимног остваривања. Посебна пажња посвећена је уставноправном оквиру, законским ограничењима права на штрајк, као и питању да ли и у којој мери протести могу представљати функционални еквивалент индустријске акције. У раду се такође указује на изазове у примени постојећих прописа, нарочито у контексту све учесталијих јавних окупљања и друштвених кретања која превазилазе класичне оквире радних спорова.

Циљ рада је да, кроз анализу домаћег законодавства, судске праксе и упоредноправних решења, допринесе бољем разумевању односа између штрајка и протеста и укаже на могуће правце унапређења нормативног оквира у овој области.

Кључне речи: штрајк, протест, синдикат, послодавци, радници.

* Директор Републичке агенције за мирно решавање радних спорова и научни сарадник Института за стратешка истраживања Универзитета одбране, доцент на Правном факултету, Универзитет Привредна академија, Нови Сад, Република Србија, ivica.lazovic@ramrns.gov.rs, ORCID: 0009-0009-2961-8481.

STRIKES AND PROTESTS IN DOMESTIC LAW

Summary

The right to strike represents one of the fundamental collective rights of employees and an important instrument for protecting the economic and social interests of workers. In the legal system of the Republic of Serbia, this right is guaranteed by the Constitution, while its exercise is further regulated by the Law on Strike and other relevant regulations. In addition to strikes as a traditional form of industrial action, contemporary social circumstances increasingly witness various forms of protests, which may have social, political, or professional backgrounds.

The aim of this paper is to analyze the legal position of strikes and protests in domestic law, their normative regulation, their mutual differences, as well as the limits of their legitimate exercise. Particular attention is devoted to the constitutional framework, the statutory limitations of the right to strike, and the question of whether and to what extent protests may represent a functional equivalent of industrial action. The paper also points to challenges in the application of existing regulations, particularly in the context of increasingly frequent public gatherings and social movements that go beyond the classical framework of labour disputes.

Through an analysis of domestic legislation, case law, and comparative legal solutions, the paper aims to contribute to a better understanding of the relationship between strikes and protests and to indicate possible directions for improving the normative framework in this field.

Key words: strike, protest, trade unions, employers, workers.

* Director of the Republic Agency for Peaceful Settlement of Labour Disputes and Research Associate at the Institute for Strategic Research, University of Defence, Assistant Professor at the Faculty of Law, University Business Academy, Novi Sad, Republic of Serbia, ivica.lazovic@ramrrs.gov.rs, ORCID: 0009-0009-2961-8481.

ИЗМЕЂУ ЗАШТИТЕ И УНУТРАШЊИХ УТИЦАЈА: ПРЕДСЈЕДНИЦИ СУДОВА И СУДСКА НЕЗАВИСНОСТ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Сажетак

У савременој литератури, предсједници судова се понекад третирају као институционални израз судске самоуправе, доприносећи јачању судске независности кроз обезбјеђивање ефикасног функционисања судова, очување професионалних стандарда и посредовање између судске власти и других грана власти. У том смислу, њихова улога може представљати значајан механизам заштите од спољашњих притисака. Предсједници судова могу остваривати кључну улогу у очувању независности и непристрасности судства, како на институционалном нивоу, тако и у односу на појединачне судије. Међутим, истовремено, они се могу појавити и као фактор који угрожава унутрашњу судску независност, нарочито кроз притиске на носиоце судијске функције. С обзиром на њихове широке административне надлежности и овлашћења која се односе на статусна питања судија, предсједници судова заузимају осјетљиву позицију унутар судског система и стога могу бити изложени притисцима из различитих извора, не искључиво од стране извршне власти. Њихова овлашћења у погледу расподјеле предмета, унутрашње организације рада суда и професионалног напредовања судија дају овој функцији нарочит институционални значај. У таквим околностима, лојални или интересно повезани предсједници судова могу дјеловати као посредни канали политичког или институционалног утицаја на судство. Овај ризик указује на потребу за јасно дефинисаним и посебно прилагођеним оквиром одговорности који одговара специфичностима ове функције, умјесто ослањања искључиво на општа правила о судијској одговорности. На основу компаративне анализе статуса и надлежности предсједника судова у европским јурисдикцијама, рад нуди критичку евалуацију правног оквира који уређује положај предсједника судова у Босни и Херцеговини (БиХ). Посебан фокус стављен је на важећи Закон о Високом судском и тужилачком савјету БиХ, његове измјене из 2023. године, као и на приједлог новог закона који је тренутно у процедури пред Парламентарном скупштином БиХ. Посебна пажња посвећена је правном оквиру дисциплинске одговорности предсједника судова, као и релевантној пракси дисциплинских тијела Високог судског и тужилачког савјета БиХ.

Кључне речи: предсједници судова, судска независност, Босна и Херцеговина, Високи судски и тужилачки савјет, дисциплинска одговорност.

* Редовни професор, Универзитет у Бањој Луци, Правни факултет, Република Српска, Босна и Херцеговина, igor.milinkovic@pf.unibl.org, ORCID: 0000-0002-7804-3866.

BETWEEN PROTECTION AND INTERNAL INFLUENCES: COURT PRESIDENTS
AND JUDICIAL INDEPENDENCE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary

In contemporary scholarship, court presidents are sometimes conceptualised as an institutional manifestation of judicial self-governance, contributing to the strengthening of judicial independence by ensuring the efficient administration of courts, safeguarding professional standards, and acting as intermediaries between the judiciary and other branches of government. In this sense, their role may serve as an important safeguard against external pressures. Court presidents may play a key role in upholding the independence and impartiality of the judiciary, both at the institutional level and with respect to individual judges. At the same time, they may also emerge as a factor undermining internal judicial independence, particularly through pressures exerted on individual judges. Owing to their extensive administrative and career-related competences, court presidents occupy structurally sensitive positions within the judicial system and may therefore be exposed to pressures from a variety of sources, not limited to the executive branch. Their authority over case allocation, internal court administration, and the professional advancement of judges confers considerable institutional significance on their office. In such circumstances, compliant or strategically aligned court presidents may serve as conduits for indirect forms of political or institutional influence over the judiciary. This risk highlights the need for a clearly defined and carefully tailored framework of responsibility specific to their role, rather than reliance solely on the general rules governing judicial accountability. Based on a comparative analysis of the status and competences of court presidents across European jurisdictions, the paper offers a critical evaluation of the legal framework governing court presidents in Bosnia and Herzegovina (BiH). Particular focus is placed on the current Law on the High Judicial and Prosecutorial Council of BiH, its 2023 amendments, and the new law proposal currently pending before the Parliamentary Assembly of BiH. Special attention is devoted to the legal framework governing the disciplinary responsibility of court presidents, as well as to the practice of the disciplinary bodies of the High Judicial and Prosecutorial Council of BiH.

Key words: court presidents, judicial independence, Bosnia and Herzegovina, High Judicial and Prosecutorial Council, disciplinary responsibility.

* Full Professor, University of Banja Luka, Faculty of Law, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina, igor.milinkovic@pf.unibl.org, ORCID: 0000-0002-7804-3866.

Др Јелена БЕЛОВИЋ*

УЛОГА УНЕСКО-А У ЗАШТИТИ СРПСКЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Сажетак

На УНЕСКО-вој Листи светске баштине, тачније на Листи угрожене баштине уписани су средњевековни споменици Српске православне цркве на Косову и Метохији: Пећка патријаршија, Високи Дечани, Грачаница и Богородица Љевишка. Процес уписа реализован је у две фазе. Најпре је 2004. године на Листу уврштен манастир Високи Дечани, а затим су 2006. године на Листу уврштени и остали средњевековни манастири, који су заједно са Високим Дечанима обједињени у целину под називом „Средњевековни споменици на Косову“. Иницијативу за упис покренуло је Министарство културе тадашње Државне заједнице Србије и Црне Горе, у сарадњи са Републичким заводом за заштиту споменика културе и Српском православном црквом која је као власник манастира дала сагласност.

Иако УНЕСКО представља кључни међународни оквир за заштиту српске културне баштине на Косову и Метохији, поставља се питање да ли је овај механизам довољан како би се културно наслеђе сачувало за будуће генерације. Културна баштина на Косову и Метохији под заштитом УНЕСКО-а налази се на Листи угрожене баштине због комбинације безбедносних, политичких и конзерваторских ризика. Како УНЕСКО не поседује извршну моћ да директно спроводи заштиту, а сложене политичке прилике и изложеност озбиљним ризицима у дугом временском периоду појачавају степен те угрожености, заштита захтева појачан мониторинг, сарадњу многих субјеката на терену и предузимање активности у правцу повећања међународне видљивости и потврде универзалне вредности српске баштине.

Кључне речи: УНЕСКО, механизми заштите, културно наслеђе, Српска православна црква.

* Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, jelena.belovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9039-4178.

UNESCO'S ROLE IN PROTECTING SERBIAN CULTURAL HERITAGE IN KOSOVO
AND METOHİJA

Summary

The UNESCO World Heritage List, or more precisely the List of Endangered Heritage, includes the following medieval monuments of the Serbian Orthodox Church in Kosovo and Metohija: Pećka patrijaršija, Visoki Dečani, Gračanica and Bogorodica Ljeviška. The inscription process was carried out in two phases. First, in 2004, the Visoki Dečani monastery was included on the List, and then in 2006, other medieval monasteries were included on the List, which, together with Visoki Dečani, were united into a whole under the name "Medieval Monuments in Kosovo". The initiative for registration was launched by the Ministry of Culture of the then State Union of Serbia and Montenegro, in cooperation with the Republic Institute for the Protection of Cultural Monuments and the Serbian Orthodox Church, which, as the owner of the monastery, gave its consent.

Although UNESCO represents the key international framework for the protection of Serbian cultural heritage in Kosovo and Metohija, the question arises as to whether this mechanism is sufficient to preserve the cultural heritage for future generations. Cultural heritage in Kosovo and Metohija under UNESCO protection is on the List of Endangered Heritage due to a combination of security, political and conservation risks. As UNESCO does not have the executive power to directly implement protection, and the complex political situation and exposure to serious risks over a long period of time increase the degree of this vulnerability, protection requires increased monitoring, cooperation between many actors in the field, and taking activities to increase international visibility and confirm the universal value of Serbian heritage.

Key words: UNESCO, protection mechanisms, cultural heritage, Serbian Orthodox Church.

* Full professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, jelena.belovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9039-4178.

Јелена ЈАКШИЋ*
Кристина САВИЋ**

ОБАВЕЗЕ ПРОДАВЦА У УГОВОРИМА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ:
НОРМАТИВНИ ОКВИР И КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА РЕШЕЊА БЕЧКЕ
КОНВЕНЦИЈЕ О УГОВОРИМА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ И РЕШЕЊА
У СРПСКОМ ПРАВУ

Сажетак

Рад се бави правним положајем и обавезама продавца у уговору о међународној продаји робе, са посебним освртом на решења садржана у Конвенцији Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе из 1980. године (Бечка конвенција) и у Закону о облигационим односима Републике Србије из 1978. године. Полазећи од појма и правне природе уговора о међународној продаји робе, у раду се анализирају питања понуде, прихватања понуде и опозива понуде као основа за настанак уговорног односа. Посебна пажња посвећена је основним обавезама продавца, које обухватају испоруку робе, испоруку робе саобразне уговору, одређивање начина, места и времена испоруке, паковање робе, пренос права својине и предају документације која се односи на робу. У раду се указује и на значај саобразности робе, правних и физичких недостатака, као и на последице повреде продавчевих уговорних обавеза. Поред анализе међународноправног режима, извршено је и поређење са националним правом, ради сагледавања сличности и разлика између међународног и домаћег уговора о продаји. Закључује се да су обавезе продавца у међународној продаји робе сложене и вишеслојне, те да њихово правилно уређење и извршење има кључни значај за правну сигурност и ефикасност међународног трговинског промета.

Кључне речи: међународна продаја робе, продавац, Бечка конвенција о уговорима о међународној продаји робе, испорука робе, саобразност робе, пренос права својине.

* Асистент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, jelena.jaksic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-8281-5590.

** Асистент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, kristina.savic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-1491-2268.

Jelena JAKŠIĆ*
Kristina SAVIĆ**

SELLER'S OBLIGATIONS IN CONTRACTS FOR THE INTERNATIONAL SALE OF
GOODS: NORMATIVE FRAMEWORK AND A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE
SOLUTIONS UNDER THE VIENNA CONVENTION ON CONTRACTS FOR THE
INTERNATIONAL SALE OF GOODS AND SERBIAN LAW

Summary

This paper examines the legal position and obligations of the seller in contracts for the international sale of goods, with particular emphasis on the solutions contained in the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods of 1980 (CISG) and the Law on Obligations of the Republic of Serbia. Starting from the concept and legal nature of the international sales contract, the paper analyzes the issues of offer, acceptance of offer, and revocation of offer as the basis for the establishment of the contractual relationship. Special attention is devoted to the seller's principal obligations, including delivery of the goods, delivery of goods conforming to the contract, determination of the method, place and time of delivery, packaging of the goods, transfer of ownership, and handing over documents relating to the goods. The paper also highlights the importance of conformity of goods, legal and material defects, as well as the consequences of a breach of the seller's contractual obligations. In addition to the analysis of the international legal framework, the paper provides a comparison with domestic law in order to identify similarities and differences between international and national sales contracts. It is concluded that the seller's obligations in international sales are complex and multifaceted, and that their proper regulation and performance are of crucial importance for legal certainty and the efficiency of international trade transactions.

Key words: international sale of goods, seller, CISG, delivery of goods, conformity of goods, transfer of ownership.

* Teaching Assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, jelena.jaksic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-8281-5590.

** Teaching Assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, kristina.savic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-1491-2268.

КРИВИЧНО ДЕЛО УБИСТВО ДЕТЕТА ПРИ ПОРОЂАЈУ – АНАЛИЗА СУДСКЕ ПРАКСЕ

Сажетак

Кривично дело убиство детета при порођају постоји када мајка лиши живота своје дете за време порођаја или непосредно после порођаја, док код ње траје поремећај изазван порођајем. Иако ово кривично дело није учестало у званичним статистичким евиденцијама криминалитета у Србији, постоји претпоставка да га одликује висока „тамна бројка“, односно да је његова стварна учесталост већа од оне која се приказује у званичним подацима. Полазећи од тога, аутор у раду анализира доступну судску праксу за кривично дело убиство детета при порођају. У првом делу рада укратко се разматрају законска обележја овог кривичног дела, као и његова распрострањеност на основу релевантних статистичких података. У централном делу рада анализира се судска пракса, при чему се посебна пажња посвећује уоченим обрасцима који се односе на карактеристике учиниоца, место извршења дела, околности прикривања трудноће, као и проблематику утврђивања постојања поремећаја изазваног порођајем. У завршном делу рада износе се закључна разматрања, уз предлагање мера у циљу унапређења како превенције, тако и репресивног одговора на ово кривично дело.

Кључне речи: анализа судске праксе, статистичке евиденције, убиство детета при порођају, чедоморство, поремећај изазван порођајем.

* Докторанд, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, stanislavljevicjelena06@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9467-9613.

THE CRIMINAL OFFENSE OF INFANTICIDE AN ANALYSYS OF CASE LAW

Summary

The criminal offense of infanticide exists when a mother deprives her child of life during childbirth or immediately thereafter, while she is still under the influence of a disturbance caused by childbirth. Although this criminal offense is not frequent in the official crime statistics in Serbia, there is an assumption that it is characterized by a high “dark figure” of crime, meaning that its actual incidence is higher than that reflected in official data. Starting from this premise, the author analyzes the available case law concerning the criminal offense of infanticide during childbirth. In the first part of the paper, the legal elements of this criminal offense are briefly examined, as well as its prevalence based on relevant statistical data. The central part of the paper focuses on the analysis of case law, with particular attention paid to identified patterns relating to the characteristics of the offender, the place of commission of the offense, the circumstances of concealing the pregnancy, as well as the issue of establishing the existence of a disturbance caused by childbirth. The final part of the paper presents concluding considerations, along with proposals aimed at improving both preventive measures and the repressive response to this criminal offense.

Key words: case law analysis, statistical records, infanticide, infanticide during childbirth, disturbance caused by childbirth.

* Ph.D Candidate, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, stanisavljevicjelena06@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9467-9613.

Др Јелена ЋЕРАНИЋ ПЕРИШИЋ*

АПСОРПЦИОНИ КАПАЦИТЕТ ЕУ – ИНСТРУМЕНТ УПРАВЉАЊА ДРУШТВЕНИМ СУКОБИМА У ОКВИРУ САВРЕМЕНОГ ПРАВА ЕУ?

Сажетак

Апсорпциони капацитет ЕУ може се разумети као способност Уније да у процесу проширења интегрише нове државе чланице без продубљивања постојећих или стварања нових друштвених сукоба, уз очување институционалне стабилности, правне сигурности и политичке кохезије. На тај начин, апсорпциони капацитет не представља само техничко питање проширења, већ и намеће важно питање управљања друштвеним сукобима у оквиру савременог права ЕУ. Апсорпциони капацитет ЕУ добија посебно на значају након проширења ЕУ 2004. и 2007. године када се у Европској унији почео осећати тзв. умор, засићење од проширења. У раду су најпре анализирани теоријски, правни и политиколошки аспекти апсорпционог капацитета ЕУ. Посебна пажња посвећена је институционалном капацитету ЕУ, као димензији апсорпционог капацитета, у оквиру кога су размотрене неопходне институционалне реформе и пратећа ревизија Оснивачких уговора. Након тога су, у контексту савремених друштвених сукоба, испитани домаћаји и ефикасност инструмената апсорпционог капацитета и диференцираних интеграција.

Кључне речи: апсорпциони капацитет ЕУ, друштвени сукоби, савремено право ЕУ, институционална реформа, диференциране интеграције.

* Научни саветник, Институт за упоредно право, Београд, Република Србија, ceranicj@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1465-510X.

EU ABSORPTION CAPACITY – AN INSTRUMENT FOR MANAGING SOCIAL
CONFLICTS WITHIN CONTEMPORARY EU LAW?

Summary

The absorption capacity of the European Union can be understood as the Union's ability, in the process of enlargement, to integrate new Member States without deepening existing or creating new social conflicts, while preserving institutional stability, legal certainty, and political cohesion. In this sense, absorption capacity does not represent merely a technical issue of enlargement, but also raises an important question of managing social conflicts within contemporary EU law. The concept of EU absorption capacity gained particular importance after the 2004 and 2007 enlargements, when the so-called "enlargement fatigue" began to be felt within the European Union. The paper first analyzes the theoretical, legal, and political science aspects of EU absorption capacity. Special attention is devoted to the institutional capacity of the EU, as a dimension of absorption capacity, including the necessary institutional reforms and the accompanying revision of the founding treaties. Subsequently, in the context of contemporary social conflicts, the scope and effectiveness of instruments of absorption capacity and differentiated integrations are examined.

Key words: EU absorption capacity, social conflicts, contemporary EU law, institutional reform, differentiated integrations.

* Principal Research Fellow, Institute of Comparative Law, Belgrade, Republic of Serbia, ceranicj@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1465-510X.

Јована ВОЈВОДИЋ*

ПРИПАДНИЦИ МИРОВНИХ МИСИЈА КАО АКТЕРИ НАСИЉА У ОРУЖАНИМ СУКОБИМА

Сажетак

У раду се разматра комплексност деловања мировних операција у оружаним сукобима, у светлу међународног хуманитарног права и примене начела као што су разликовање цивила и бораца и ограничења употребе силе. Посебна пажња посвећена је проблематици учешћа припадника мировних мисија у сексуалном насиљу и принудној проституцији над цивилним становништвом, као једном од најозбиљнијих облика злоупотребе положаја и овлашћења. У завршном делу рада анализира се правни статус и одговорност припадника мировних операција, са освртом на изазове у успостављању и примени ефикасних механизма санкционисања. Циљ рада је да допринесе бољем разумевању ограничења и сложености савремених мировних мисија.

Кључне речи: мировне мисије, оружани сукоби, заштита цивила, употреба силе, сексуално насиље.

* Докторанд, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија, jovanavojvodic20@gmail.com.

PEACEKEEPERS AS ACTORS OF VIOLENCE IN ARMED CONFLICTS

Summary

The paper examines the complexity of peacekeeping operations in armed conflicts, in light of international humanitarian law and the application of principles such as the distinction between combatants and civilians and the limitations on the use of force. Particular attention is devoted to the issue of the involvement of peacekeepers in sexual violence and forced prostitution against the civilian population, as one of the most serious forms of abuse of position and authority. The final part of the paper analyzes the legal status and responsibility of peacekeeping personnel, with a focus on the challenges in establishing and implementing effective accountability mechanisms. The aim of the paper is to contribute to a better understanding of the limitations and complexities of contemporary peacekeeping operations.

Key words: peacekeeping operations, armed conflicts, protection of civilians, use of force, sexual violence.

* PhD candidate, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, jovanavojvodic20@gmail.com.

ТРГОВИНА ЉУДИМА КАО СТРУКТУРНИ ДРУШТВЕНИ СУКОБ

Сажетак

У овом раду анализираћемо трговину људима у контексту теорије друштвених сукоба у политикологији, полазећи од претпоставке да ова појава није искључиво облик организованог криминала, већ и последицу дубоких структурних неједнакости у савременом друштву. Кроз теоријски оквир друштвених, економских и идентитетских сукоба, трговина људима се посматра као екстремни облик асиметричног сукоба између маргинализованих група и актера који располажу економском, политичком и институционалном моћи. Рад посебну пажњу посвећује улози економске неједнакости, родних односа и слабости државних институција у настанку и одржавању овог феномена. Такође се разматра сукоб између државног суверенитета и транснационалних криминалних мрежа, а исто тако и значај међународне сарадње у његовом сузбијању. Као закључак, рад указује на трговину људима као симптом нерешених друштвених сукоба и структурног насиља, чије решавање захтева обухвата правни, друштвени и политички приступ.

Кључне речи: друштвени сукоб, трговина људима, криминал, маргинализоване групе.

* Сарадник у настави, Универзитет УНИОН Никола Тесла у Београду, Факултет за дипломатију и безбедност, Република Србија, utvicj@yahoo.com.

Jovana Mihaila NIKOLIĆ*

HUMAN TRAFFICKING AS A STRUCTURAL SOCIAL CONFLICT

Summary

This paper analyzes human trafficking within the framework of social conflict theory in political science, proceeding from the assumption that this phenomenon does not represent merely a form of organized crime, but also a consequence of deep structural inequalities in contemporary societies. Through a theoretical lens encompassing social, economic, and identity-based conflicts, human trafficking is examined as an extreme manifestation of asymmetric conflict between marginalized social groups and actors who possess economic, political, and institutional power. The paper places particular emphasis on the role of economic inequality, gender relations, and the weakness of state institutions in the emergence and persistence of this phenomenon. It also explores the conflict between state sovereignty and transnational criminal networks, as well as the importance of international cooperation in combating human trafficking. In conclusion, the paper argues that human trafficking can be understood as symptom of unresolved social conflicts and structural violence, the resolution of which requires a comprehensive political and societal approach.

Key words: social conflict, human trafficking, crime, marginalized groups.

* Teaching Associate, University UNION Nikola Tesla in Belgrade, Faculty of Diplomacy and Security, Republic of Serbia, utvicj@yahoo.com.

Др Лука БАТУРАН*
Марија МИТРОВИЋ**

ПОРЕСКОПРАВНИ РЕЖИМ НАКНАДЕ ДИРЕКТОРА И ДРУГИХ ЗАСТУПНИКА У РАЗЛИЧИТИМ ОБЛИЦИМА АНГАЖОВАЊА

Сажетак

Као заступници правних лица, у српском компанијском праву јављају се директори и остали заступници. Ова лица ангажована су по различитим правним основама. Иако је најчешћи уговор о раду, пракса познаје и ангажовање по основу уговора о правима и обавезама директора, уговора о делу, али познаје и статусни положај законских заступника без формалног уговора. У зависности од правног основа по ком остварују приходе, ова лица плаћају различите порезе и доприносе.

Проблем који у пракси постоји, а који ће у фокусу ове анализе, јесу ситуације у којима директори и заступници немају статус запослених, нису осигурани по том или било ком другом основу, и од правног лица не остварују никакве приходе. У питању су по правилу чланови породице или блиски пријатељи оснивача који имају статус једног од директора/заступника а који су најчешће регистровани ради испуњења формалности у складу са законом а у пракси уопште не врше послове законских заступника. С обзиром на то да ова лица не остварују никакве приходе, на приходе ових лица по правилу нису обрачунавани ни плаћани никакви порези, што Пореска управа до 2026. године није проблематизовала.

У току последњих неколико месеци, у Пореској управи је очигледно промењено схватање пореских прописа, па је заузет став да су правна лица дужна да обрачунају и плате порезе и доприносе на доходак ових лица. Међутим, уместо да у поступку пореске контроле донесе решење којим се утврђује пореска обавеза, односно којом се налаже пореском дужнику (правном лицу) да поступи на одговарајући начин, Пореска управа се одлучила на упућивање Обавештења пореском дужнику о утврђеним обавезама. Ова промена има значајне процесноправне импликације, будући да обавештења, за разлику од решења, не обезбеђују право на изјављивање приговора, чиме се доводи у питање ниво правне заштите обвезника.

Оваква пракса отвара више правних дилема, због упитне законске основаности постојања пореске обавезе на неостварене приходе, као и неупитне незаконитости утврђивања пореске обавезе упућивањем обавештења уместо решења.

* Доцент, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија, ORCID: 0000-0002-0315-2486.

** Адвокат; Студент докторских студија, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија.

Потребно је понудити смернице за превазилажење ове незаконите праксе у поступању Пореске управе, те указати на потребу јаснијег уређења статуса директора и заступника у систему пореза и доприноса на доходак.

Кључне речи: директори и заступници, порескоправни режим, порези и доприноси, Пореска управа, правна заштита пореских обвезника.

Luka BATURAN, Ph.D*
Marija MITROVIĆ**

TAX REGIME FOR REMUNERATION OF DIRECTORS AND OTHER REPRESENTATIVES IN VARIOUS FORMS OF ENGAGEMENT

Summary

Tax regime for remuneration of directors and other representatives in different forms of engagement. Directors and other representatives appear as representatives of legal entities in Serbian company law. These persons are engaged on various legal grounds. Although the most common is an employment contract, practice also recognizes engagement based on an agreement on the rights and obligations of directors, a contract for services, but it also recognizes the status of legal representatives without a formal contract. Depending on the legal basis on which they generate income, these persons pay different taxes and contributions.

The problem that exists in practice, and which will be the focus of this analysis, are situations in which directors and representatives do not have the status of employees, are not insured on this or any other basis, and do not generate any income from the legal entity. These are usually family members or close friends of the founder who have the status of one of the directors/representatives and who are most often registered to fulfill formalities in accordance with the law and in practice do not perform the duties of legal representatives at all. Given that these persons do not generate any income, as a rule no taxes were calculated or paid on the income of these persons, which the Tax Administration did not raise any issues with until 2026.

Over the past few months, the Tax Administration has clearly changed its understanding of tax regulations, and the position has been taken that legal entities are obliged to calculate and pay taxes and contributions on the income of these persons. However, instead of issuing a decision in the tax audit procedure establishing the tax liability, i.e. ordering the tax debtor (legal entity) to act appropriately, the Tax Administration decided to send a Notice to the tax debtor on the established liabilities. This change has significant procedural implications, since notices, unlike decisions, do not provide the right to file an objection, which calls into question the level of legal protection of the taxpayer.

This practice raises several legal dilemmas, due to the questionable legal basis for the existence of a tax liability on unrealized income, as well as the unquestionable illegality

* Assistant Professor, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, ORCID: 0000-0002-0315-2486.

** Attorney at Law; PhD student, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia.

of establishing a tax liability by sending a notice instead of a decision. It is necessary to offer guidelines for overcoming this illegal practice in the actions of the Tax Administration, and to point out the need for clearer regulation of the status of directors and representatives in the income tax and contribution system.

Key words: directors and legal representatives, tax law regime, taxes and social contributions, Tax Administration, legal protection of taxpayers.

Лука ПЕТРОВИЋ*

ПОЛИТИЧКА ПРАВА И СЛОБОДЕ КАО НОРМАТИВНИ ИЗРАЗ ПОЛИТИЧКОГ

Сажетак

У раду се анализира појам и значај политичких права и слобода у савременом демократском друштву. Полазећи од тезе да право није сасвим неутралан нормативни систем, већ поредак који настаје ради остваривања одређених друштвених циљева, аутор у раду настоји да потврди хипотезу да управо политичка права и слободе представљају најизразитији нормативни облик испољавања политичког елемента.

Посматрајући улогу права у контексту савремених друштвених сукоба, потребно је испитати какву функцију има право у решавању и усмеравању друштвених сукоба и у чему се огледа значај политичких права и слобода у остваривању тог циља. Одговор на ова питања отвара простор за ваљано сагледавање односа права и политике и утврђивање елемената у којима се испољава политичка природа правног система.

У раду се примењује нормативни и теоријски приступ, уз ослонац на социолошко и политиколошко разумевање права. У фокусу анализе налазе се питања остваривања изборних права, слободе медија, слободе мишљења и изражавања, слободе удруживања и слободе окупљања.

Кључне речи: људска права, политичка права и слободе, правни систем, демократија, политика.

* Асистент, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, lpetrovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1045-9555.

Luka PETROVIĆ*

POLITICAL RIGHTS AND FREEDOMS AS A NORMATIVE EXPRESSION OF POLITICAL

Summary

The paper analyzes the concept and significance of political rights and freedoms in a modern democratic society. Starting from the thesis that law is not a completely neutral normative system, but rather an order that arises in order to achieve certain social goals, the author in the paper seeks to confirm the hypothesis that political rights and freedoms represent the most expressive normative form of manifestation of the political element. Observing the role of law in the context of modern social conflicts, it is necessary to examine the function of law in resolving and directing social conflicts and in what the significance of political rights and freedoms in achieving that goal is reflected. The answer to these questions opens up space for a valid consideration of the relationship between law and politics and the determination of the elements in which the political nature of the legal system is manifested. The paper applies a normative and theoretical approach, relying on a sociological and political science understanding of law. The focus of the analysis is on the issues of exercising electoral rights, freedom of the media, freedom of opinion and expression, freedom of association and freedom of assembly.

Key words: human rights, political rights and freedoms, legal system, democracy, politics.

* Teaching Assistant, University of Kragujevac, Faculty of Law, scientific field: Theory of State and Law, Republic of Serbia, lpetrovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1045-9555.

Др Љубинко МИТРОВИЋ *
Зорана ИЛИШКОВИЋ**

СИСТЕМ ПРЕКРШАЈНИХ САНКЦИЈА У УЈЕДИЊЕНОМ КРАЉЕВСТВУ, ПРЕЦИЗНИЈЕ У ЕНГЛЕСКОЈ И ВЕЛСУ

Сажетак

Прекршајне санкције представљају мере принуде које изриче држава, репресивног и превентивног карактера, којима се учиниоцима – под условима прописаним законом и прописима о прекршајима – ограничавају или одузимају одређена права и слободе (Mitrović, 2014, 79). Ове мере изриче надлежни суд или други законом овлашћени орган, након спроведеног законитог поступка. Савремени систем прекршајних санкција у Републици Српској и Босни и Херцеговини може се окарактерисати као плуралистички (Jovašević, 2015, 97–114), јер обухвата широк спектар некривичних мера и санкција које се разликују по својој правној природи и сврси. Сходно томе, систем прекршајних санкција у позитивном прекршајном праву Републике Српске и Босне и Херцеговине је веома сложен. Разлике се јављају у зависности од статуса учиниоца – да ли је у питању физичко или правно лице, односно пунолетни или малолетни учинилац. Поред тога, и у оквиру исте категорије санкција које се примењују на одређену групу учинилаца, постоје разлике у зависности од тога да ли санкција превасходно има превентивну функцију или обједињује репресивне и превентивне циљеве (Mitrović, 2014, 80). За разлику од Босне и Херцеговине, прекршајно законодавство Уједињеног Краљевства – посебно у Енглеској и Велсу – чини део ширег система кривичног правосуђа који обухвата лакша кривична дела, позната као сумарни прекршаји (summary offences). Због тога, као и због низа других обележја карактеристичних за англосаксонски правни систем, Уједињено Краљевство, а нарочито Енглеска и Велс, имају знатно другачији систем прекршајних санкција у односу на важећи систем у Босни и Херцеговини. У складу с тим, у раду ће се детаљније анализирати систем санкција за сумарне прекршаје у Уједињеном Краљевству, са посебним освртом на Енглеску и Велс.

Кључне речи: прекршај, прекршајне санкције, сумарни прекршаји, санкције за сумарне прекршаје, Енглеска и Велс, Босна и Херцеговина.

* Редовни професор, Паневропски универзитет АПЕИРОН, Правни факултет, Бања Лука, Република Српска, Босна и Херцеговина; научни сарадник, Институт за упоредно право, Београд, Република Србија, ljubinko58@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3809-4183.

** Дипломирани правник, мастер филологије (енглески језик и књижевност), Прњавор, iliskoviczorana@yahoo.com.

Ljubinko MITROVIĆ, Ph.D*
Zorana ILIŠKOVIĆ**

THE SYSTEM OF SUMMARY OFFENCE SANCTIONS IN THE UK, MORE PRECISELY ENGLAND AND WALES

Summary

Misdemeanour sanctions constitute state-imposed coercive measures of a repressive and preventive character, through which offenders—under the conditions prescribed by regulatory and summary offence legislation—are restricted or deprived of certain rights and freedoms (Mitrović, 2014, 79). Such measures are imposed by a competent court or other duly authorized body, following a lawfully conducted procedure. The contemporary system of misdemeanour sanctions in the Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina may be described as pluralistic (Jovašević, 2015, 97-114), as it encompasses a broad range of non-criminal measures and sanctions that differ in both their legal nature and underlying purpose. Consequently, the system of misdemeanour sanctions within the positive law on misdemeanour in the Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina is highly complex. Distinctions arise depending on the status of the offender—whether it is a natural or legal person, or an adult or juvenile offender. Furthermore, even within a single category of sanctions applicable to a specific group of offenders, variations exist depending on whether the sanction primarily serves a preventive function or combines both repressive and preventive aims (Mitrović, 2014, 80).

Unlike Bosnia and Herzegovina, the misdemeanour legislation in the United Kingdom—particularly in England and Wales—forms part of a broader criminal justice system that addresses minor offenses, commonly referred to as summary offences. Due to this, as well as a range of other features characteristic of the Anglo-Saxon legal system, the UK, and specifically England and Wales, exhibits a markedly different system of misdemeanour sanctions compared to the present system in Bosnia and Herzegovina. This paper will therefore provide a more detailed examination of the system of summary offence sanctions in the United Kingdom, focusing on England and Wales.

Key words: misdemeanour, misdemeanour sanctions, summary offences, summary offence sanctions, England and Wales, Bosnia and Herzegovina.

* Full Professor, Pan-European University APEIRON, Faculty of Law, Banja Luka, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina; Research Associate, Institute of Comparative Law, Belgrade, Republic of Serbia, ljubinko58@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3809-4183.

** Bachelor of Laws, MA in Philology (English Language and Literature), Prnjavor, iliskoviczorana@yahoo.com.

ФОРМАЛНИ ИЗВОРИ ПРАВА У ОБЛАСТИ ДРЖАВНЕ РЕВИЗИЈЕ

Сажетак

Предмет анализе су формални извори права у области државне ревизије, њихове врсте, њихова правна природа и правна снага на хијерархијској лествици, као и њихова улога и значај у овој области. Акцентат је на изворима који за предмет имају државну ревизију, врховну ревизорску институцију (ВРИ) и поступак вршења државне ревизије у истраживаним земљама и једном ентитету (Руска Федерација, Пољска, Чешка, Мађарска, Србија, Словенија, Хрватска, Литванија, С. Македонија, Црна Гора, БиХ, Република Српска) – устав, закон и општи правни акти ВРИ.

Циљ рада је да се проникне у суштину и посебности истраживаних релевантних формалних извора права, да се укаже на њихове доносиоце, њихову разноврсност и бројност, као и да се акцентује присутност елемента кодификације у регулисању области државне ревизије у форми матичног закона, заснованог на начелу јединствености регулисања - организациона, материјала и процесна питања.

Сврха рада је да се овим прилогом допуни литература у истраживању овог значајног питања за област државне ревизије.

Кључне речи: извори права, формални извори права, државна ревизија, врховна ревизорска институција.

* Редовни професор у пензији, Универзитет у Београду, Економски факултет, Република Србија, ljhdabic@ekof.bg.ac.rs, ORCID: 0009-0005-5381-597X.

FORMAL SOURCES OF LAW IN THE FIELD OF STATE AUDIT

Summary

The subject of analysis is the formal sources of law in the field of state audit, their types, their legal nature, and legal force within the hierarchical structure, as well as their role and importance in this area. The focus is on sources that concern state audit, the Supreme Audit Institution (SAI), and the procedure of conducting state audit in the countries and one entity under study (Russian Federation, Poland, Czech Republic, Hungary, Serbia, Slovenia, Croatia, Lithuania, North Macedonia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina, Republika Srpska) – the constitution, laws, and general legal acts of the SAI.

The aim of the paper is to gain insight into the essence and specific features of the relevant formal sources of law under examination, to indicate their issuers, their diversity and number, as well as to emphasize the presence of the element of codification in regulating the field of state audit in the form of a primary law, based on the principle of unified regulation-organizational, substantive, and procedural issues.

The purpose of the paper is to contribute to the literature in the study of this important issue in the field of state audit.

Key words: sources of law, formal sources of law, state audit, Supreme Audit Institution.

* Retired Full Professor, University of Belgrade, Faculty of Economics, Republic of Serbia, ljadic@ekof.bg.ac.rs, ORCID: 0009-0005-5381-597X.

Др Марија Д. МИЋОВИЋ*

Др Зоран М. МАРЈАНОВИЋ**

СОЦИЈАЛНО-ЕКОЛОШКА БЕЗБЕДНОСТ И ПРОЦЕС ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

Сажетак

Сведоци смо све већег броја опасности које угрожавају сигурност како појединца тако и целе људске популације, културних и материјалних добара, животне средине те је добра превентива и образовање значајан корак ка очувању виталних вредности. Еколошка криза настаје услед прекомерне експлоатације природних ресурса и загађења животне средине, а највеће негативне последице оставља управо у сиромашним областима, које се теже опорављају од еколошких катастрофа због недостатка материјалних средстава. Сагледавање и схватање односа човек и природа представља кључ решења проблема загађене животне средине.

Процес глобализације је осмишљен да успостави јединствено тржиште које ће заједничким напорима решавати проблеме на светском тржишту. Доминантно место заузимају уништавање животне средине и претње безбедности. У раду аутори анализирају утицај процеса глобализације на социјалну и еколошку безбедност.

Кључне речи: еколошка безбедност, глобализација, социјална екологија, еколошка криза.

* Научни сарадник, Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд, Република Србија, marija.blagojevic@kpu.edu.rs.

** Универзитет одбране, Министарство одбране, Београд, Република Србија, marjanovic.cole.zoran@gmail.com.

Marija D. MIĆOVIĆ, Ph.D*
Zoran M. MARJANOVIĆ**

SOCIAL-ENVIRONMENTAL SECURITY AND THE PROCESS OF GLOBALIZATION

Summary

We are witnessing an increasing number of dangers that threaten the safety of both individuals and the entire human population, cultural and material goods, and the environment, and good prevention and education are a significant step towards preserving vital values. The ecological crisis arises due to the excessive exploitation of natural resources and environmental pollution, and the greatest negative consequences are precisely in poor areas, which have a harder time recovering from environmental disasters due to a lack of material resources. Understanding and understanding the relationship between man and nature is the key to solving the problem of a polluted environment.

The globalization process is designed to establish a single market that will solve problems on the world market through joint efforts. The dominant place is occupied by environmental destruction and threats to security. In the paper, the authors analyze the impact of the globalization process on social and environmental security.

Key words: ecological security, globalization, social ecology, ecological crisis.

* Research Associate, University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, Republic of Serbia, marija.blagojevic@kpu.edu.rs.

** University of Defence, Ministry of Defence, Belgrade, Republic of Serbia, marjanovic.cole.zoran@gmail.com.

Марија МИЛОЈКОВИЋ*

ПОЛОЖАЈ ТРАНСРОДНИХ ОСУЂЕНИКА У СИСТЕМУ ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

Сажетак

Како су трансродни осуђеници ретка појава у систему извршења кривичних санкција, то до данас није препозната потреба да се њихов положај правно регулише на националном нивоу, иако постоје одређене смернице на међународном нивоу које би Република Србија могла да следи у том погледу. Ова правна празнина ствара велике проблеме у пракси. У Србији постоји само један казнено-поправни завод где жене служе затворске казне, и то у Пожаревцу, док трансродне жене затворске казне служе у казнено-поправним заводима заједно са мушкарцима, што у пракси доноси бројне проблеме у погледу заштите њихових основних људских права. Овај рад анализира међународне стандарде у овој области, указује на недостатке националне регулативе и нуди могућа решења у циљу унапређења правног положаја трансродних осуђеника.

Кључне речи: трансродни осуђеници, казнено-поправни заводи, заштита људских права трансродних осуђеника, третман трансродних осуђеника у заводима, правне празнине.

* Докторанд, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија; адвокат, Нови Сад, advmarijamilojkovic@gmail.com.

Marija MILOJKOVIĆ*

THE POSITION OF TRANSGENDER PRISONERS IN THE SYSTEM OF EXECUTION OF CRIMINAL SANCTIONS

Summary

Although transgender prisoners represent a rare occurrence within the system of execution of criminal sanctions, the need to regulate their legal status at the national level has not yet been recognized, despite the existence of certain international guidelines that the Republic of Serbia could follow in this regard. This legal gap creates significant practical challenges. In Serbia, there is only one penalty institution for female prisoners, located in Požarevac, while transgender women serve their sentences in penalty facilities together with male prisoners, which in practice raises numerous issues concerning the protection of their fundamental human rights. This paper analyzes international standards in this field, highlights the shortcomings of national regulation, and proposes possible solutions aimed at improving the legal position of transgender prisoners.

Key words: transgender prisoners, penalty institutions, protection of the human rights of transgender prisoners, treatment of transgender prisoners in penalty facilities, legal gaps.

* PhD candidate, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia; Attorney at Law, Novi Sad, advmarijamiljkovic@gmail.com.

УТИЦАЈ ПОЗНАВАЊА БОРИЛАЧКИХ ВЕШТИНА НА КРИВИЧНУ ОДГОВОРНОСТ ОКРИВЉЕНОГ

Сажетак

Познавање борилачких вештина као посебно лично својство учиниоца поставља значајна питања у домену кривичноправне одговорности, нарочито у контексту кривичних дела против живота и тела. Полазећи од тезе да обученост у борилачким вештинама подразумева повећан степен свести о последицама примене физичке силе, рад испитује у којој мери ова околност утиче на оцену кривице, правну квалификацију дела и одмеравање казне. Посебан акценат стављен је на анализу граница нужне одбране код лица са развијеним борилачким способностима, као и на питање да ли се од таквих лица може очекивати виши степен самоконтроле и уздржаности у конфликтним ситуацијама.

У том контексту, посебно се разматра однос између објективних околности конкретног случаја и субјективних својстава учиниоца, са циљем да се утврди да ли познавање борилачких вештина утиче на праг дозвољене силе. Додатно, анализира се да ли и у којој мери ова околност може бити релевантна приликом разграничења између умишљаја и нехата, имајући у виду повећану предвидљивост последице код обучених лица.

Познавање борилачких вештина не представља обележје бића кривичног дела, али може се узети у обзир као отежавајућа околност приликом одмеравања кривичне санкције, посебно у ситуацијама прекомерне употребе силе. Анализа се заснива на важећим законским решењима, релевантној теорији и судској пракси, са циљем да се допринесе јаснијем разумевању овог недовољно разрађеног питања у домаћем праву.

Кључне речи: Борилачке вештине, кривична одговорност, окривљени.

* Адвокат, Република Србија, markolinta@yahoo.com.

THE IMPACT OF KNOWLEDGE OF MARTIAL ARTS ON THE CRIMINAL
LIABILITY OF THE DEFENDANT

Summary

Knowledge of martial arts as a specific personal attribute of the perpetrator raises significant questions within the domain of criminal liability, particularly in the context of criminal offenses against life and bodily integrity. Proceeding from the premise that training in martial arts entails an increased awareness of the consequences of using physical force, this paper examines the extent to which this circumstance influences the assessment of culpability, the legal qualification of the offense, and the determination of punishment. Special emphasis is placed on the analysis of the limits of self-defense in cases involving individuals with developed martial skills, as well as on the question of whether a higher degree of self-control and restraint may be expected from such individuals in conflict situations.

In this context, particular attention is given to the relationship between the objective circumstances of a specific case and the subjective characteristics of the perpetrator, with the aim of determining whether knowledge of martial arts affects the threshold of permissible force. Furthermore, the paper analyzes whether and to what extent this circumstance may be relevant in distinguishing between intent and negligence, bearing in mind the increased foreseeability of consequences in trained individuals.

Knowledge of martial arts does not constitute an element of a criminal offense, however, it may be taken into account as an aggravating circumstance in sentencing, particularly in cases involving excessive use of force. The analysis is based on applicable legal provisions, relevant legal theory, and judicial practice, with the aim of contributing to a clearer understanding of this insufficiently elaborated issue in domestic law.

Key words: martial arts, criminal liability, defendant.

* Attorney-at-law, Republic of Serbia, markolinta@yahoo.com.

ДЕЈСТВО ИНТЕРПРЕТАТИВНИХ УСТАВНОСУДСКИХ ОДЛУКА НА УПРАВНЕ АКТЕ

Сажетак

Одлуке уставних судова имају различито дејство с обзиром на врсту одлука које уставни суд доноси. Без обзира на временско дејство, било да је оно *ex tunc* или *ex nunc*, уважавајући проспективне и ретроспективне корекције тога дејства, одлуке уставних судова ће имати различито дејство с обзиром да ли је ријеч о касаторним одлукама (опет је примјетна разлика потпуне или дјелимичне касације) или интерпретативним одлукама. Интерпретативне одлуке уставног суда настале и развијале су се у јуриспруденцији Уставног савјета Француске и дубоко су укоријењени и примијењени у раду Савезног уставног суда Њемачке, иако из различитих побуда и због другачије функције. Ове одлуке су очигледан примјер дугог подозијевања функционалне еволуције уставног судства од Келзенијанског „негативног“ до много у теорији критикованог „позитивног“ законодавца. Остављајући широку дискусију о природи, улози и дејству интерпретативних одлука за елаборат ширег обима, аутор ће се у раду позабавити дејством ових одлука у оним правним системима који их познају на појединачне правне акте, са акцентом на управним актима, те могућим импликацијама у домаћем правном поретку, уколико овај вид уставносудских одлука пронађе своје мјесто у будућим реформама оквира рада и дјеловања уставног судства.

Кључне речи: уставно судство, дејство уставносудских одлука, интерпретативне одлуке, управни акти, контрола управе.

* Асистент, Универзитет у Бањој Луци, Правни факултет, Република Српска, Босна и Херцеговина, marko.romic@pf.unibl.org, ORCID: 0009-0005-8181-4333.

THE EFFECT OF INTERPRETIVE CONSTITUTIONAL COURT DECISIONS ON
ADMINISTRATIVE ACTS

Summary

The decisions of constitutional courts produce varying effects depending on the type of decision rendered. Irrespective of their temporal effect—whether *ex tunc* or *ex nunc* - and accounting for prospective and retrospective modifications thereof, constitutional court decisions will have differential effects depending on whether they are cassatory in nature (with a further notable distinction between full and partial cassation) or interpretive. Interpretive decisions of constitutional courts originated and evolved within the jurisprudence of the Constitutional Council of France and are deeply entrenched and applied in the practice of the Federal Constitutional Court of Germany, albeit arising from different motivations and serving distinct functions. These decisions represent a conspicuous example of the longstanding apprehension surrounding the functional evolution of constitutional adjudication from the Kelsenian “negative legislator” to the much-critiqued “positive legislator.” Reserving a broader discussion on the nature, role, and effects of interpretive decisions for a more comprehensive study, the author will in this paper examine the effects of such decisions in those legal systems that recognize them upon individual legal acts, with particular emphasis on administrative acts, as well as the potential implications for the domestic legal order, should this type of constitutional court decision find its place in future reforms of the framework governing the operation and functioning of constitutional adjudication.

Key words: constitutional adjudication, effects of constitutional court decisions, interpretive decisions, administrative acts, administrative review.

* Teaching Assistant, University of Banja Luka, Faculty of Law, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina, marko.romic@pf.unibl.org, ORCID: 0009-0005-8181-4333.

Др Марко ТМУШИЋ*

ЕКОНОМСКИ УЗРОЦИ ДРУШТВЕНИХ СУКОБА У СРБИЈИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНА РЕГУЛАЦИЈА

Сажетак

У овом раду се анализирају економски узроци друштвених сукоба у Србији, са посебним освртом на улогу институционалне регулације у њиховом настанку и ублажавању. Полазећи од теоријских приступа који повезују економске дисбалансе и социјалну нестабилност, у овом раду се испитује како дуготрајна структурна прилагођавања, неједнака расподела дохотка, регионалне неравномерности и несигурност на тржишту рада стварају подлогу за различите облике друштвених конфликта. Посебна пажња је посвећена анализи конкретних примера из савременог контекста српске економије, укључујући радничке штрајкове, отпор процесима приватизације, локалне протесте против јавних и инфраструктурних инвестиција, као и тензије изазване реформама социјалног и пензијског система. У другом делу рада се разматра улога формалних институција – државе, социјалног дијалога, регулаторних тела и правног оквира – у управљању економским сукобима и каналисању друштвених незадовољстава. Циљ рада је да покаже да интензитет и трајност друштвених сукоба у значајној мери зависе од капацитета институција да економске конфликте благовремено препознају и институционално артикулишу, чиме се смањује ризик од друштвене поларизације.

Кључне речи: друштвени сукоби, економска неједнакост, структурне реформе, институционална регулација, Србија.

* Ванредни професор, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, Република Србија, marko.tmusic@fpn.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-4745-6078.

Marko TMUŠIĆ, Ph.D*

ECONOMIC CAUSES OF SOCIAL CONFLICTS IN SERBIA AND INSTITUTIONAL REGULATION

Summary

This paper analyzes the economic causes of social conflicts in Serbia, with particular emphasis on the role of institutional regulation in their emergence and mitigation. Drawing on theoretical approaches that link economic imbalances with social instability, this paper examines how prolonged structural adjustments, unequal income distribution, regional disparities, and labor market insecurity create a foundation for various forms of social conflict. Special attention is devoted to the analysis of concrete examples from the contemporary context of the Serbian economy, including workers' strikes, resistance to privatization processes, local protests against public and infrastructure investments, as well as tensions triggered by reforms of the social welfare and pension systems. The second part of this paper discusses the role of formal institutions – namely the state, social dialogue mechanisms, regulatory bodies, and the legal framework – in managing economic conflicts and channeling social discontent. The aim of this paper is to demonstrate that the intensity and persistence of social conflicts largely depend on the capacity of institutions to recognize economic conflicts in a timely manner and to articulate them institutionally, thereby reducing the risk of social polarization.

Keywords: social conflicts, economic inequality, structural reforms, institutional regulation, Serbia.

* Associate Professor, University of Belgrade, Faculty of Political Science, Republic of Serbia, marko.tmusic@fpm.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-4745-6078.

Марко ШУКАЛО*

ОБЛИК УРЕЂЕЊА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ – СПЕЦИФИЧНОСТИ И ПРОТИВРЈЕЧНОСТИ

Сажетак

У раду се разматра питање облика уређења Босне и Херцеговине, које је једно од најкомпликованијих проблема те заједнице. Да би се дошло до одговора на питање, аутор је у кратким цртама описао период формирања Босне и Херцеговине, те посветио пажњу и расподјели надлежности између БиХ и чланица заједнице, Републике Српске и Федерације БиХ. Наводећи већи дио специфичности босанскохерцеговачке заједнице, до сада невиђене у свијету уставности, аутор је дошао до закључка да је Босна и Херцеговина реална унија, која има међународни субјективитет, али чији су саставни дијелови Република Српска и Федерација БиХ изворни носиоци надлежности и суверенитета. Ентитети су били самостални државноправни субјекти прије потписивања Дејтонског споразума, те су потписом пренијели дио својих надлежности на ниво заједнице. Интервенцијама високих представника и међународне заједнице оскрнављена је Босна и Херцеговина као реална унија. Будућност заједнице може почивати само на изворном тексту Анекса IV, Уставу Босне и Херцеговине, у супротном, неизвјесна је будућност те лабаве заједнице.

Кључне речи: Босна и Херцеговина, Република Српска, државно уређење, Високи представник, Дејтонски мировни споразум.

* Докторанд, Универзитет у Београду, Правни факултет, Република Србија, sukalomarko3@gmail.com, ORCID: 0009-0003-9001-8641.

THE CONSTITUTIONAL ARRANGEMENT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA –
SPECIFIC FEATURES AND CONTRADICTIONS

Summary

The paper considers the issue of the form of organization of Bosnia and Herzegovina, which is one of the most complicated problems of that union. In order to answer the questions, the author described the period of formation of Bosnia and Herzegovina, the distribution of competences between the state and the members of the union, the Republic of Srpska and the Federation of BiH. Citing all the specificities of the Bosnian-Herzegovinian union, the author came to the conclusion that Bosnia and Herzegovina is a real union, which has international subjectivity, but whose constituent parts, the Republic of Srpska and the Federation of BiH, are the original holders of competences and sovereignty. The entities were independent state legal entities before the signing of the Dayton Peace Agreement, which has the character of an international agreement, and by signing it they transferred part of their competences to the union level. Bosnia and Herzegovina, as a real union, was desecrated by the interventions of the High Representatives and the international community. The future of the union may only rest on the original text of Annex IV, the Constitution of Bosnia and Herzegovina, otherwise, the future of this loose union is uncertain. Bosnia and Herzegovina constitutes a real union with pronounced federal elements, shaped under the influence of the international community. The Constitution of Bosnia and Herzegovina has never been formally amended. Bosnia and Herzegovina can continue its existence exclusively through adherence to the Dayton Peace Agreement, as highly fragmented states can function only on the basis of clearly defined rules aimed at preserving distinct identities and collective entities.

Key words: Bosnia and Herzegovina, Republic of Srpska, state organization, High Representative, Dayton Peace Agreement.

* PhD candidate, University of Belgrade, Faculty of Law, Republic of Serbia, sukalomarko3@gmail.com, ORCID: 0009-0003-9001-8641.

Др Милан РАПАЈИЋ*

ПОЛОЖАЈ И УЛОГА РЕПУБЛИЧКЕ УПРАВЕ У УСТАВНОМ СИСТЕМУ СРБИЈЕ

Сажетак

Под положајем републичке управе мисли се на место које управа има у уставном систему, а оно је, преваходно, опредељено односом према Народној скупштини, с једне стране и Влади Републике Србије, с друге стране. У важећем Уставу Србије, управа је више везана за Владу, а мање за Скупштину. У раду се указује на однос управе према Народној скупштини и према Влади. Даље је пажња усмерена на улогу управе под којом се мисли на основне, типичне задатке и послове које управа обавља. У закључку, аутор примећује да је, не само дошло до промене положаја управе у уставном систему, већ и до нешто другачијег одређења управе. Наиме, у односу на раније стање, Устав Републике Србије из 2006. године, уопште не садржи навођење основних задатака и послова државне управе. У том смислу, потребно је донети закон, који би на основу Устава, одређивао основне задатке и послове.

Кључне речи: уставни систем, положај, улога, републичка управа.

* Ванредни професор, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, mrapajic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-1268-6826.

Milan RAPAJIĆ, Ph.D*

POSITION AND ROLE OF THE REPUBLIC ADMINISTRATION
IN THE CONSTITUTIONAL SYSTEM OF SERBIA

Summary

The position of the republican administration refers to the place that the administration has in the constitutional system, which is primarily determined by its relationship to the National Assembly, on the one hand, and the Government of the Republic of Serbia, on the other. In the current Constitution of Serbia, the administration is more closely related to the Government, and less to the Assembly. The paper points out the relationship of the administration to the National Assembly and to the Government. Further, attention is focused on the role of the administration, which refers to the basic, typical tasks and tasks that the administration performs. In conclusion, the author notes that not only has the position of the administration in the constitutional system changed, but also to a somewhat different definition of the administration. Namely, compared to the previous situation, the Constitution of the Republic of Serbia from 2006 does not contain any list of the basic tasks and tasks of the state administration. In this sense, it is necessary to pass a law that would determine the basic tasks and tasks based on the Constitution.

Key words: constitutional system, position, role, republican administration.

* Associate Professor, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, mrpajic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-1268-6826.

ТОКЕНИЗАЦИЈА ДЕПОЗИТА – ПРАВНИ ОКВИР

Сажетак

Токенизација представља трансформативни модел власништва над дигиталном имовином, фундаментално преобликовањем глобалних финансијских тржишта. Када се ефикасно имплементира, токенизација може значајно побољшати транспарентност, приступачност, оперативну и трошковну ефикасност и флексибилност тржишта, омогућавајући учесницима да обављају трансакције у било које време и са било ког места. Главна предност токенизације лежи у демократизацији приступа финансијском тржишту, омогућеном поузданом децентрализованом инфраструктуром. Институт токенизације не треба мешати са дигиталним плаћањима јер има потенцијал да повећа приступ финансијским тржиштима отварањем власништва над раније неприступачном имовином, посебно за мање инвеститоре и становништво у земљама у развоју којима је било тешко да приступе традиционалним финансијским институцијама.

Кључне речи: токен, децентрализована инфраструктура, дигитални запис, правна сигурност.

* Сарадник у настави, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, milan.smikic@pr.ac.rs, ORCID: 0009-0003-3650-3128.

TOKENIZATION OF DEPOSITS – LEGAL FRAMEWORK

Summary

Tokenization represents a transformative model of ownership of digital assets, fundamentally reshaping global financial markets. When implemented effectively, tokenization can significantly improve the transparency, accessibility, operational and cost efficiency, and flexibility of the market, allowing participants to conduct transactions at any time and from any location. The main advantage of tokenization lies in the democratization of access to the financial market, enabled by a reliable decentralized infrastructure. The institution of tokenization should not be confused with digital payments as it has the potential to increase access to financial markets by opening up ownership of previously inaccessible assets, especially for smaller investors and populations in developing countries who have had difficulty accessing traditional financial institutions.

Key words: token, decentralized infrastructure, digital record, legal certainty.

* Junior Teaching Assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, milan.smikic@pr.ac.rs, ORCID: 0009-0003-3650-3128.

ПРАВО НА ОДБРАНУ ПРИЛИКОМ ЗАКЉУЧИВАЊА СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЦЕ

Сажетак

Право на одбрану представља неопходан предуслов за постизање правичног суђења и поштовање основних начела кривичног поступка као што су претпоставка невиности и начело *in dubio pro reo*. Основно људско право у кривичном поступку је право на одбрану, прописано чланом 11 Универзалне декларације о људским правима из 1948. године, чланом 14 (3) Међународног пакта о грађанским и политичким правима из 1966. године, чланом 6 (3) Европске конвенције о људским правима из 1950. године. Права на одбрану значи право на заштиту од произвољног и неовлашћеног хапшења; право на суђење у разумном року, право на забрану ретроактивне примјене кривичних закона, право на забрану од мучења и дискриминације. Грант права на одбрану је и право осумњиченог, односно оптуженог да није дужан да изнесе своју одбрану нити одговорати на постављена питања. Осумњичени, односно оптужени има право да се брани сам или уз стручну помоћ браниоца кога сам изабере. Питање је да ли је обавезна стручна одбрана приликом преговарања о кривици са тужиоцем, с обзиром да законодавац прописује да о кривици преговарају осумњичени, односно оптужени и његов бранилац са тужиоцем? Споразумом о признању кривице осумњичени, односно оптужени прихвата оптужницу, а тужилац обезбјеђује повољнију казну за оптуженог. Договорена казна између осумњиченог, оптуженог и тужиоца мора да буде прихваћена од суда.

У кривичним поступцима у Босни и Херцеговини¹ је прописано да преговарају о кривици осумњичени, односно оптужени и његов бранилац са тужиоцем о условима признавања кривице за дјело за које се осумњичени, односно оптужени терети. Међутим, суд приликом разматрања споразума о признању кривице провјерава између осталог, да ли је до споразума о признању кривице дошло

* Ванредни професор, Универзитет у Бањој Луци, Правни факултет, Република Српска, Босна и Херцеговина, milijana.buha@pf.unibl.org, ORCID: 0000-0003-1968-1849.

¹ Види члан 246 Закона о кривичном поступку Републике Српске ("Сл. гласник РС", 53/2012, 91/2017, 66/2018 и 15/2021). Члан 246 Закона о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине ("Сл. новине ФБиХ", бр. 35/2003, 56/2003 - испр., 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014 74/2020); Члан 231 Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, (Сл. гласник БиХ", бр. 3/2003, 32/2003 - испр, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - др. закон, 93/2009, 72/2013 и 65/2018); Члан 231 Закон о кривичном поступку Брчко дистрикта Босне и Херцеговине ("Сл. гласник Брчко дистрикта БиХ", бр. 34/2013 - пречишћен текст, 27/2014, 3/2019 и 16/2020).

добровољно, свјесно и са разумијевањем, као и након упознавања са могућим посљедицама, као и да ли оптужени разумије да се споразумом о признању кривице одриче права на суђење и да не може уложити жалбу на кривичноправну санкцију која ће му се изрећи. Задатак суда приликом одлучивања да ли ће прихватити споразум о признању кривице је да утврди да ли је до признања кривице дошло добровољно као и да ли је осумњичени односно оптужени упознат са посљедицама признања кривице, што би значило да је суд прије свега у обавези утврдити да ли је осумњичени односно оптужени поучен са правом на одбрану,² као и са правом да се брани ћутањем. Законодавац када је пописивао случајеве обавезне одбране прописано је и да оптужени мора имати браниоца у вријеме достављања оптужнице.³ Преговарање о кривици је институт којим се осумњичени, односно оптужени уколико суд прихвати споразум о кривици одриче једног од основног права, права на жалбу на одлуку о изреченој кривичној санкцији као и права на суђење, стога би било нужно да осумњичени односно оптужени приликом преговарања о кривици са тужиоцем како би схватио значај и посљедице признања кривице има браниоца.

Кључне речи: право на одбрану, споразум о признању кривице, обавезна одбрана, посљедице преговарања о кривици.

² Види члан 143 Закон о кривичном поступку Републике Српске, исто је прописано и у другим кривичним поступцима у Босни и Херцеговини.

³ Види члан 53 став 3 Закон о кривичном поступку Републике Српске, ист је и у другим кривично процесним законима у Босни и Херцеговини.

THE RIGHT TO DEFENSE IN CONCLUDING A PLEA AGREEMENT

Summary

The right to a defence is a necessary prerequisite for achieving a fair trial and respecting the fundamental principles of criminal procedure such as the presumption of innocence and the principle of *in dubio pro reo*. A fundamental human right in criminal proceedings is the right to a defence, as enshrined in Article 11 of the Universal Declaration of Human Rights of 1948, Article 14 (3) of the International Covenant on Civil and Political Rights of 1966, and Article 6 (3) of the European Convention on Human Rights of 1950. The right to a defence means the right to protection from arbitrary and unlawful arrest; the right to a trial within a reasonable time, the right to the prohibition of the retroactive application of criminal laws, the right to the prohibition of torture and discrimination. The right to a defense is also the right of the suspect or accused not to be obliged to present his defense or answer the questions asked. The suspect or accused has the right to defend himself alone or with the professional assistance of a defense attorney of his own choosing. The question is whether professional defense is mandatory when negotiating guilt with the prosecutor, given that the legislator prescribes that the suspect or accused and his defense attorney negotiate guilt with the prosecutor? By the plea agreement, the suspect or accused accepts the indictment, and the prosecutor secures a more favorable sentence for the accused. The sentence agreed upon between the suspect, the accused and the prosecutor must be accepted by the court.

In criminal proceedings in Bosnia and Herzegovina, it is prescribed that the suspect or the accused and his or her defense attorney negotiate with the prosecutor on the terms of pleading guilty to the offense for which the suspect or the accused is charged. However, when considering a plea agreement, the court checks, among other things, whether the plea agreement was entered into voluntarily, knowingly and with understanding, as well as after being informed of the possible consequences, and whether the accused understands that by entering into a plea agreement, he or she waives the right to a trial and that he or she cannot appeal the criminal sanction that will be imposed on him or her. The task of the court when deciding whether to accept a plea agreement is to determine whether the plea was made voluntarily and whether the suspect or accused is aware of the consequences of the plea, which would mean that the court is primarily obliged to determine whether the suspect or accused has been informed of the right to defense, as well as the right to remain silent. When listing the cases of mandatory defense, the legislator also stipulated that the accused

* Associate Professor, University of Banja Luka, Faculty of Law, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina, milijana.buha@pf.unibl.org, ORCID: 0000-0003-1968-1849.

must have a defense attorney at the time of serving the indictment. Plea bargaining is an institution by which the suspect or accused, if the court accepts a plea agreement, waives one of the fundamental rights, the right to appeal the decision on the imposed criminal sanction, as well as the right to a trial. Therefore, it would be necessary for the suspect or accused to have a defense attorney during the plea bargaining with the prosecutor in order to understand the significance and consequences of the plea agreement.

Key words: right to defense, plea agreement, mandatory defense, consequences of plea bargaining.

ДРЖАВИНА И ПРИВИД ПРАВА

Сажетак

Државина твори ауру права својине или другог стварног, односно неког облигационоправног односа који садржи овлашћење употребе ствари. Споља посматрано, држалац ће увек одавати утисак власника, закупца, или плодоуживаоца, на пример. То је једна општа и нескривљена заблуда, а такве заблуде „стварају“ право – *error communis facit ius*. Као фактичка власт, државина је појмовно супротстављена грађанском субјективном праву.

Ипак, то не значи да му се не може супротставити и на други начин. Државина је представник грађанског субјективног права у јавности, када произилази из права на државину, а противник му је када се фактичка власт једног правног субјекта супротставља праву на државину другог правног субјекта. Државина је веома моћна појава у правном свету, њу право штити независно од грађанских субјективних права, у посебном поступку који се покреће посебним тужбама. Ове тужбе – интердикти, и посебан поступак заштите државине представљају добра старине у правном наслеђу модерног друштва, које нису измењене тековинама развоја друштва и правних система. И онда, пред претором, и данас, пред редовним грађанским судовима, битна карактеристика поступка за заштиту државине је да се у њему расправљају само фактичка питања. То државини даје још већу моћ као слици и прилици права. Државина је „краљица лопова“, јер пружа легитимитет власника у очима трећих лица. Предмет овог истраживања јесу механизми деловања државине као привида права у случајевима у којима се остварују различите функције државине у савременом праву.

Кључне речи: државина, функције државине, привид права.

* Ванредни професор, Универзитет у Нишу, Правни факултет, Република Србија, milica@prafak.ni.ac.rs, ORCID: 0000-0002-3818-9588.

POSSESSION AND THE APPEARANCE OF RIGHT

Summary

Possession creates the aura of ownership or another real right, or even of an obligation-based relationship that includes the authority to use a thing. From an external perspective, a possessor will always give the impression of being an owner, a lessee, or a usufructuary, for example. This represents a general and blameless misconception, and such misconceptions “create” law – *error communis facit ius*. As a form of factual control, possession is conceptually opposed to a civil subjective right.

However, this does not mean that it cannot also stand in opposition to it in other ways. Possession acts as a representative of civil subjective rights in public when it derives from the right to possession, and as its opponent when the factual control of one legal subject conflicts with the right to possession of another. Possession is a very powerful phenomenon in the legal sphere: the law protects it independently of civil subjective rights, through a special procedure initiated by specific claims. These claims – interdicts, and the special procedure for the protection of possession represent enduring elements of the legal heritage of modern society, which have remained largely unchanged despite the development of social and legal systems. Then, before the praetor, and today before ordinary civil courts, a key characteristic of possessory protection proceedings is that only factual issues are examined. This grants possession even greater power as an image and manifestation of right. Possession is the “queen of thieves,” as it provides the legitimacy of ownership in the eyes of third parties. The subject of this research concerns the mechanisms through which possession operates as the appearance of right in situations where its various functions are exercised in contemporary law.

Key words: possession, functions of possession, appearance of right.

* Associate Professor, University of Niš, Faculty of Law, Republic of Serbia, milica@prafak.ni.ac.rs, ORCID: 0000-0002-3818-9588.

Др Милица КОВАЧЕВИЋ*

Др Саша КНЕЖЕВИЋ**

ЗАПУШТАЊЕ И ЗЛОСТАВЉАЊЕ МАЛОЛЕТНОГ ЛИЦА, АКТУЕЛНА ПИТАЊА У СРБИЈИ

Сажетак

Предмет рада јесте кривично дело запуштање и злостављање малолетног лица из чл. 193 Кривичног законика Републике Србије. Наиме, ово кривично дело чини родитељ, усвојилац, старалац или друго лице које грубим занемаривањем своје дужности збрињавања и васпитавања запустити малолетно лице о којем је дужно да се стара. Други облик кривичног дела подразумева злостављање малолетног лица или принуђавање на претерани и непримерени рад, односно на просјачење или вршење других радњи штетних по малолетно лице, и то мотивисано користољубљем. Аутори су се користили нормативно-логичким методом при анализи позитивних законских решења, као и методом дескриптивне статистике када је у питању анализа статистичких података које прикупља Републички завод за статистику. Осим анализе актуелних трендова и закона, аутори су се бавили и усклађеношћу кривичноправне заштите деце у Србији са релевантним међународним документима, те посебно Конвенцијом УН о правима детета, као и запуштањем и злостављањем малолетних лица које се може довести у везу са разноврсним злоупотребама дигиталних технологија. Сврха рада јесте указивање на кључне проблеме у области спречавања запуштања и злостављања малолетних лица, те дефинисање могућих измена и допуна закона у будућности.

Кључне речи: запуштање и злостављање малолетних лица, кривично дело, родитељи, Србија.

* Ванредни професор, Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Република Србија, busak80@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0458-8193.

** Редовни професор, Универзитет у Нишу, Правни факултет, Република Србија, knez@prafak.ni.ac.rs.

Milica KOVAČEVIĆ, Ph.D*
Saša KNEŽEVIĆ, Ph.D**

NEGLECT AND ABUSE OF A MINOR, CURRENT ISSUES IN SERBIA

Summary

The subject of this paper is the criminal offense of neglect and abuse of a minor as defined in Article 193 of the Criminal Code of the Republic of Serbia. Namely, this criminal offense is committed by a parent, adoptive parent, guardian, or another person who, through gross neglect of their duty of care and upbringing, neglects a minor for whom they are responsible. The second form of the offense includes the abuse of a minor or forcing them into excessive or inappropriate work, as well as begging or engaging in other activities harmful to the minor, motivated by material gain. The authors utilized the normative-logical approach to analyze the existing legal provisions, in conjunction with the descriptive statistical method to examine data gathered by the Statistical Office of the Republic of Serbia. In addition to analyzing current trends and legislation, the authors have examined the alignment of criminal law protection of children in Serbia with relevant international documents, especially the UN Convention on the Rights of the Child, as well as the neglect and abuse of minors that may be linked to various forms of misuse of digital technologies. The purpose of the paper is to highlight key issues in the field of preventing neglect and abuse of minors and to define possible amendments and additions to legislation in the future.

Key words: neglect and abuse of minors, criminal offense, parents, Serbia.

* Associate Professor, University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation, Republic of Serbia, bucak80@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0458-8193.

** Full Professor, University of Niš, Faculty of Law, Republic of Serbia, knez@prafak.ni.ac.rs.

Др Милица КОЛАКОВИЋ-БОЈОВИЋ*

УНАПРЕЂИВАЊЕ ПРОФЕСИОНАЛНИХ КАПАЦИТЕТА ЈАВНОГ
ТУЖИЛАШТВА ЗА АДРЕСИРАЊЕ САВРЕМЕНИХ ИЗАЗОВА ЕКОЛОШКОГ
КРИМИНАЛА У СРБИЈИ

Сажетак

Еколошки криминал карактеришу тешке последице по животну средину, живот и здравље људи, биљни и животињски свет, али и веза са привредним и организованим криминалом кроз акумулацију незаконито стеченог капитала, скопчано са отежаним откривањем и доказивањем због неретко прекограничне природе. Управо ове особине еколошког криминалитета подстакле су Европску унију да развије нови, свеобухватни правни оквир у овој области. За Србију као државу кандидата у процесу приступања Европској унији, то значи обавезу усклађивања националног нормативног оквира са ЕУ стандардима, али и јачање административних капацитета правосуђа за истрагу и процесуирање ових кривичних дела. Чак иако ни законске промене нису брз и једноставан процес, изградња капацитета оних који треба да спроведу новоизмењено законодавство је још захтевнија. Тренутно стање у погледу борбе против еколошког кривичног дела претежно карактеришу два главна фактора: свеобухватан, детаљан и компликован нормативни оквир који још увек није у потпуности усклађен са релевантним законодавством ЕУ и мали број оптужница и осуђујућих пресуда, несразмеран чак и јавно експонираним предметима које карактеришу озбиљне претње по стање животне средине. Свеобухватност тренутно примењивог нормативног оквира, заједно са очекиваном даљом законодавном реформом и већ преоптерећеним правосуђем великим бројем предмета и недовољном расположивошћу административног особља и техничких ресурса, јасно говори у прилог хитној потреби интензивног рада на изградњи капацитета јавних тужилаца.

Кључне речи: еколошки криминал, јачање капацитета, обука тужилаца, стручни капацитет тужилаштва.

* Научни саветник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, Република Србија, kolakius@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3130-5128.

ENHANCING PROFESSIONAL CAPACITIES OF THE PUBLIC PROSECUTION
SERVICE FOR ADDRESSING CONTEMPORARY CHALLENGES OF
ENVIRONMENTAL CRIMES IN SERBIA

Summary

Environmental crime is characterized by severe consequences for the environment, life and health of people, flora and fauna, but also a connection with economic and organized crime through the accumulation of illegal profits, as well as difficult detection and prosecution due to its often-transnational nature. These characteristics of environmental crime encouraged the European Union to develop a new, comprehensive legal framework in this area. For Serbia, as a candidate country in the process of joining the European Union, this means the obligation to harmonize the national normative framework with EU standards, but also to strengthen the administrative capacity of the judiciary and the prosecution service for the investigation and prosecution of environmental crimes. Even the legislative changes are not fast and simple process, the capacity building of those who needs to implement the newly amended legislation is even more demanding. The current state of play in terms of combating environmental crime is predominantly marked by two main factors: comprehensive, detailed and complicated normative framework which is yet to be fully aligned with the relevant EU legislation and the low number of indictments and convictions, disproportionate even to the publicly exposed cases of grave threats. The comprehensiveness of the currently available normative framework, paired with the expected further legislative reform and the already overburdened judiciary by the high number of cases and insufficient availability of administrative staff and technical resources clearly speaks in favour of the urgent need to work intensively on building capacities of public prosecutors.

Key words: environmental crime, capacity building, training of prosecutors, prosecutorial capacities.

* Principal Research Fellow, Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, Republic of Serbia, kolakius@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3130-5128.

ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА РАДА И БУДУЋНОСТ РАДНОГ ПРАВА

Сажетак

Дигитална трансформација рада, коју карактеришу платформски модели пословања, примена вештачке интелигенције, алгоритамско управљање, интензивна употреба података и нови облици организације рада, представља један од кључних фактора који обликују будући развој радног права. Ове промене превазилазе оквир технолошке модернизације, јер доводе до структурне трансформације начина на који се рад организује, контролише и вреднује, доводећи у питање традиционалне основе радноправне регулативе.

Све интензивнија примена система вештачке интелигенције у поступцима запошљавања, процене радног учинка, расподеле радних задатака и престанка радног односа довела је до нових облика управљачке власти заснованих на алгоритамском одлучивању. Последице дигитализације огледају се у преиспитивању традиционалних института радног односа, пре свега појма субординације, домета послодавчевих овлашћења и механизма правне заштите. Истовремено, дигитални надзор запослених, аутоматизовано доношење одлука и флексибилни модели радног ангажовања постављају бројне нормативне изазове у погледу обезбеђивања правне сигурности, транспарентности и ефикасне заштите права запослених и послодаваца.

Основно истраживачко питање рада односи се на то да ли дигитална трансформација рада и интеграција вештачке интелигенције у управљање радним процесима захтевају само прилагођавање постојећих института радног права или указују на потребу дубље трансформације његове регулаторне парадигме. Посебна пажња посвећена је питањима транспарентности, одговорности, објашњивости алгоритамских система и граница дигиталног надзора на раду.

Полазећи од становишта да се радно право налази у фази институционалне еволуције, рад указује да његова будућност зависи од способности да технолошке иновације усклади са основним вредностима радног права – људским достојанством, социјалном правдом, правном сигурношћу и одрживошћу. Будућност радног права не подразумева напуштање традиционалних принципа, већ њихово функционално прилагођавање новим условима рада у дигиталном окружењу. У том контексту, анализирају се могућности даљег развоја радноправне регулативе кроз интердисциплинарни приступ који повезује правну анализу, технолошки развој,

* Асистент, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Република Србија, milica.midzovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-6879-0625.

етичко управљање вештачком интелигенцијом и економске политике. Циљ рада је да допринесе савременим научним расправама о будућности радног права, кроз понуђени нормативни и концептуални оквир за разумевање правних последица дигиталне трансформације рада и примене вештачке интелигенције у радним односима.

Кључне речи: дигитална трансформација рада, вештачка интелигенција, алгоритамско управљање, управљање радним процесом, заштита права запослених.

DIGITAL TRANSFORMATION OF WORK AND THE FUTURE OF LABOUR LAW

Summary

The digital transformation of work, characterised by platform-based business models, artificial intelligence (AI) driven governance, algorithmic management, intensive data utilisation and novel forms of work organisation, constitutes one of the central factors shaping the future development of labour law. These developments extend beyond technological modernisation; they represent a structural transformation in the manner in which work is organised, supervised and evaluated, thereby challenging the foundational assumptions of labour-law regulation.

The growing deployment of artificial intelligence systems in recruitment, performance evaluation, task allocation and dismissal procedures has introduced new forms of managerial authority exercised through algorithmic decision-making. The consequences of digitalisation are therefore reflected in the reconsideration of traditional categories of the employment relationship, including the concept of subordination, the scope of employer authority and the mechanisms of legal protection. Simultaneously, emerging forms of AI-enabled workplace monitoring, automated decision-making and flexible engagement models generate normative challenges that call into question the capacity of existing legal frameworks to ensure legal certainty, transparency and the effective protection of both employers' and workers' rights.

The central research question addressed in this paper is whether the digital transformation of work, particularly the integration of artificial intelligence into workplace governance, requires a mere adaptation of existing labour-law institutions or whether it indicates the necessity of a more profound transformation of labour law's regulatory paradigm. Particular attention is devoted to issues of transparency, accountability, explainability and the limits of AI-based workplace monitoring.

The paper proceeds from the premise that labour law is undergoing a phase of institutional evolution in which its future depends upon its capacity to integrate technological innovation, especially artificial intelligence, with the system's fundamental values: human dignity, social justice, sustainability and legal certainty. The future of labour law does not lie in abandoning its traditional principles, but in their functional adaptation to new structural conditions shaped by digital and AI-driven forms of work governance. In this context, the paper will further explore the extent to which digitalisation and the proliferation of AI systems necessitate the strengthening of institutional and normative mechanisms

* Teaching Assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, milica.midzovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-6879-0625.

capable of addressing new forms of work organisation, automated control and decision-making, as well as the increasingly transnational character of the digital economy. The aim is to identify possible directions for the future institutional development of labour law under conditions of digital and AI-driven transformation, ensuring that innovation and economic dynamism are reconciled with sustainable and effective worker protection.

Key words: digital transformation of work, artificial intelligence, labour law, algorithmic management, workplace governance, worker protection.

ТИПОЛОГИЈЕ И ПОЈАВНИ ОБЛИЦИ ОРГАНИЗОВАНИХ КРИМИНАЛНИХ ГРУПА У НЕКИМ ОД ДРЖАВА МЕЂУНАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Сажетак

Неоспорно је да организовани криминал и организоване криминалне групе изазивају велике и исцрпљујуће дискусије између правних истраживача и научника широм света, а у исто време представљају различите низове проблема на међународном нивоу (економски, здравствени, правни..). Међусобни консензус се нигде не налази. Савремена и актуелна средства борбе против организованог криминала и организованих криминалних група не дају жељене резултате. Цитирани проблем представља један од најизразитијих проблема модерног друштва.

Сви конвенционални методи не успевају да сузбију овај изузетно алармантан проблем. Овај чланак ће испитати типологије и појавне облике организованих криминалних група у изабраним државама међународне заједнице, са циљем идентификације структурних образаца, оперативних модела и контекстуалних варијација. Ослањајући се на упоредно-аналитички оквир, истраживање испитује како социо-политички амбијенти, правни системи и економски услови обликују формирање и еволуцију организованих криминалних мрежа. Студија категорише организоване криминалне групе према њиховим структурним карактеристикама, укључујући хијерархијске, мрежне и хибридне форме, и анализира њихове примарне активности, као што су трговина дрогом, трговина људима, финансијски криминал.. Главна премиса и главни фокус овог научног рада ће се вртети око упоредне анализе и појединих појава организованог криминала и организованих криминалних група у изабраним државама. На који начин и како, биће представљено кроз примере и поређење са Италијом и неким другим земљама. Чињенице цитиране у претходним параграфима овог апстракта представљаће главни фокус научног рада у вези са овим специфичним темама.

Методолошки, истраживање комбинује квалитативне и упоредне приступе, ослањајући се на студије случаја, правну анализу и релевантне међународне извештаје. Резултати истраживања истичу и конвергенције и дивергенције у појавним облицима организованог криминала, наглашавајући растућу сложеност и флуидност криминалних структура. Током израде овог рада примарно ћу користити следеће научне методе: аналитички, критички и метод поређења. Оптимистично верујем да ће неки закључци везани за главне теме овог рада бити иновативни.

* Докторанд, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија, savovicmiljan@gmail.com.

Снажно верујем да овај рад закључује да ефикасни одговори захтевају координисане међународне стратегије, хармонизацију правних оквира и побољшане институционалне капацитете. Он доприноси академском дискурсу пружајући свеобухватан типолошки модел и пружајући увиде релевантне за доносиоце политика и агенције за спровођење закона које се баве савременим организованим криминалом.

Кључне речи: организовани криминал, организоване криминалне групе, *de lege ferenda, de lege lata*.

TYPOLOGIES AND MANIFESTATIONS OF ORGANIZED CRIMINAL GROUPS IN
SELECTED STATES OF INTERNATIONAL COMMUNITY

Summary

It is undisputable that organized crime and organized criminal groups are causing great and exhausting disputes between law researchers and scientists all around the world, and at the same time a different array international level problems (economic, health, legal..). Mutual consensus is nowhere to be found. Current and contemporary means of fighting against organized crime and organized criminal groups are not giving wanted results. The quoted problem stands as one of the most flagrant problems of modern society.

All of the conventional methods are failing to suppress this highly alarming problem. This article is going to examine the typologies and manifestations of organized criminal groups across selected states of the international community, with the aim of identifying structural patterns, operational models, and contextual variations. Drawing on a comparative analytical framework, the research explores how socio-political environments, legal systems, and economic conditions shape the formation and evolution of organized criminal networks. The study categorizes organized criminal groups according to their structural characteristics, including hierarchical, network-based, and hybrid forms, and analyzes their primary activities, such as drug trafficking, human trafficking, financial crimes...

The main premise and the main focus of this scientific article are going to revolve around comparative analysis and some manifestations of organized crime and organized crime groups in selected states. In which ways and how, it will be presented through example and comparison with Italy and some other countries. Facts quoted in previous paragraphs of this abstract are going to be main focus of scientific article regarding these particular topics.

Methodologically, the research combines qualitative and comparative approaches, relying on case studies, legal analysis, and relevant international reports. The findings highlight both convergences and divergences in the manifestations of organized crime, emphasizing the increasing complexity and fluidity of criminal structures.

During the making of this article, I will primarily use next methods: analytical, critical and method of comparison. I optimistically believe that some of my conclusions regarding the main topics of this article are going to be innovative. I strongly believe that this article concludes that effective responses require coordinated international strategies,

* PhD candidate, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, savovicmiljan@gmail.com.

harmonization of legal frameworks, and enhanced institutional capacity. It contributes to the academic discourse by offering a comprehensive typological model and by providing insights relevant to policymakers and law enforcement agencies dealing with contemporary organized crime.

Key words: organized crime, organized criminal groups, *de lege ferenda*, *de lege lata*.

Академик др Миодраг Н. СИМОВИЋ*

Др Владимир М. СИМОВИЋ**

РЕХАБИЛИТАЦИЈА И ДРУГИ ОБЛИЦИ НАКНАДЕ ШТЕТЕ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ

Сажетак

У раду се анализирају појам и суштина рехабилитације у кривичном поступку Руске Федерације, врсте накнаде штете, те појам, врсте и структура накнаде тужбеног захтјева. У процедуру рехабилитације улази и доношење процесне одлуке надлежног државног органа којом се утврђује право лица на рехабилитацију, као акта који потврђује правни и фактички основ за службено признање грађанина невиним или неукљученим у почињење кривичног дјела. Уз то, на ову процесуру се односи подношење захтјева лица за рехабилитацију органу прелиминарне истраге, тужиоцу или суду или подношење грађанске тужбе суду за накнаду штете проузроковане незаконитим поступањем (непоступањем) органа кривичног гоњења и суда, као и дјеловање државних органа у циљу утврђивања карактера и обима штете, те доношење одлуке о рехабилитацији у облику мјера за накнаду и обнову за сву штету проузроковану незаконитим или неоправданим кривичним гоњењем и осудом. У том контексту, унутар теоријског оквира, у раду су посебно истражени проблеми права на рехабилитацију лица у кривичном поступку и могућности његове реализације. Разматрани су класични (суштински, материјални) и формални (процесни) приступ рехабилитацији у кривичном поступку.

Кључне речи: рехабилитација, кривични поступак, накнада нематеријалне штете, грађанска тужба, кривичнопроцесна реституција.

* Редовни члан Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, редовни члан Европске академије наука и умјетности, инострани члан Руске академије природних наука, судија Уставног суда Босне и Херцеговине у пензији, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бихаћу, професор емеритус, Босна и Херцеговина, msimovic@anubih.ba, ORCID: 0000-0001-5116-680X.

** Судија Врховног суда Републике Српске и редовни професор Факултета за безбједност и заштиту Слобомир Р Универзитета у Бањој Луци, Босна и Херцеговина, vlado_s@blic.net, ORCID: 0009-0002-9640-6488.

Academician Miodrag N. SIMOVIĆ, Ph.D*

Vladimir M. SIMOVIĆ, Ph.D**

REHABILITATION AND OTHER FORMS OF DAMAGES IN RUSSIAN CRIMINAL PROCEEDINGS

Summary

The paper analyzes the concept and essence of rehabilitation in criminal law procedure of the Russian Federation, types of damages, and the concept, types and the structure of the claim fee. The rehabilitation procedure also includes the adoption of a procedural decision by the competent state authority which determines a person's right to rehabilitation, as an act that confirms the legal and factual grounds for official recognition of a citizen as innocent or not involved in the commission of the crime criminal act. In addition, the submission of a request applies to this process persons for rehabilitation to the preliminary investigation body, the prosecutor or the court or filing a civil lawsuit in court for compensation for the damage caused by illegal actions (failure to act) by criminal prosecution authorities and courts, as well as the actions of state authorities in order to determine the character and scope damages, and making a decision on rehabilitation in the form of measures for compensation i restoration for all damages caused by illegal or unjustified criminal acts prosecution and conviction. In that context, within the theoretical framework, they are in the work especially researched problems of the right to rehabilitation of persons in criminal cases procedure and the possibility of its realization. They are considered classic (substantial, material) and formal (processual) approach to rehabilitation in criminal proceedings.

Key words: rehabilitation, criminal procedure, non-material compensation damages, civil action, criminal procedure restitution.

* Full Member of the Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina, Full Member of the European Academy of Sciences and Arts, Foreign Member of the Russian Academy of Natural Sciences, Retired Judge of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, Full Professor at the Faculty of Law, University of Bihać, Professor Emeritus, msimovic@anubih.ba, ORCID: 0000-0001-5116-680X.

** Judge of the Supreme Court of the Republic of Srpska, Full Professor at the Faculty of Security and Protection, Slobomir P University, Banja Luka, vlado_s@blic.net, ORCID: 0009-0002-9640-6488.

МА Миона ВАСИЋ*
Др Љепосава ИЛИЋИЋ**
Др Милена МИЛИЋЕВИЋ***

МАЛОЛЕТНИЧКИ БРАКОВИ У СРБИЈИ: НОРМАТИВНА ЗАБРАНА И ИЗАЗОВИ ПРЕВЕНЦИЈЕ У ПРАКСИ

Сажетак

Рад се бави феноменом малолетничких бракова у Србији, са посебним освртом на однос између нормативне забране и изазова њихове превенције у пракси. У уводном делу разматра се појам малолетничких бракова, њихова распрострањеност и основне карактеристике, уз указивање и на друштвени контекст у коме се ова појава јавља. Посебна пажња посвећена је анализи социјалних и културолошких фактора који доприносе одржавању ове праксе, укључујући сиромаштво, родне неједнакости и утицај традиционалних норми. У раду се анализира нормативни оквир који уређује ову област у правном систему Републике Србије, уз указивање на релевантне међународне стандарде који се односе на спречавање дечјих бракова.

Завршни део рада посвећен је анализи друштвеног одговора на малолетничке, односно дечје бракове у Србији, са прегледом постојећих превентивних активности и мера. На основу уочених изазова, формулишу се препоруке усмерене ка унапређењу праксе реаговања и јачању ефикасности превенције ове појаве.

Кључне речи: малолетнички бракови; нормативни оквир; социјални и културолошки фактори; превенција.

* Истраживач приправник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Република Србија, mionavasic6.1@gmail.com, ORCID: 0009-0007-4910-9161.

** Виши научни сарадник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Република Србија, lelalela_bgd@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-5090-1489.

*** Виши научни сарадник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Република Србија, mileninaadresa@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8344-5504.

Miona VASIĆ, MA*
Ljeptosava ILIJIC, Ph.D**
Milena MILIĆEVIĆ, Ph.D***

MINOR MARRIAGES IN SERBIA: NORMATIVE PROHIBITION AND CHALLENGES OF PREVENTION IN PRACTICE

Summary

The paper investigates the phenomenon of minor marriages in Serbia, with a specific focus on the link between normative bans and the difficulties of their prevention in practice. The introduction explores the concept of minor marriages, their prevalence and key features, as well as the broader social context in which this phenomenon occurs. Special attention is given to analysing social and cultural factors that sustain this practice, such as poverty, gender inequalities, and the influence of traditional norms. The paper also examines the normative framework surrounding this issue within the legal system of the Republic of Serbia, with reference to relevant international standards aimed at preventing child marriage.

The final part of the paper examines the response to minor, i.e., child marriages in Serbia, providing an overview of existing preventive activities and measures. Based on the identified challenges, recommendations are offered to improve response practices and increase prevention effectiveness.

Key words: minor marriages; normative framework; social and cultural influences; prevention.

* Research Assistant, Institute of Criminological and Sociological Research, Republic of Serbia, mionavasic6.1@gmail.com, ORCID: 0009-0007-4910-9161.

** Senior Research Associate, Institute of Criminological and Sociological Research, Republic of Serbia, lelalela_bgd@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-5090-1489.

*** Senior Research Associate, Institute of Criminological and Sociological Research, Republic of Serbia, mileninaadresa@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8344-5504.

ПРАВНИ ПАРАДОКС ЈЕДИНСТВЕНЕ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ У
ФРАГМЕНТИРАНОМ ПРОСТОРУ ЕВРОЗОНЕ

Сажетак

Европска економска и монетарна унија заснована је на концепту јединствене монетарне политике, која се као правна конструкција примењује на све државе чланице еврозоне под истим нормативним условима. Међутим, у условима структурне и финансијске фрагментације, дејство те политике не остварује се равномерно, већ производи различите економске и друштвене ефекте у појединим државама. Овај рад полази од тезе да наведена неуједначеност представља правно релевантан проблем, који се може описати као парадокс односа између формалне једнакости правних норми и различитих последица њихове примене у пракси. Циљ рада је да, полазећи од нормативног оквира Европске уније и релевантне судске и институционалне праксе, анализира правну димензију фрагментације еврозоне и њен утицај на остваривање јединствене монетарне политике. Посебан акценат ставља се на питање да ли различити ефекти истих мера могу довести у питање принципе једнакости, правне сигурности и легитимности унутар правног поретка Европске уније. Рад анализира ефекте монетарне политике у условима фрагментације еврозоне. У том смислу, фрагментација се сагледава не само као економски феномен, већ и као правни изазов који има значајне импликације за функционисање савременог права.

Кључне речи: фрагментација еврозоне, монетарна политика, јединствено дејство, правни парадокс, трансмисиони механизам.

* Асистент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, mirjana.ivaz@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9815-6350.

THE LEGAL PARADOX OF THE SINGLE MONETARY POLICY IN A
FRAGMENTED EURO AREA

Summary

The European Economic and Monetary Union is based on the concept of a single monetary policy, which as a legal construct is applied to all eurozone member states under the same normative conditions. However, in conditions of structural and financial fragmentation, the effect of this policy is not realized evenly, but produces different economic and social effects in individual countries. This paper starts from the thesis that the aforementioned inequality represents a legally relevant problem, which can be described as a paradox of the relationship between the formal equality of legal norms and the different consequences of their application in practice. The aim of the paper is to, starting from the normative framework of the European Union and relevant judicial and institutional practice, analyze the legal dimension of the fragmentation of the eurozone and its impact on the implementation of the single monetary policy. Special emphasis is placed on the question of whether the different effects of the same measures can call into question the principles of equality, legal certainty and legitimacy within the legal order of the European Union. Starting from the existing institutional framework, the paper analyzes the effects of monetary policy in the context of eurozone fragmentation. In this sense, fragmentation is seen not only as an economic phenomenon, but also as a legal challenge that has significant implications for the functioning of modern law.

Key words: eurozone fragmentation, monetary policy, single action, legal paradox, transmission mechanism.

* Teaching Assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, mirjana.ivaz@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9815-6350.

МИГРАЦИЈЕ КАО РЕШЕЊЕ ЗА НЕДОСТАТАК КВАЛИФИКОВАНЕ РАДНЕ СНАГЕ У НЕМАЧКОЈ

Сажетак

Немачка се суочава са структурним недостатком квалификованих радника, који се погоршава демографским променама, пензионисањем радника који припадају генерацији бејби-бумера и технолошким променама. Без додатних радника из иностранства, кључни сектори као што су здравствена нега, занатство, информационе технологије и образовање, изложени су ризику од дугорочне ерозије, тј. смањења броја запослених. Прилив становништва стога није друштвени "украш", већ нужност и стварни политички инструмент за обезбеђивање економске стабилности и друштвене функционалности. Истовремено, често се занемарује да су сами административни захтеви које мигранти морају да испуне, такође део проблема. Захтеви који су прописани, од познавања немачког језика, преко формалних квалификација, до сложених визних процедура, често су толико високи да више одбијају него што привлаче. Многи заинтересовани радници мигранти, који су неретко хитно потребни немачком тржишту рада, не успевају не због недостатка компетенција, већ због бирократских препрека, које су у Немачкој традиционално нарочито изражене. Поред тога, од радника миграната се очекује да се брзо интегришу, док су државни органи надлежни за признавање квалификација, даље образовање и социјалну интеграцију, често спори или/и имају мањак финансијских средстава за извршење својих задатака. Због тога се долази до противречности – Немачкој је прилив радно-способног становништва потребан, али истовремено се намећу услови који приступ немачком тржишту рада чине непотребно тешким. Стога одрживо решење за недостатак квалификованих радника захтева не само отвореност према квалификованим мигрантима, већ и спремност да се критички преиспитају и модернизују постојећи правни оквир и сложене административне процедуре.

* Мастер економиста, Штутгарт, Савезна Република Немачка, michael@sekulic.eu.

Michael SEKULIC*

MIGRATION AS A SOLUTION TO THE SHORTAGE OF SKILLED WORKERS IN GERMANY

Summary

Germany is facing a structural shortage of skilled workers, which is exacerbated by demographic change, the retirement of the baby boomers, and technological change. Without additional workers from outside the country, key sectors such as healthcare, crafts, IT, and education could erode over time. Migration is therefore not a “nice to have”, but rather an instrument of realpolitik to ensure economic stability and social functionality. At the same time, it is often overlooked that the requirements that migrants have to meet are themselves part of the problem. The requirements — from language proficiency to formal qualification certificates to complex visa procedures — are often so high that they deter rather than attract. Many people who are urgently needed do not fail due to a lack of competence, but rather due to bureaucratic hurdles, which are traditionally particularly pronounced in Germany. Furthermore, migrants are expected to integrate quickly, while state structures for recognition, continuing education, and social inclusion are often sluggish or underfunded. This creates a contradiction: Germany needs migration but sets conditions that unnecessarily hinder access. Therefore, a sustainable solution to the shortage of skilled workers requires not only openness to qualified immigrants, but also the willingness to critically examine and modernize one's own legal frame and complex administrative procedures.

* Master of Economics, Stuttgart, Federal Republic of Germany, michael@sekulic.eu.

РЕДЕФИНИСАЊЕ СЛОБОДЕ ПЛОВИДБЕ: ОРМУСКИ МОРЕУЗ КАО ПОЛИГОН ЗА НОВИ КОНЦЕПТ СУВЕРЕНИТЕТА У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ МОРА

Сажетак

Савремена дешавања у Ормуском мореузу, оличена у иранском „Плану управљања мореузом” и увођењу транзитних такси, указују на дубоку трансформацију међународноправног поретка. Ово излагање анализира иранску намеру да у сарадњи са Оманом ревидира правни режим управљања једним од најважнијих светских пловних путева, прелазећи са модела „транзитног пролаза” на модел строго контролисаног и комерцијализованог коридора.

Централна хипотеза излагања је да присуствујемо ерозији универзалистичког концепта међународне заједнице у корист партикуларних националних интереса. Аутор заступа тезу да се традиционални принцип слободе пловидбе, кодификован у Конвенцији УН о праву мора, данас преиспитује као конструкт који је примарно служио интересима великих поморских и трговачких сила – оних који су и диктирали правила општег међународног права.

У излагању се анализирају три кључна аспекта ове промене: 1. Економизација суверенитета: Увођење транзитних накнада и плаћање у нетрадиционалним валутама (јуан, криптовалуте) као инструмент отпора глобалној финансијској хегемонији; 2. Безбедносна легитимација: Аргументација Ирана да, као прибрежна држава, има примарно право на заштиту сопствених безбедносних интереса насупрот универзалном праву на несметан пролаз. 3. Билатерализам насупрот мултилатерализму: Анализа иранско-оманске сарадње као покушаја стварања регионалног „затвореног” правног поретка.

Излагање сугерише да случај Ормуског теснаца није само изолован инцидент, већ симптом ширег тренда у којем државе у успону или регионалне силе оспоравају „неутралност” међународног права мора, настојећи да успоставе нови правни поредак који рефлектује мултиполарну реалност и приоритет националне безбедности над глобалним трговинским токовима.

Кључне речи: Ормуски теснац, право мора, суверенитет, слобода пловидбе, Иран, међународноправни поредак, прибрежне државе.

* Научни саветник, Институт за међународну политику и привреду, Београд, Република Србија, mihajlovucic@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0064-4987.

REDEFINING FREEDOM OF NAVIGATION: THE STRAIT OF HORMUZ AS A
TESTING GROUND FOR A NEW CONCEPT OF SOVEREIGNTY IN
INTERNATIONAL LAW OF THE SEA

Summary

Contemporary developments in the Strait of Hormuz, epitomized by Iran's "Strait Management Plan" and the introduction of transit fees, point toward a profound transformation of the international legal order. This presentation analyzes Iran's intention to revise, in cooperation with Oman, the legal regime governing one of the world's most vital waterways, shifting from the "transit passage" model to a model of a strictly controlled and commercialized corridor.

The central hypothesis of the presentation is that we are witnessing the erosion of the universalist concept of the international community in favor of particular national interests. The author posits that the traditional principle of freedom of navigation, codified in the UN Convention on the Law of the Sea, is today being re-examined as a construct that primarily served the interests of major maritime and trading powers — those who dictated the rules of general international law.

The presentation analyzes three key aspects of this shift: 1. The Economization of Sovereignty: The introduction of transit fees and payments in non-traditional currencies (Yuan, cryptocurrencies) as an instrument of resistance against global financial hegemony; 2. Security Legitimatization: Iran's argument that, as a coastal state, it holds a primary right to protect its own security interests as opposed to the universal right to unimpeded passage; 3. Bilateralism vs. Multilateralism: An analysis of Iranian-Omani cooperation as an attempt to create a regional, "closed" legal order.

The presentation suggests that the case of the Strait of Hormuz is not merely an isolated incident, but a symptom of a broader trend in which emerging states or regional powers challenge the "neutrality" of the international law of the sea, seeking to establish a new legal order that reflects multipolar reality and prioritizes national security over global trade flows.

Key words: Strait of Hormuz, Law of the Sea, sovereignty, freedom of navigation, Iran, international legal order, coastal states.

* Principal Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Republic of Serbia, mihajlovucic@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0064-4987.

Сажетак

Продор интернета и модерних информационо-комуникационих технологија у готово све сфере живота савременог човека, довео је до великих променама у друштву. Друштво је – и иначе, динамична и отворена категорија, веома осетљива на (укупност фактора који сачињавају) реалност у којој битише, а то се нарочито огледа у његовом преображају изазваном актуелном информационо-технолошком револуцијом. Доступност интернета и масовна примена модерних средстава комуникације убрзали су проток и размену информација. Предности олакшане размене информације најпре су, у међусобним интеракцијама, осетили грађани. Свесне потенцијала и бенефита које собом носи примена информационо-комуникационих технологија, владе држава широм света интензивно и веома посвећено раде на њиховом што ширем укључивању у рад јавних управа. Значај имплементације модерних информационо-комуникационих технологија у рад органа управа огледа се у чињеници да су управо они најчешће и најнепосредније ангажовани у свакодневном животу грађана (и привреде). Као резултат промена у друштву, данас сведочимо својеврсној трансформацији управе. Од класичне „државне“ управе, преко управе као „јавне службе“ и „нове јавне управе“, стигли смо до дигиталне (е-управе) која је још увек у развоју, а чији се коначни облик са извесношћу не може ни предвидети. Неки од циљева који се настоје постићи су: поједностављење традиционалних бирократских процедура, убрзање и рационализација поступка, олакшана комуникација између органа и странака, подизање транспарентности, смањење корупције у раду управе и др. Колико ће прелазак на електронску управу допринети остварењу ових циљева? Размишља ли се о границама процеса дигитализације? Има ли места, те, у случају да има, која би била оптимална (или, још боље речено, прихватљива) мера употребе вештачке интелигенције у раду јавне управе? Је ли све шира присутност дигитализације и надолazeћи талас примене вештачке интелигенције, праћен довољним нивоом свести о њиховој будућој улози у животу човечанства...? Нуспојавама и далекосежним последицама... Истраживање спроведено у раду има за циљ да понуди одговоре на наведена питања.

Кључне речи: јавна управа, трансформација, дигитализација управе, е-управа.

* Доцент, Правни факултет, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Република Србија, nevena.petrovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-0979-7373.

PUBLIC ADMINISTRATION AND THE CHALLENGES OF THE 21st CENTURY

Summary

Expansion of the Internet and modern information and communication technologies in almost all spheres of modern man's life, has led to great changes in society. Society is by the way, a dynamic and open category, very sensitive to (the totality of the factors that make up) the reality in which it exists, and this is especially reflected in its transformation caused by the current information technology revolution. The availability of the Internet and the mass adoption of modern means of communication have accelerated the flow and exchange of information. The advantages of the facilitated exchange of information were first felt by the citizens in mutual interactions. Aware of the potential and benefits brought by the application of information and communication technologies, state governments around the world are intensively and very dedicatedly working on their wider involvement in the work of public administrations. The importance of the implementation of modern information and communication technologies in the work of administrative bodies is reflected in the fact that they are most frequently and most directly involved in the everyday lives of citizens (and the economy). As a result of changes in society, today we are witnessing a kind of transformation of administration. From classic "state" administration, through administration as a "public service" and "new public administration", we have reached digital (e-administration) which is still in development, and whose final form cannot even be predicted with certainty. Some of the goals that are being sought to be achieved are simplification of traditional bureaucratic procedures, speeding up and rationalization of the procedure, facilitated communication between authorities and parties, increasing transparency, reducing corruption in the work of the administration, etc. How much will the transition to electronic contribute to the achievement of these goals? Are the limits of the digitalization process being considered? Is there a place, and if so, what would be the optimal (or, better said, acceptable) measure of using artificial intelligence in the work of public administration? Is the increasing presence of digitalization and the upcoming wave of application of artificial intelligence, accompanied by a sufficient level of awareness of their future role in the life of humanity...? Side effects and far-reaching consequences... The research conducted in the paper aims to offer answers to the above questions.

Key words: public administration, transformation, digitalization of administration, e-administration.

* Assistant Professor, Faculty of Law, University of Pristine in Kosovska Mitrovica, Republic of Serbia, nevena.petrovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-0979-7373.

Др Никола МИЛОСАВЉЕВИЋ*
Др Јована БРАШИЋ СТОЈАНОВИЋ**
Др Никола ИВКОВИЋ***
Лука ПЕТРОВИЋ****
Немања ЈАНКОВИЋ*****

ПОСЛЕДИЦЕ КОРИШЋЕЊА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ НА ЕКОНОМСКУ ЈЕДНАКОСТ И ЗАШТИТУ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Сажетак

Вештачка интелигенција доводи до драматичних промена у свим аспектима људског живота, па и у високом образовању. Ефекти њене примене се могу посматрати на више различитих нивоа и са више различитих аспеката. Аутори у раду испитују последице које је коришћење вештачке интелигенције оставило у високом образовању посебно са аспекта економских промена и заштите података о личности. Применом аксиолошког, економског, правно-догматског и метода прегледа литературе, аутори настоје да утврде како би правни систем требало да одговори на новонастале промене у високом образовању.

Кључне речи: вештачка интелигенција, високо образовање, економска неједнакост, заштита података о личности.

* Доцент, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Крагујевац, Република Србија, nmilosavljevic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-0208-2807.

** Доцент, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Крагујевац, Република Србија, jbrasic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-2321-6085.

*** Доцент, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Крагујевац, Република Србија, nivkovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-9064-8702.

**** Асистент, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Крагујевац, Република Србија, lpetrovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1045-9555.

***** Асистент, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Крагујевац, Република Србија, njankovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0009-0008-5083-9513.

Nikola MILOSAVLJEVIĆ, Ph.D*
Jovana BRAŠIĆ STOJANOVIĆ, Ph.D**
Nikola IVKOVIĆ, Ph.D***
Luka PETROVIĆ****
Nemanja JANKOVIĆ*****

CONSEQUENCES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION ON ECONOMIC EQUALITY AND PERSONAL DATA PROTECTION

Summary

Artificial intelligence is leading to dramatic changes in all aspects of human life, including higher education. The effects of its application can be observed at many different levels and from many different aspects. The authors examine the consequences that the use of artificial intelligence has left in higher education, especially from the aspect of economic changes and the personal data protection. By applying axiological, economic, legal-dogmatic and literature review methods, the authors seek to determine how the legal system should respond to the new changes in higher education.

Key words: Artificial intelligence, higher education, economic inequality, personal data protection.

* Assistant Professor, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, nmilosavljevic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-0208-2807.

** Assistant Professor, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, jbrasic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-2321-6085.

*** Assistant Professor, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, nivkovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-9064-8702.

**** Teaching Assistant, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, lpetrovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1045-9555.

***** Teaching Assistant, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, njankovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0009-0008-5083-9513.

ГРАНИЦЕ ЗАКОНИТЕ ОБРАДЕ ЗДРАВСТВЕНИХ ПОДАТАКА: ТУМАЧЕЊА И СТАНДАРДИ РАЗВИЈЕНИ У ПРАКСИ ПОВЕРЕНИКА ЗА ИНФОРМАЦИЈЕ ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА И ЗАШТИТУ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Сажетак

Предмет рада је анализа граница законите обраде здравствених података као посебне категорије података о личности, са посебним освртом на тумачења и стандарде развијене у пракси Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности. У раду се разматра нормативни оквир заштите података о личности у Републици Србији, пре свега одредбе Закона о заштити података о личности, као и релевантних прописа из области здравства којима се ближе уређује обрада података о здравственом стању. Посебна пажња посвећена је условима под којима је обрада здравствених података допуштена, правним основима за њихову обраду, као и примени основних начела обраде података, нарочито начела нужности, пропорционалности и минимизације података, уз обезбеђивање одговарајућег нивоа заштите од неовлашћене или незаконите обраде. Анализа обухвата одлуке, мишљења и препоруке Повереника, кроз које су у пракси развијени релевантни стандарди за поступање руковалаца подацима у здравственом сектору. Циљ рада је утврђивање граница допуштене обраде и допринос прецизнијем разумевању заштите здравствених података у савременој правној пракси.

Кључне речи: здравствени подаци, заштита података о личности, начела обраде података, посебна врста података о личности, Повереник.

* Докторанд, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, саветник у Служби Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, kalaba.ostoja@gmail.com

Ostoja S. KALABA, Ph.D*

THE LIMITS OF LAWFUL PROCESSING OF HEALTH DATA: INTERPRETATIONS AND STANDARDS DEVELOPED IN THE PRACTICE OF THE COMMISSIONER FOR INFORMATION OF PUBLIC IMPORTANCE AND PERSONAL DATA PROTECTION

Summary

The subject of this paper is the analysis of the limits of lawful processing of health data as a special category of personal data, with particular reference to the interpretations and standards developed in the practice of the Serbian Data Protection Authority - Commissioner for Information of Public Importance and Personal Data Protection. This paper investigates the normative structure governing personal data protection within the Republic of Serbia, focusing on the stipulations of the Law on Personal Data Protection and pertinent healthcare regulations that specifically address the handling of health-related data. The analysis emphasizes the circumstances under which the processing of health data is authorized, the legal justifications for such processing, and the implementation of core data processing principles. These principles include, but are not limited to, necessity, proportionality, and data minimization, while also ensuring a sufficient level of protection against both unauthorized and unlawful processing activities. The analysis includes the decisions, opinions, and recommendations of the Commissioner, through which relevant practical standards for data controllers in the healthcare sector have been developed. The aim of the paper is to determine the limits of permissible processing and to contribute to a clearer understanding of the protection of health data in contemporary legal practice.

Key words: health data, personal data protection, data processing principles, special categories of personal data, Commissioner.

* Ph.D Candidate, University of Novi Sad, Faculty of Law Advisor at the Office of the Commissioner for Information of Public Importance and Personal Data Protection, Republic of Serbia, kalaba.ostoja@gmail.com.

УЛОГА ПОРЕСКИХ САВЕТНИКА У ПОРЕСКОМ ПОСТУПКУ

Сажетак

Порески поступак представља сложен правни механизам у оквиру кога се утврђују, контролишу и наплаћују пореске обавезе пореских обвезника. У таквом систему значајну улогу имају порески саветници као стручна лица која својим знањем и искуством помажу пореским обвезницима у правилном испуњавању пореских обавеза и заштити њихових права у поступку пред пореским органима. Основни циљ рада је анализа положаја и улоге пореских саветника у пореском поступку у савременим пореским системима, као и разматрање њиховог значаја у обезбеђивању законитог и ефикасног функционисања пореског система. У раду се посебна пажња посвећује правном оквиру који регулише делатност пореског саветовања, анализира се начин на који порески саветници учествују у поступку, њихова улога у заступању пореских обвезника, пружању стручне помоћи приликом подношења пореских пријава, комуникацији са пореским органима у првостепеним поступцима и у поступцима правне заштите. Полази се од становишта да ангажовање пореских саветника доприноси већој правној сигурности пореских обвезника, правилној примени пореских прописа и смањењу могућности настанка пореских спорова. Резултати анализе указују на значајну улогу пореских саветника у савременом пореском систему, посебно у условима сложеног и динамичног пореског законодавства.

Кључне речи: опорезивање, администрација, законитост, контрола, заступање.

* Сарадник у настави, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, petar.trajkovic@pr.ac.rs, ORCID: 0009-0004-6761-8182.

THE ROLE OF TAX ADVISORS IN TAX PROCEDURE

Summary

The tax procedure represents a complex legal mechanism within which tax liabilities of taxpayers are determined, controlled, and collected. Within such a system, tax advisors play an important role as professionals who, through their knowledge and experience, assist taxpayers in properly fulfilling their tax obligations and protecting their rights in proceedings before tax authorities. The main aim of this paper is to analyze the position and role of tax advisors in tax procedures in contemporary tax systems, as well as to examine their importance in ensuring the lawful and efficient functioning of the tax system. Special attention is devoted to the legal framework regulating the activity of tax advisory services. The paper analyzes the ways in which tax advisors participate in the procedure, their role in representing taxpayers, providing professional assistance in the preparation and submission of tax returns, and communicating with tax authorities in first-instance proceedings and in procedures of legal protection. The paper proceeds from the standpoint that engaging tax advisors contributes to greater legal certainty for taxpayers, the proper application of tax regulations, and the reduction of the possibility of tax disputes. The results of the analysis indicate the significant role of tax advisors in the modern tax system, especially in conditions of complex and dynamic tax legislation.

Key words: taxation, administration, legality, control, representation.

* Junior teaching assistant, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, petar.trajkovic@pr.ac.rs, ORCID: 0009-0004-6761-8182.

Предраг ЂИКАНОВИЋ*

НОВИ ПРАВЦИ У СУЗБИЈАЊУ КРИМИНАЛИТЕТА У ЦРНОЈ ГОРИ – КАЗНА РАДА У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ

Сажетак

У раду се анализира еволуција и донети казне рада у јавном интересу у Црној Гори као кључне алтернативе краткотрајним казнама затвора. У уводном дијелу разматрају се теоријски приступи кажњавању — од ретрибуције до ресторативне правде — уз осврт на европске пенолошке трендове који су условили реформу домаћег законодавства. Централни дио рада посвећен је нормативном оквиру, посебно Кривичном законнику и Закону о извршењу условне осуде и казне рада у јавном интересу, који су створили предуслове за рад пробационе службе. Емпиријска анализа, заснована на подацима Судског савјета за период 2014 - 2024. године, указује да након иницијалног раста и врхунца у 2019. години (7,75%), заступљеност ове санкције у 2024. години биљежи драстичан пад на 3,17%. Аутор идентификује кључне баријере за ширу примјену, попут судијске инерције, доминације условне осуде (43,18%), експанзије института опортунитета, те логистичких изазова у сарадњи са јавним предузећима. Закључује се да рад у јавном интересу, упркос економској исплативости, захтијева снажнију институционалну подршку и професионализацију пробационе службе како би избјегао судбину „мртвог слова на папиру“ и постао ефикасно средство ресоцијализације.

Кључне речи: рад у јавном интересу, алтернативне санкције, Црна Гора, пробациона служба, казнена политика, ресоцијализација.

* Докторанд, Универзитет Црне Горе, Правни факултет у Подгорици, сарадник у настави Универзитета „Адриатик“ у Бару и стручни сарадник у Основном државном тужилаштву у Бару, Црна Гора, reedja82@gmail.com, ORCID: 0009-0007-0846-8758.

NEW DIRECTIONS IN CRIME CONTROL IN MONTENEGRO – COMMUNITY SERVICE AS CRIMINAL SANCTION

Summary

This paper analyzes the evolution and scope of community service orders in Montenegro as a key alternative to short-term imprisonment. The introductory section examines theoretical approaches to punishment - ranging from retribution to restorative justice - with an overview of European penological trends that have necessitated domestic legislative reform. The central part of the study is dedicated to the normative framework, specifically the Criminal Code and the Law on Execution of Suspended Sentences and Community Service Orders, which established the prerequisites for the probation service. Empirical analysis, based on Judicial Council data for the 2014 - 2024 period, indicates that following initial growth and a peak in 2019 (7.75%), the prevalence of this sanction fell drastically to 3.17% in 2024. The author identifies key barriers to wider application, such as judicial inertia, the dominance of suspended sentences (43.18%), the expansion of the principle of opportunity, and logistical challenges in cooperation with public enterprises. It is concluded that, despite its economic viability, community service requires stronger institutional support and professionalization of the probation service to avoid becoming a "dead letter on the page" and to serve as an effective means of rehabilitation.

Key words: community service, alternative sanctions, Montenegro, probation service, penal policy, rehabilitation.

* PhD candidate, University of Montenegro, Faculty of Law in Podgorica, Teaching Associate at Adriatic University in Bar and Professional Associate at the Basic State Prosecutor's Office in Bar, Montenegro, peedja82@gmail.com, ORCID: 0009-0007-0846-8758.

Др Ратомир АНТОНОВИЋ*

КОНФЛИКТИ ЗАСНОВАНИ НА ВЕРСКОЈ МРЖЊИ И НЕТРПЕЉИВОСТИ НА ПРОСТОРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Сажетак

Јужна српска покрајина Косово и Метохија представља подручје на ком су се у протеклих неколико деценија одвијали најжешћи сукоби. Мотиви за сукобе су били разноврсни, а један од најзаступљенијих је верски мотив, односно заснован на верској мржњи и нетрпељивости. Циљ овог рада је да укаже на узрочно – последичну везу између конфликта и сукоба који су настајали на простору Косова и Метохије и верске мржње и нетрпељивости, усмерене преваходно према припадницима српског народа. У прилог томе иду чести напади на српске православне светиње – цркве, манастире, али и православна гробља на Косову и Метохији. Претпоставка је да су припадници албанског народа циљано нападали верске објекте, са циљем угрожавања српског народа, јер су знали да су Срби народ, који је чврсто везан за православље, те да је Српска православна црква имала и има кључну улогу опстанка српског народа на Косову и Метохији.

Кључне речи: друштвени конфликти, верска нетрпељивост, погром, убиства.

* Научни сарадник, Институт за српску културу Приштина–Лепосавић, Република Србија, antonovicr@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9134-6346.

Ratomir ANTONOVIĆ, Ph.D*

CONFLICT BASED ON RELIGIOUS HATRED AND INTOLERANCE IN KOSOVO
AND METOHIIJA

Summary

The southern Serbian province of Kosovo and Metohija is an area where the fiercest conflicts have taken place in the past few decades. The motives for the conflicts were diverse, and one of the most common is the religious motive, that is, based on religious hatred and intolerance. The aim of this paper is to point out the cause-and-effect relationship between the conflicts and clashes that arose in the area of Kosovo and Metohija and religious hatred and intolerance, directed primarily towards members of the Serbian people. This is supported by frequent attacks on Serbian Orthodox holy sites - churches, monasteries, but also Orthodox cemeteries in Kosovo and Metohija. The assumption is that members of the Albanian people targeted religious objects with the aim of endangering the Serbian people, because they knew that the Serbs were a people strongly tied to Orthodoxy, and that the Serbian Orthodox Church had and continues to have a key role in the survival of the Serbian people in Kosovo and Metohija.

Key words: social conflicts, religious intolerance, pogrom, murders.

* Research Associate, Institute for Serbian Culture Priština–Leposavić, Republic of Serbia, antonovicr@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9134-6346.

ПОСЛЕДИЦЕ ТОТАЛИТАРИЗМА

Сажетак

У тоталитарном политичком режиму, се, по дефиницији, целокупном друштву намеће идеологија владајуће партије као једини политички програм. Политичко ангажовање је могуће једино кроз чланство у владајућој партији. Уколико у одређеној држави, постоје велики број оружаних органа, то уопште не мора да значи да се ради о милитаризованој или полицијској држави (као најекспониранијим политичким режимима тоталитаризма), него, то само може бити фаза настанка милитаризма и полицијске државе, као њихово квантитативно обележје, до коначног формирања таквог типа тоталитарне државе. Коначне карактеристике тоталитарне државе, као већ формиране, огледају се кроз њена квалитативна обележја, а то су, прво, концентрација врховне државне власти у органима управе, и друго, што је и коначни циљ такве државе, управљање подзаконским актима, односно одређивање права и обавеза грађана путем одлука управних органа. Коначна последица тоталитаризма је непостојање владавине права и укидање правне државе.

Кључне речи: тоталитаризам, владавина права, правна држава.

* Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, sava.aksic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-0293-7820.

CONSEQUENCES OF TOTALITARISM

Summary

A totalitarian political regime, by definition, imposes the ideology of the ruling party on the entire society as the only political program. Political engagement is possible only through membership in the ruling party. If in militarism and the police state, as the most exposed political regimes of totalitarianism, there is an increase in the number of armed bodies, then this is only a phase, as its quantitative characteristic in the final formation of a totalitarian state. The final characteristics of a totalitarian state, when it is already formed as such, are reflected in its qualitative characteristics, and these are, first, the concentration of supreme state power in the administrative bodies; and second, which is the final goal of such a state, management by bylaws i.e. the maintenance of the rights and obligations of citizens through decisions of administrative bodies. The final consequence of totalitarianism is the absence of the rule of law and the abolition of the legal state.

Key words: totalitarianism, rule of law, legal state.

* Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, sava.aksic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-0293-7820.

Др Санда ЋОРАЦ*

СУКОБ ПАРНИЧНИХ СТРАНАКА О ЧИЊЕНИЦАМА И ВЕШТАЧЕЊЕ КАО ДОКАЗНО СРЕДСТВО

Сажетак

Спорови који настају између грађана, као и између грађана и правних лица, представљају индивидуалне друштвене сукобе који се, када је реч о грађанскоправним односима, решавају у парничном поступку. Рад се бави сукобом парничних странака у погледу чињеница, као једним од централних обележја парничног поступка. Полази се од становишта да странке износе супротстављене чињеничне тврдње, док је задатак суда да кроз доказни поступак утврди које су од тих тврдњи правно релевантне и тачне. Посебна пажња посвећена је ситуацијама у којима суд не располаже стручним знањем неопходним за утврђивање спорних чињеница, због чега се прибегава вештачењу. У раду се анализира правна природа вештачења, положај и улога вештака у поступку, као и однос између налаза и мишљења вештака и начела слободне оцене доказа. Истиче се да вештачење нема пресудну улогу у доношењу судске одлуке, већ представља доказно средство које суду омогућава да, уз помоћ посебних стручних знања, разјасни спорне правно релевантне чињенице, чиме се ствара основ за доношење одлуке и коначно решење спора који је био повод за парницу.

Кључне речи: спор о чињеницама, доказивање, вештачење као доказно средство.

* Ванредни професор, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, scorac@jura.kg.ac.rs, ORCID 0000-0003-1902-7628.

Sanda ČORAC, Ph.D.*

CONFLICT BETWEEN LITIGATING PARTIES REGARDING FACTS AND EXPERT EVIDENCE AS A MEANS OF EVIDENCE

Summary

Disputes that arise between citizens, as well as between citizens and legal entities, represent individual social conflicts which, when it comes to civil law relations, are resolved in civil litigation proceedings. This paper examines the conflict between litigating parties regarding facts as one of the central characteristics of the litigation proceedings. The examination starts from the standpoint that the parties present opposing factual claims, while the task of the court is to determine, through the evidentiary process, which of those claims are legally relevant and accurate. Particular attention is devoted to situations in which the court does not possess the specialized knowledge necessary to establish disputed facts, which is why it resorts to expert evidence. The paper analyzes the legal nature of expert evidence, the position and role of expert witnesses in the proceedings, as well as the relationship between the expert's findings and opinion and the principle of free evaluation of evidence. It is emphasized that expert evidence does not have a decisive role in rendering a judicial decision, but rather represents a means of evidence that enables the court to, with the assistance of specialized professional knowledge, clarify disputed legally relevant facts, thereby creating the basis for rendering a decision and ultimately resolving the dispute that was the cause for litigation.

Key words: dispute over facts, evidence, expert evidence as a means of evidence.

* Associate Professor, University of Kragujevac Faculty of Law, Republic of Serbia, scorac@jura.kg.ac.rs, ORCID 0000-0003-1902-7628.

Др Сања ДАНКОВИЋ СТЕПАНОВИЋ*

ПРЕКИД ПОСТУПКА ИСПИТИВАЊА ЗЛОУПОТРЕБЕ ДОМИНАНТНОГ
ПОЛОЖАЈА ПРОИСТЕКЛОГ ИЗ ПОСЛОВНЕ КОНЦЕНТРАЦИЈЕ - НАГОДБОМ:
ДОМАЋЕ И ПРАВО ЦРНЕ ГОРЕ ПРЕД ВРАТИМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Сажетак

Предмет рада је примена института нагодбе у ситуацији постојања ризика од нарушавања конкуренције услед злоупотребе доминантног положаја проистеклог из пословне концентрације. Циљ рада је оцена основаности режима *apriori* забране спрам модела екстензивне примене правила разумне процене кроз упоредни приказ домаћег и права Црне Горе, а у светлу правила Европске уније.

Закључак говори у прилог постојања специфичног ризика повреде конкуренције услед пословне концентрације која је потенцијално резултирала злоупотребом доминантног положаја. У методолошком погледу, он инклинира широј примени правила разумне процене, а у процесном смислу препознаје модел нагодбе и консеквентан прекид поступка као обострано користан, и оправдан са становишта превентивног деловања - минимизирања антиконкурентног ризика.

Кључне речи: пословна концентрација, злоупотреба доминантног положаја, ефективна конкуренција, правило разумне процене, прекид поступка услед нагодбе.

* Редовни професор, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, Република Србија, sanja.dankovic@fpn.bg.ac.rs, ORCID: 0009-0009-4000-6400.

Sanja DANKOVIĆ STEPANOVIĆ, Ph.D.*

SUSPENSION OF PROCEEDINGS FOR THE INVESTIGATION OF ABUSE OF A
DOMINANT POSITION RESULTING FROM BUSINESS CONCENTRATION
THROUGH SETTLEMENT: DOMESTIC AND MONTENEGRIN LAW AT THE
DOORSTEP OF THE EUROPEAN UNION

Summary

The subject of this paper is the application of the settlement mechanism in situations involving a risk of distortion of competition due to the abuse of a dominant position arising from a business concentration. The aim of the paper is to assess the justification of the *a priori* prohibition regime in comparison with the model of extensive application of the rule of reason. This is achieved through a comparative presentation of domestic and Montenegrin law, and in the light of the normative framework of the European Union. The conclusion supports the existence of a specific risk of competition infringement resulting from a business concentration that may have resulted in the abuse of a dominant position. From a methodological perspective, it leans toward a broader application of the rule of reason, while in procedural terms it recognizes the settlement model and the consequent suspension of proceedings as mutually beneficial and justified from the standpoint of preventive action aimed at minimizing anticompetitive risk.

Key words: business concentration, abuse of dominant position, effective competition, rule of reason, suspension of proceedings due to settlement.

* Full Professor, University of Belgrade, Faculty of Political Sciences, Republic of Serbia, sanja.dankovic@fpn.bg.ac.rs, ORCID: 0009-0009-4000-6400.

Др Сенад ЈАШАРЕВИЋ*

ПРЕПОРУКА МОР БР. 205 О ЗАПОШЉАВАЊУ И ДОСТОЈАНСТВЕНОМ РАДУ ЗА
МИР И ОТПОРНОСТ КАО ОДГОВОР НА КРИЗЕ И СУКОБЕ

Сажетак

Препорука Међународне организације рада бр. 205 о запошљавању и достојанственом раду за мир и отпорност, усвојена 2017. године, остала је скоро незапажена у стручној јавности. У питању је изузетно значајан и оригиналан документ. У Препоруци се дају детаљне инструкције које би требало да послуже за решавање узрока и последица нестабилности у друштву и за изградњу отпорних заједница у случају криза, ратова и других штетних догађаја, у контексту рада. С обзиром на сложене и неочекиване околности у последњој деценији у свету, стручни и практични значај овог документа је изузетан. Уз Препоруку, у тексту су приказани и неки мање познати стручни појмови, као што су „крхкост“ и „отпорност“ заједница, на којима почива овај документ.

Кључне речи: рад, радни односи, криза, крхкост, отпорност.

* Редовни професор, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија, s.jasarevic@pf.uns.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9402-7770.

Senad JAŠAREVIĆ, Ph.D*

ILO RECOMMENDATION NO. 205 ON EMPLOYMENT AND DECENT WORK FOR
PEACE AND RESILIENCE AS A RESPONSE TO CRISES AND CONFLICTS

Summary

International Labour Organization Recommendation No. 205 on Employment and Decent Work for Peace and Resilience, adopted in 2017, has gone almost unnoticed by our professional public. It is a document that should serve to address the root causes and consequences of instability and to build resilient communities and states in the context of work and working conditions, in the event of crises, wars and similar adverse events. This paper presents this document in more detail.

Key words: labour, labour relations, crisis, fragility, resilience.

* Full Professor, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, s.jasarevic@pf.uns.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9402-7770.

ВАНСУДСКИ МЕТОДИ ЗА РЕШАВАЊЕ РАДНИХ СПОРОВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Сажетак

Вансудски методи за решавање радних спорова, као методи који долазе из англосаксонског права, представљају бржи, јефтинији и ефикаснији начин за решење радних спорова. Ови методи се могу користити као алтернатива или пак, допуна судском поступку. Вансудски поступци су арбитража, мирење и посредовање. Арбитар, миритељ или посредник не пресуђују, већ настоје да приближе супротна становишта страна у радном спору. Уколико се постигне решење, оно делимично задовољава преференције обе стране, чиме су обе стране на добитку, док у судском поступку једна страна увек побеђује. Договор се може постићи спремношћу страна у поступку на попуштање, померањем са почетне позиције. Можемо издвојити као ману поступка посредовања необавезност споразума, док су судске пресуде и арбитражна решења правноснажна и извршна. Иако су користи од вансудских начина за решење радних спорова велике, они нису довољно заживели у пракси. У чланку ћемо применом нормативног, историјског и упоредно правног метода настојати да откријемо разлоге за то и да дамо предлоге *de lege ferenda* у циљу веће заступљености ових начина за решавање радних спорова у пракси.

Кључне речи: вансудски начини решавања радних спорова, мирење, арбитража, посредовање, радни спор.

* Доцент, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Правни факултет за привреду и правосудје, Република Србија, sladjana.gligoric@pravni-fakultet.info, ORCID: 0000-0003-4535-8041.

OUT-OF-COURT METHODS FOR RESOLUTION OF LABOUR DISPUTES IN THE
REPUBLIC OF SERBIA

Summary

Out-of-court methods for resolving labour disputes, originating from Anglo-Saxon law, offer a faster, more cost-effective, and efficient alternative to traditional litigation. These procedures, which include arbitration, conciliation, and mediation, may serve as either alternatives or supplements to court proceedings. Unlike judges, arbitrators, conciliators, and mediators do not render binding decisions but instead facilitate reconciliation between disputing parties. When a resolution is achieved, it typically reflects a compromise that partially satisfies both parties, in contrast to court proceedings, where one party prevails. Agreements are possible when all parties are willing to make concessions and adjust their initial positions. A notable limitation of mediation is that any agreement reached is non-binding, whereas court judgments and arbitration awards are legally binding and enforceable. Despite the significant advantages of out-of-court methods for resolving labour disputes, their practical implementation remains limited. In this article, we employ normative, historical, and comparative legal methods to identify the underlying causes of this limited adoption and to propose *de lege ferenda* recommendations aimed at increasing the use of these methods in practice.

Key words: Out-of-court methods for resolving labour disputes, arbitration, mediation, labour disputes.

* Assistant Professor, University of Business Academy in Novi Sad, Faculty of Law for Commerce and Judiciary, Republic of Serbia, sladjana.gligoric@pravni-fakultet.info, ORCID: 0000-0003-4535-8041.

ДРУШТВЕНИ СУКОБ У СРБИЈИ КАО УЗРОК ПОЛИТИЧКИХ ПРОМЕНА

Сажетак

Првенствено студентски, а потом и шири грађански протести који су започети крајем 2024. године (поводом трагедије на новосадској железничкој станици), нагостили су политичке промене. И поред свих околности које су постојале током свакодневних протеста организованих више од годину дана, а које су могле довести до политичких промена – било путем превремених парламентарних избора, формирања прелазне владе или чак фактичким начином – друштво се приближило редовним парламентарним и председничким изборима. Било да се одрже као редовни или ванредни, избори ће бити или потврда да сукобљено политичко друштво у Србији више није исто, а што ће се потврдити победом опозиције; или ће се на тим изборима показати да друштвени сукоб није био толико јак да би изазвао промену власти. У раду ће се анализирати понашање највиших органа власти односно извршавање њихових надлежности из уставноправне перспективе, са критичким приступом у оцени поштовања Устава од стране конкретног државног органа током периода друштвених сукоба. Ретроспективно, рад ће садржати и уставноправни и политички осврт на друштвене сукобе који су довели, или пак нису, до политичких промена у новијој историји Србије. Пре свега, реч је о демонстрацијама из 1991. године (9. март), студентско-грађанским протестима и шетњама 1996-97. године и петооктобарским политичким променама из 2000. године.

Кључне речи: друштвени сукоб, политичке промене, устав, Србија, протест.

* Редовни професор, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија, sorlovic@pf.uns.ac.rs, ORCID: 0000-0002-9172-1254.

SOCIAL CONFLICT IN SERBIA AS A CAUSE OF POLITICAL CHANGE

Summary

Primarily students and later broader civic protests that began in late 2024 (following the tragedy at the Novi Sad train station), signaled political changes. Despite all the circumstances that existed during the daily protests organized for more than a year, circumstances that could have led to political change – whether through early (extraordinary) parliamentary elections, the formation of a transitional government, or even in a de facto manner – the society has moved closer to regular parliamentary and presidential elections. Whether they are held as regular or extraordinary, the elections will either be a confirmation that the conflicted political society in Serbia is no longer the same, which will be confirmed by the victory of the opposition; or they will show that the social conflict was not so strong as to cause a change of government. The paper will analyze the behavior of the highest authorities, i.e. the implementation of their jurisdiction, from a constitutional law perspective, with a critical approach to assessing the respect for the Constitution by a specific state authority during periods of social conflicts. Retrospectively, the paper will also contain a constitutional and political overview of social conflicts that have led, or have not led, to political changes in the recent history of Serbia. First of all, we are talking about the demonstrations of 1991 (March 9), student and civic protests and marches of 1996-97, and the political changes of October 5th in 2000.

Key words: social conflict, political changes, constitution, Serbia, protest.

* Full Professor, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, sorlovic@pf.uns.ac.rs, ORCID: 0000-0002-9172-1254.

КРИВИЦА, КАЈАЊЕ И ОПРОШТАЈ – КРИВИЧНОПРАВНИ И КРИВИЧНОПРОЦЕСНИ АСПЕКТИ

Сажетак

У фокусу овог рада налази се појмовна тријада: кривица, кајање и опроштај, посматрана кроз призму српског кривичног материјалног и процесног законодавства. При томе, аутор се не бави анализом кривице као правног института, већ осећањем кривице и кајања као психолошким категоријама, те питањем да ли кривичноправни систем препознаје та осећања код окривљеног и какав је његов правни одговор на поменуте емоције.

Окривљени може показати своје кајање одговарајућим вербалним и/или реалним активностима, као што су признање дела, извињење оштећеном, накнада штете, уздржавање од даљег чињења кривичних дела. Кајање може бити изражено унилатералним или билатералним чином. Кајање код окривљеног може се појавити пре суђења, у току суђења, као и после суђења.

Иако КЗС уопште не познаје термин кајање, а ЗКП га помиње само на једном месту (чл. 284, ст. 3), аутор закључује да наш законодавац није остао неосетљив на знаке кајања окривљеног. Неке правне последице кајања окривљеног могу наступити у преткривичном поступку (нпр. одбачај кривичне пријаве), неке у кривичном поступку (нпр. одмеравање казне), а неке у поступку извршења кривичних санкција (нпр. условни отпуст).

Дакле, он својим кајањем може зарадити само неке бенефите у кривичном поступку или поступку извршења затворске казне, а изузетно може задобити и потпуни опроштај (безусловним или условним одустајањем од покретања кривичног поступка). Уздржавање од даљег криминалног понашања у одговарајућем временском интервалу након издржане, застареле или опроштене казне, може довести и до наступања законске и судске рехабилитације осуђеног, као и до престанка одређених правних последица осуде.

Кључне речи: кривица, кајање, опроштај, кривично право, кривични поступак.

* Редовни професор, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Република Србија, sbrkic@pf.uns.ac.rs, ORCID: 0000-0003-4569-4635.

GUILT, REMORSE AND FORGIVENESS – CRIMINAL LAW AND CRIMINAL
PROCEDURE ASPECTS

Summary

The focus of this paper is the conceptual triad of guilt, remorse, and forgiveness, examined through the lens of Serbian substantive and procedural criminal law. In doing so, the author does not analyze guilt as a legal institution, but rather the feeling of guilt and remorse as psychological categories, as well as the question of whether the criminal justice system recognizes these emotions in the accused and what its legal response to them is.

The accused may demonstrate remorse through appropriate verbal and/or concrete actions, such as confessing the offense, apologizing to the injured party, compensating for damages, and refraining from further criminal conduct. Remorse may be expressed through unilateral or bilateral acts. It may arise before trial, during trial, or after the conclusion of proceedings.

Although the Criminal Code does not recognize the term “remorse” at all, and the Criminal Procedure Code mentions it only once (Article 284, paragraph 3), the author concludes that the legislator has not remained insensitive to signs of remorse on the part of the accused. Certain legal consequences of remorse may occur in the pre-investigation stage (e.g., dismissal of a criminal complaint), others during criminal proceedings (e.g., sentencing), and others in the enforcement of criminal sanctions (e.g., parole).

Thus, through remorse, the accused may obtain certain benefits in criminal proceedings or during the execution of a prison sentence, and in exceptional cases may even receive full forgiveness (through unconditional or conditional abandonment of criminal prosecution). Refraining from further criminal behavior over an appropriate period following the completion, expiration, or pardon of a sentence may also lead to statutory or judicial rehabilitation of the convicted person, as well as to the termination of the legal consequences of a conviction.

Key words: guilt, remorse, forgiveness, criminal law, criminal procedure.

* Full Professor, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, sbrkic@pf.uns.ac.rs, ORCID: 0000-0003-4569-4635.

Др Срђан ЂОРЂЕВИЋ*
Др Никола ИВКОВИЋ**

(НЕ)МОЋ ПРАВА У ЕРИ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

Сажетак

У раду су анализирани проблеми правног регулисања друштвених сукоба који настају као последица експанзивног развоја вештачке интелигенције. Традиционално разумевање права као израза друштвене моћи, добија нову димензију у савременим техничко-технолошким условима. Услед тога, неопходно је формулисати општу и прегледну слику правне реакције поводом све израженијих утицаја вештачке интелигенције на положај државе, позицију грађана, али и на способност правног поретка да успостави стабилну регулативу. Између вештачке интелигенције, државе и грађана успостављају се различите врсте односа, који се у раду идентификују и објашњавају у функцији разумевања начина на који их право регулише. Увид у регулаторне токове у области вештачке интелигенције пружа основ за (пре)испитивање друштвене моћи права и извлачење закључних запажања о перспективама његовог даљег развоја. У том смислу, правна наука је позвана да истражи реакције савременог правног поретка, законодавства и праксе којима се дају одговори на последице примене вештачке интелигенције у друштву.

Кључне речи: право, правна моћ, вештачка интелигенција, држава.

* Редовни професор, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, sdjordjevic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-7005-1810.

** Доцент, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, nivkovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-9064-8702.

Srđan ĐORĐEVIĆ, Ph.D*

Nikola IVKOVIĆ, Ph.D**

THE (IN)ABILITY OF LAW IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Summary

This paper examines the problems of legal regulation of social conflicts arising from the expansive development of artificial intelligence. The traditional understanding of law as an expression of social power acquires a new dimension under contemporary technical and technological conditions. Accordingly, it becomes necessary to formulate a general and coherent overview of societal responses to the increasingly pronounced impact of artificial intelligence on the position of the state, the status of citizens, and the capacity of the legal order to establish stable regulation. Various types of relationships emerge between artificial intelligence, the state, and citizens; these relationships are identified and explained in the paper in order to clarify the manner in which they are regulated by law. An insight into regulatory developments in the field of artificial intelligence provides a basis for the (re)examination of the social power of law and for drawing concluding observations on the prospects of its further development. In this sense, legal scholarship is called upon to examine the responses of the contemporary legal order, legislation, and practice to the consequences of the application of artificial intelligence in society.

Keywords: law, legal power, artificial intelligence, state.

* Full Professor, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, sdjordjevic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-7005-1810.

** Assistant Professor, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, nivkovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-9064-8702.

Др Срђан РАДУЛОВИЋ*
Даница МАРИНКОВИЋ**

СТИЦАЊЕ ПОСЛОВНЕ СПОСОБНОСТИ У СВЕТЛУ КОЛБЕРГОВЕ ТЕОРИЈЕ МОРАЛНОГ РАЗВОЈА

Сажетак

Степеновање пословне способности и градуелно ширење круга правних радњи које физичка лица могу самостално предузимати врши се, по правилу, на основу релативне претпоставке степена зрелости у зависности од узраста лица. Корелација између узраста и сазревања личности основ је концепта пословне способности и у Републици Србији. Међутим, овај концепт усвојен је претежно на основу историјскоправних истраживања и упоредноправних искустава, а без директног ослањања на сазнања у другим областима, пре свега у области психологије. У теоријско-емпиријском истраживању које је раду претходило, уочили смо значајну подударност између тренутне позитивноправне поставке и теорије моралног развоја Лоренса Колберга. Будући да је у овом тренутку доступна радна верзија будућег Грађанског законика Републике Србије, постоји потреба да се правни дискурс о зрелости лица прошири и уважи сазнања у области биологије, социологије, али пре свега психологије. Стога, у оквиру овог рада, с ослонцем на нормативни метод, затим и технике аналитичког и синтетичког метода, разматрамо процес стицања пословне способности у контексту Колбергове теорије.

Кључне речи: пословна способност, узраст, зрелост, моралност, Колбергова теорија.

* Ванредни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, srdjan.radulovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9347-3031.

** Демонстратор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Филозофски факултет, Република Србија, danicadimic@gmail.com.

Srđan RADULOVIĆ, Ph.D*
Danica MARINKOVIĆ**

ACQUISITION OF CONTRACTUAL CAPACITY IN THE LIGHT OF KOHLBERG'S THEORY OF MORAL DEVELOPMENT

Summary

The gradation of contractual capacity and the steady expansion of the scope of legal acts that natural persons may undertake independently are, as a rule, based on a relative presumption of the individual's degree of maturity, determined by age. The correlation between age and the maturation constitutes the foundation of the concept of legal capacity in the Republic of Serbia as well. However, this concept has been developed predominantly on the basis of legal research and comparative law experiences, without direct reliance on insights from other disciplines, psychology included. In the theoretical-empirical research that preceded this paper, we identified a significant correspondence between the current positive-law framework and Lawrence Kohlberg's theory of moral development. Given that a working version of the future Civil Code of the Republic of Serbia is available for discussion, there is a need to broaden the legal discourse on personal maturity and to incorporate findings from biology and sociology, and above all from psychology. Accordingly, this paper, relying on the normative method as well as the techniques of analytical and synthetic methods, examines the process of acquiring legal capacity in the context of Kohlberg's theory.

Key words: contractual capacity, age, maturity, morality, Kohlberg's theory.

* Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, srdjan.radulovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9347-3031.

** Demonstrator, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Philosophy, Republic of Serbia, danicadimic@gmail.com.

Др Станка СТЈЕПАНОВИЋ*

Симеон ПЕТКОВИЋ**

Михаило ДАМЈАНОВИЋ***

КОГА ЈЕ ЦАР ЈУСТИНИЈАН ПОСТАВИО ЗА ПРВЕ ЧУВАРЕ МАНАСТИРА СВЕТЕ ЕКАТЕРИНЕ НА СИНАЈУ: СРБЕ, ВЛАХЕ ИЛИ БЕСЕ?

Сажетак

Када је цар Јустинијан саградио почетком 6. вијека манастир који је данас познат као манастир свете Екатерине на Синају довео је са подручја јужно од Дунава чуваре са својим породицама који су настањени у синајској пустињи око манастира. У нашој науци до сада је мало изучавано ко су у ствари били ти људи које је цар Јустинијан, и сам рођен на овим нашим просторима поставио за чуваре, чији су у ствари потомци данашњи Џебалије који настањују те просторе и који су од арапског народа примили ислам. На интернет порталима могу се наћи разна својатања која немају до сада утемељења у научним истраживањима. Коаутори су у својим ранијим радовима истраживали даровнице молдовских и влашких војвода манастиру Милешеви, а у овом раду кроз даровнице истих тих владара манастиру свете Екатерине и анализирајући доста оскудну научну литературу о овом питању на нашим просторима и упоређујући је са радовима аустријских истраживача и истраживача румунског поријекла и стварним догађајима из новије историје. У овом раду доказују ко су у ствари били ти први чувари. Предмет истраживања су и бројни трагови монаха Синаита који су бјежали од опасности и налазили уточиште у манастирима у Србији, а посебно у Хомољским планинама. Дају одговор који је то Бески језик којим су говорили монаси Манастира. Врше и анализу обнове манастира коју је учинио Свети Сава. У овом раду на крају дају одговор на питање ко су у ствари били ти први чувари и ко су преци данашњих Џебалија.

Кључне речи: манастир, чувари, Синаити, Беси, Срби, Свети Сава.

* Редовни професор, Универзитет у Источном Сарајеву, Правни факултет, Република Српска, Босна и Херцеговина, stanka.stjepanovic@pravni.ues.rs.ba, ORCID: 0009-0001-1711-6187.

** Студент, Универзитет у Источном Сарајеву, Правни факултет, Република Српска, Босна и Херцеговина, simeon_p@live.com, ORCID: 0009-0008-1963-5459.

*** Адвокатски приправник, адвокатска канцеларија др Жељка Томића, Нови Сад, Република Србија, mihailodamjan00@gmail.com, ORCID: 0009-0004-5666-9886.

Stanka STJEPANOVIĆ, Ph.D*

Simeon PETKOVIĆ**

Mihailo DAMJANOVIĆ***

WHO WERE APPOINTED BY EMPEROR JUSTINIAN AS THE FIRST GUARDIANS OF THE MONASTERY OF SAINT CATHERINE ON SINAI: SERBS, VLACHS OR BESSI?

Summary

When Emperor Justinian built, at the beginning of the 6th century, the monastery today known as the Monastery of Saint Catherine on Sinai, he brought from the area south of the Danube guardians with their families, who were settled in the Sinai desert around the monastery. In our scholarship, little attention has so far been devoted to the question of who these people actually were—those whom Emperor Justinian, himself born in these regions, appointed as guardians—and whose descendants are in fact today's Jebaliyya, who inhabit these areas and who adopted Islam from the Arab population. Various claims lacking grounding in scientific research can be found on internet portals. The co-authors, in their earlier works, examined charters of Moldavian and Wallachian voivodes granted to the Mileševa Monastery, and in this paper, through the charters of those same rulers granted to the Monastery of Saint Catherine, and by analysing the rather scarce scholarly literature on this issue in our region, as well as by comparing it with the works of Austrian researchers and researchers of Romanian origin and with actual events from more recent history, they demonstrate who these first guardians actually were. The subject of the research also includes numerous traces of Sinai monks who fled from danger and found refuge in monasteries in Serbia, particularly in the Homolje mountains. The paper provides an answer to the question of what the Bessian language was that the monks of the monastery spoke. It also analyses the restoration of the monastery carried out by Saint Sava. Finally, the paper provides an answer to the question of who these first guardians actually were and who the ancestors of today's Jebaliyya are.

Key words: monastery, guardians, Sinaites, Bessi, Serbs, Saint Sava.

* Full Professor, University of East Sarajevo, Faculty of Law, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina, stanka.stjepanovic@pravni.ues.rs.ba, ORCID: 0009-0001-1711-6187.

** Student, University of East Sarajevo, Faculty of Law, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina, simeon_p@live.com, ORCID: 0009-0008-1963-5459.

*** Trainee Attorney, Law Office of Dr Željko Tomić, Novi Sad, Republic of Serbia, mihailodamjan00@gmail.com, ORCID: 0009-0004-5666-9886.

ПРИСИЛНЕ МИГРАЦИЈЕ И САВРЕМЕНИ СУКОБИ КРОЗ ПРИЗМУ
ТРАДИЦИОНАЛНОГ КОНЦЕПТА ИЗБЈЕГЛИЦЕ

Сажетак

Феномен присилних миграција у савременим конфликтима све мање одговара традиционалним претпоставкама међународног избјегличког права. Док је Конвенција о статусу избјеглица из 1951. године, допуњена Протоколом из 1967. године, примарно конципирана на парадигми класичних оружаних сукоба и политичког прогона у контексту Хладног рата, савремена миграциона кретања све чешће произлазе из друштвених сукоба нижег интензитета, укључујући насиље банди, криминалних кланова и политичку репресију нижег интензитета. Такви облици недржавног и неструктурисаног насиља генеришу расељавање које правни режим из 1951. није предвидио, терминолошки не препознаје нити садржи адекватне механизме заштите за лица која напуштају територију због специфичних савремених ризика. Последице, све већи број лица не испуњава формалне критеријуме избјегличког статуса, али су фактички присилно расељена, при чему се налазе у правном вакууму између хуманитарне потребе и нормативних ограничења. Полазећи од наведеног, рад преиспитује адекватност традиционалног концепта избјеглице у сусрету са новим изворима присилних миграција. Анализом међународног правног оквира, упоредних регионалних приступа и савремених миграционих кретања, рад проблематизује питање да ли је постојећи режим заштите нормативно застарио и у којој мери је неопходна његова доктринарна и нормативна адаптација. Тиме се отвара шире питање одрживости међународног правног поретка у регулисању миграција које се више не уклапају у традиционалну логику рата, прогона и политичке поларизације.

Кључне речи: Конвенција о статусу избјеглица 1951, присилно расељена лица, избјеглице, савремени сукоби.

* Сарадник у настави, Факултет за пословну економију и право Бар, Република Црна Гора, sdjuricfpe@gmail.com.

FORCED MIGRATION AND CONTEMPORARY CONFLICTS THROUGH THE LENS
OF THE TRADITIONAL REFUGEE CONCEPT

Summary

The phenomenon of forced migration in contemporary conflicts corresponds increasingly less to the traditional assumptions of international refugee law. While the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees, supplemented by the 1967 Protocol, was primarily conceived within the paradigm of classical armed conflicts and political persecution in the context of the Cold War, contemporary migratory movements are increasingly generated by low-intensity social conflicts, including gang violence, criminal clans and low-intensity political repression. Such forms of non-state and unstructured violence produce displacement that the 1951 legal regime neither envisaged nor terminologically recognizes, and for which it does not provide adequate mechanisms of protection for persons fleeing specific contemporary risks. Consequently, an increasing number of individuals do not meet the formal criteria for refugee status, yet are de facto forcibly displaced and situated in a legal vacuum between humanitarian need and normative constraints. Against this backdrop, the paper reassesses the adequacy of the traditional refugee concept when confronted with new drivers of forced migration. By analyzing the international legal framework, comparative regional approaches and contemporary migratory patterns, the paper problematizes whether the existing protection regime has become normatively obsolete and to what extent doctrinal and normative adaptation is required. This opens the broader question of the sustainability of the international legal order in regulating migratory phenomena that no longer fit the traditional logic of war, persecution and political polarization.

Keywords: 1951 Refugee Convention, forcibly displaced persons, refugees, contemporary conflicts.

* Teaching assistant, The Faculty of Business Economics and Law in Bar, Republic of Montenegro, sdjuricfpe@gmail.com.

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА НАКОН ПРЕСУДЕ У ПРЕДМЕТУ ЛОИЗИДУ ПРОТИВ
ТУРСКЕ: ЕФЕКТИ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Сажетак

Питање екстратериторијалне надлежности Европског суда за људска права је веома важан и сложен правни конструкт. У међународноправној јурисдикционој теорији и пракси, вантериторијално вршење власти држава, па следствено томе и успостављање судске надлежности, карактерише вишедеценијски развој пред међународним судовима. У релевантним пресудама, настало је неколико тестова, тј. извршена је градација степена контроле коју држава врши ван своје суверене територије. Тако дефинисани стандарди коришћени су у два међусобно повезана аспекта. Прво, за утврђивање одговорности државе за међународне противправне акте, испитујући чињеницу учешћа државе у кршењу међународног права на територији друге државе. Ту је посебно важна пресуда по тужби Никарагве против САД-а пред Међународним судом правде, када је коришћен тест ефективне контроле над побуњеничким снагама. Друго, сродни стандарди коришћени су и од стране Европског суда за људска права, ради успостављања јурисдикционе везе између контроле одређене стране територије и тамо насталих кршења људских права. Односно да ли су тако настала кршења Европске конвенције о људским правима, од стране њених земаља чланица, под надлежношћу Европског суда. У том смислу, посебно се истиче пресуда у предмету Лоизиду против Турске из 1996. године. Овај спор настао је на основу ситуације на Кипру, где се северни део острва налази под турском контролом. У поступку пред Европским судом централно питање односило се на то да ли су акти предузети на територији Кипра приписиви Турској? Гласовима већине судија, једанаест према шест, одговор је био позитиван. Суд је стао на становиште да је подносиатеља представке трајно спречена да приступи својој имовини на северном делу Кипра, због присуства турских војних снага. Из тога је произашла повреда њеног права на имовину, односно члана 1 Протокола 1 уз Европску конвенцију. Дефинисани степен контроле турских власти гласи ефективна општа контрола територије. Након ове одлуке, Европски суд одлучивао је у сличним околностима о питању јурисдикционе везе у неколико случајева – Банковић и други, Бехрами и Сарамати, Ал-Џеда, Ал-Скеини, Ал-Џалуд итд. Оно што је заједничко низу анализираних случајева јесте одлучивање Европског суда о томе да ли је кршење Европске конвенције, које је настало ван територије држава чланица Конвенције,

* Докторанд, Универзитет у Новом Саду, Правни Факултет, Република Србија, stefan.radojic77@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4423-1033.

спрам њиховог вршења власти на конкретној територији, подобно да Европски суд успостави екстратериторијалну надлежност. Циљ рада је да се изврши анализа значаја и утицаја пресуде у предмету Лоизидоу против Турске, на даљи развој овог концепта надлежности, током протеклих 30 година.

Кључне речи: Европски суд за људска права, екстратериторијална надлежност, јурисдикциона веза.

THIRTY YEARS AFTER THE RULING IN THE CASE OF LOIZIDOU V. TURKEY:
EFFECTS AND PERSPECTIVES

Summary

The issue of extraterritorial jurisdiction of the European Court of Human Rights is a very important and complex legal construct. In international legal jurisdictional theory and practice, extraterritorial exercise of state authority, and consequently the establishment of judicial jurisdiction, is characterized by decades-long development before international courts. In relevant rulings, several tests have emerged, i.e. a gradation of the level of control exercised by the state outside its sovereign territory has been carried out. The standards thus defined were used in two interrelated aspects. First, to establish the state responsibility for international wrongful acts, examining the fact of the state's involvement in the violation of international law on the territory of another state. In that regard, the judgment in the case of *Nicaragua v. United States* before the International Court of Justice is particularly important, as it employed the effective control test over the rebel forces. Secondly, related standards have also been used by the European Court of Human Rights to establish a jurisdictional link between the control of a certain foreign territory and the human rights violations that occurred there. That is to say, whether such violations of the European Convention on Human Rights, by its member states, fall under the jurisdiction of the European Court. In this regard, the judgment in the case of *Loizidou v. Turkey* from 1996 is particularly noteworthy. This dispute arose from the situation in Cyprus, where the northern part of the island is under Turkish control. In the proceedings before the European Court, the central question was whether the acts carried out on the territory of Cyprus could be attributed to Turkey? By a majority vote of the judges, eleven to six, the answer was affirmative. The Court took the position that the applicant was permanently prevented from accessing her property in the northern part of Cyprus due to the presence of Turkish military forces. This resulted in a violation of her property rights, specifically Article 1 of Protocol 1 to the European Convention. The defined level of control by the Turkish authorities is effective overall control of the territory. After this decision, the European Court has ruled in similar circumstances regarding the issue of jurisdictional link in several cases – *Banković* and others, *Behrami* and *Saramati*, *Al-Jedda*, *Al-Skeini*, *Al-Jaloud*, etc. What is common to the series of analyzed cases is the European Court's deciding upon whether a violation of the European Convention, which occurred outside the territory of the member states of the Convention, in relation to their exercise of authority in a specific territory, is suitable for the

* PhD candidate, University of Novi Sad, Faculty of Law, Republic of Serbia, stefan.radojic77@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4423-1033.

European Court to establish extraterritorial jurisdiction. The aim of this paper is to analyze the significance and impact of the ruling in the case of *Loizidou v. Turkey* on the further development of this concept of jurisdiction over the past 30 years.

Key words: European Court of Human Rights, extraterritorial jurisdiction, jurisdictional link.

Др Стојана ПЕТРОВИЋ *

ОДРЕЂИВАЊЕ ВРСТЕ СУПАРНИЧАРСТВА СТРАНАКА ИЗВРШНОГ ПОСТУПКА ПО ИЗЛУЧНОЈ ТУЖБИ ТРЕЋЕГ ЛИЦА

Сажетак

Питање подизања излучне тужбе трећег лица повезано је са питањем подношења приговора трећег лица у извршном поступку. Законодавци у ентитетима Босне и Херцеговине опште нису регулисали кога треће лице може именовати као туженог својом излучном тужбом. Уколико би треће лице тужило обје странке извршног поступка, упитно је која врста супарничарства би се тада засновала.

Циљ овог истраживања је на основу нормативно-догматске и доктринарне анализе утврдити врсту супарничарства која се заснива именовањем обје странке извршног поступка као тужене. Дилема која је постављена овим радом није само теоријски, већ је и практично значајна, будући да од врсте супарничарства зависе и бројна друга питања у поступку (као што је питање допуштености тужбе, па и основаности тужбеног захтјева, питање начина одлучивања и сл.).

Кључне речи: приговор трећег лица, излучна тужба, странке извршног поступка, тужбени захтјев, супарничарство.

* Ванредни професор, Универзитет у Бањој Луци, Правни факултет, Република Српска, Босна и Херцеговина, stojana.petrovic@pf.unibl.org, ORCID: 0000-0002-9507-8585.

DETERMINING THE TYPE OF LITIGATION CONSORT BETWEEN THE PARTIES
OF THE ENFORCEMENT PROCEEDINGS UNDER A THIRD PARTY'S CLAIM

Summary

Primarily students and later broader civic protests that began in late 2024 (following the tragedy at the Novi Sad train station), signaled political changes. Despite all the circumstances that existed during the daily protests organized for more than a year, circumstances that could have led to political change – whether through early (extraordinary) parliamentary elections, the formation of a transitional government, or even in a de facto manner – the society has moved closer to regular parliamentary and presidential elections. Whether they are held as regular or extraordinary, the elections will either be a confirmation that the conflicted political society in Serbia is no longer the same, which will be confirmed by the victory of the opposition; or they will show that the social conflict was not so strong as to cause a change of government.

The paper will analyze the behavior of the highest authorities, i.e. the implementation of their jurisdiction, from a constitutional law perspective, with a critical approach to assessing the respect for the Constitution by a specific state authority during periods of social conflicts. Retrospectively, the paper will also contain a constitutional and political overview of social conflicts that have led, or have not led, to political changes in the recent history of Serbia. First of all, we are talking about the demonstrations of 1991 (March 9), student and civic protests and marches of 1996-97, and the political changes of October 5th in 2000.

Key words: social conflict, political changes, constitution, Serbia, protest.

* Associate Professor, University of Banja Luka, Faculty of Law, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina, stojana.petrovic@pf.unibl.org, ORCID: 0000-0002-9507-8585.

МА Теодора ГОЈКОВИЋ*
МА Маша МАРКОВИЋ**
Др Оливера ПАВИЋЕВИЋ***

КАРАКТЕРИСТИКЕ ПЕНАЛНЕ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ КРОЗ ОДНОС ПРАВНОГ ПОРЕТКА И СОЦИЈАЛНЕ СТВАРНОСТИ ЗАТВОРА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Сажетак

Казнене реформе у постсоцијалистичким земљама Источне Европе одвијале су се у складу са стандардима европског казног законодавства, при чему је реформа затворског система представљала једну од најдоследније спроведених институционалних промена. Након три деценије имплементације „европског модела кажњавања“ у земљама бившег источног блока, истраживања указују на амбивалентне ефекте које су ове промене произвеле у затворским заједницама и међу њиховим актерима. Контрадикторни исходи пеналних реформи испољили су се кроз дискрепанцију између нормативних циљева модернизације и хуманизације затвора, као кључних постулата европске пеналне политике и стварних ефеката које су реформе произвеле у затворској пракси. Са правног аспекта, у раду се анализира нормативни оквир извршења казне затвора у Републици Србији, са посебним освртом на законодавне реформе спроведене у процесу усклађивања са европским стандардима поступања са лицима лишеним слободе. Посебна пажња посвећена је односу између формално успостављених правних стандарда, заснованих на принципима хуманог поступања, заштите људских права и ресоцијализације осуђених лица и њихове примене у свакодневној затворској пракси. Анализа указује на то да процес реформе и усклађивања нормативних и инситуционалних решења не доводи нужно до потпуног подударања са социјалном стварношћу затвора, што потврђује потребу интердисциплинарног сагледавања казних реформи у савременим правним системима.

Кључне речи: пенална модернизација, затворски систем, казна затвора, квалитет живота у затвору.

* Истраживач сарадник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања у Београду, Република Србија, teodoragojkovic9@gmail.com, ORCID: 0009-0001-9489-3772.

** Истраживач приправник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања у Београду, Република Србија, masa.markovic@gmail.com, ORCID: 0009-0002-7269-629X.

*** Виши научни сарадник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања у Београду, Република Србија, oliverapavicevic4@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4455-7236.

MA Teodora GOJKOVIĆ*
MA Maša MARKOVIĆ**
Olivera PAVIĆEVIĆ, PhD***

PENAL MODERNISATION AND THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEGAL ORDER AND THE SOCIAL REALITY OF PRISONS IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

Penal reforms in post-socialist countries of Eastern Europe have been implemented in accordance with European penal standards, while prison system reform represents one of the most consistently pursued institutional transformations. After three decades of implementing the “European model of punishment” in the countries of the former Eastern bloc, research points to the ambivalent effects of these changes within prison communities and among their actors. The contradictory outcomes of penal reforms are manifested in the discrepancy between the normative objectives of prison modernisation and humanisation, as key principles of European penal policy and the actual effects observed in prison practice. From a legal perspective, the analysis focuses on the normative framework regulating the execution of prison sentence in the Republic of Serbia, with particular emphasis on legislative reforms introduced as part of the alignment with European standards for the treatment of persons deprived of liberty. Particular attention is devoted to the relationship between formally established legal standards, based on the principles of humane treatment, human rights protection, the resocialisation of convicted persons and their implementation in everyday prison practice. The analysis suggests that the process of reform and alignment of normative and institutional arrangements does not necessarily lead to full convergence with the social reality of prisons, therefore indicating the need for an interdisciplinary approach to the study of penal reforms in contemporary legal systems.

Key words: penal modernisation, prison system, prison sentence, quality of prison life.

* Research Associate, Institute of Criminological and Sociological Research in Belgrade, Republic of Serbia, teodoragojkovic9@gmail.com, ORCID: 0009-0001-9489-3772.

** Research Assistant, Institute of Criminological and Sociological Research in Belgrade, Republic of Serbia, masa.markovic@gmail.com, ORCID: 0009-0002-7269-629X.

*** Senior Research Associate, Institute of Criminological and Sociological Research in Belgrade, Republic of Serbia, oliverapavicevic4@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4455-7236.

Др Тодор КАЛАМАТИЕВ*

Др Никола МУРЦЕВ**

МОБИЛНЕ АПЛИКАЦИЈЕ ЗА ИСХРАНУ ЗАПОСЛЕНИХ ТОКОМ РАДА

Сажетак

Право на плаћену исхрану запослених је признато у оквиру позитивног радног права као додатно право које се може успоставити и развијати између послодавца и радника ради његове примене у оквиру радног односа. Ово право обезбеђује да запосленима буде адекватно обезбеђен оброк на терет послодавца током обављања радних обавеза за потребе послодавца у току радног времена. Ово право се најчешће комбинује са правом на паузу у току радног времена. У овом раду развијамо додатно право на плаћену исхрану запослених и коришћење овог права путем мобилних апликација за исхрану запослених на раду.

Кључне речи: радни односи, право на плаћену исхрану, услове рада, мобилне апликације.

* Редовни професор, Универзитет „Св. Кирило и Методије“, Правни факултет „Iustinianus Primus“, Скопље, Република Северна Македонија, t.kalamatiev@pf.ukim.edu.mk, ORCID: 0009-0006-9982-1969.

** Универзитет „Св. Кирило и Методије“, Правни факултет „Iustinianus Primus“, Скопље, Република Северна Македонија, nikola.murdzev@gmail.com, ORCID: 0009-0006-2227-1209.

Todor KALAMATIEV, Ph.D*

Никола МУРЦЕВ, Ph.D**

MOBILE APPLICATIONS FOR EMPLOYEE NUTRITION AT WORK

Summary

The right to paid nutrition for employees is recognized within the framework of positive labour laws as an additional right that can be established and developed between the employer and the employees in order to apply it within the framework of the employment relationship. This right ensures that employees are adequately provided with a meal at the expense of the employer during the performance of work obligations for the needs of the employer during working hours. This right is most often combined with the right to a break during working hours. In this paper, we develop the additional right to paid nutrition for employees and the use of this right through mobile applications for employee nutrition at work.

Key words: employment relationship, paid nutrition, working conditions, mobile applications.

* Full Professor, Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Law “Iustinianus Primus”, Skopje, Republic of North Macedonia, t.kalamatiev@pf.ukim.edu.mk, ORCID: 0009-0006-9982-1969.

** Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Law “Iustinianus Primus”, Skopje, Republic of North Macedonia, nikola.murdzev@gmail.com, ORCID: 0009-0006-2227-1209.

Филип МИЛАДИНОВИЋ*

МАЛОЛЕТНИЦИ КАО УЧИНИОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

Сажетак

Аутор у раду проучава малолетничку делинквенцију као друштвену појаву која захтева мултидисциплинарни приступ. У првом делу рада обрађује појам и обележја малолетничке делинквенције, те врши анализу узрока и фактора који доприносе вршењу кривичних дела, са посебним освртом на њихову личност.

Након тога, приказан је положај малолетника у позитивноправним прописима Републике Србије, укључујући специфичности кривичне одговорности малолетника, мере које се према њима примењују, као и значај ресоцијализације. Кроз статистичку обраду и анализу малолетних извршилаца кривичних дела у Републици Србији за период од 2018. до 2022. године, рад има за циљ да прикаже и анализира карактеристике малолетничке делинквенције у Републици Србији. Анализа се заснива на подацима Републичког завода за статистику као званичном извору статистичких информација.

Кључне речи: малолетници, кривична дела, санкције, положај малолетника, статистичка анализа.

* Докторанд, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, miladinovicf@gmail.com, ORCID: 0009-0005-9918-0471.

JUVENILES AS PERPETRATORS OF CRIMINAL OFFENCES

Summary

The author examines juvenile delinquency as a social phenomenon that requires a multidisciplinary approach. In the first part of the paper, the concept and characteristics of juvenile delinquency are analyzed, followed by an examination of the causes and factors contributing to the commission of criminal offences, with particular reference to the personality of juvenile offenders. Subsequently, the position of juveniles within the positive legal framework of the Republic of Serbia is presented, including the specific features of juvenile criminal responsibility, the measures applied to them, as well as the importance of resocialization. Through statistical processing and analysis of juvenile offenders in the Republic of Serbia for the period from 2018 to 2022, the paper aims to present and analyze the characteristics of juvenile delinquency in the Republic of Serbia. The analysis is based on data provided by the Statistical Office of the Republic of Serbia as an official source of statistical information.

Key words: juveniles, criminal offences, sanctions, position of juveniles, statistical analysis.

* PhD candidate, University of Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia, miladinovicf@gmail.com, ORCID: 0009-0005-9918-0471.

Др Филип МИРИЋ*

УТИЦАЈ РАТНИХ СУКОБА НА КРИМИНАЛИТЕТ

Сажетак

У криминологији се рат посматра као егзогени фактор криминалитета са веома израженим утицајем у криминогенези. Наиме, у време ратних дешавања долази до отежаног рада правосудних органа, што погодује порасту стопе криминалитета. Осим тога и сами ратни сукоби доводе до страдања људи и њихове вишеструке виктимизације. Предмет рада је анализа комплексног утицаја ратних сукоба на криминалитет. Овај утицај ће у раду бити сагледан полазећи од различитих криминолошких теорија, са циљем проналажења најбољи друштвених и правних механизма за сузбијање криминалитета.

Кључне речи: рат, криминалитет, криминогенеза, криминолошке теорије, егзогени фактори криминалитета.

* Научни сарадник и самостални стручно-технички сарадник за студије II и III степена, Универзитет у Нишу, Правни факултет, Република Србија, filip@prafak.ni.ac.rs, filip.miric@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3066-070X.

Filip MIRIĆ, Ph.D*

THE IMPACT OF ARMED CONFLICTS ON CRIME

Summary

In criminology, war is regarded as an exogenous determinant of crime with a particularly pronounced influence on the process of criminogenesis. During periods of armed conflict, the functioning of judicial and law enforcement institutions is significantly impaired, which creates conditions conducive to an increase in crime rates. Moreover, armed conflicts themselves result in human suffering and the multiple victimization of individuals. The subject of this paper is an analysis of the complex impact of armed conflicts on crime. This impact is examined through the lens of various criminological theories, with the aim of identifying the most effective social and legal mechanisms for the prevention and suppression of crime.

Key words: war, crime, criminogenesis, criminological theories, exogenous determinants of crime.

* Research Associate and Independent Professional and Technical Associate for Second- and Third-Degree Studies, University of Niš, Faculty of Law, Republic of Serbia, filip@prafak.ni.ac.rs, filip.miric@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3066-070X.

Др Александра ДИМИТРИЈЕВИЋ*

ПРАВО НА ДОБРУ УПРАВУ И ИНСТИТУТ „ЋУТАЊА АДМИНИСТРАЦИЈЕ“:
ПРАВНА ПРИРОДА, ПОСЛЕДИЦЕ И ЗАШТИТА СТРАНАКА

Сажетак

Рад се бави анализом феномена “ћутања управе” као специфичног облика непоступања органа управе у законом прописаним роковима, са посебним освртом на његову правну природу, место у систему управног права и последице које производи по правни положај странака. У фокусу истраживања налази се испитивање да ли постојећи нормативни оквир и механизми правне заштите обезбеђују делотворну, благовремену и потпуну заштиту од “ћутања администрације”, као и сагледавање овог института у светлу савремених стандарда права на добру управу. У раду се полази од претпоставке да, иако правни систем формално предвиђа одговарајуће инструменте заштите, њихова практична примена не даје увек задовољавајуће резултате, што може довести до повреде права странака и нарушавања правне сигурности. Истраживање се заснива на примени нормативне методе кроз анализу важећих прописа, компаративноправне методе кроз осврт на европске стандарде и решења, као и анализе релевантне судске праксе, са циљем да се укаже на кључне недостатке постојећег система и понуде правци његовог унапређења у контексту јачања ефикасности јавне управе и остваривања права на добру управу. Рад има за циљ да допринесе теоријском разумевању института “ћутања управе” и укаже на практичне недостатке у његовој примени, са посебним освртом на потребу јачања ефикасности управне заштите и унапређења правне сигурности грађана.

Кључне речи: Кључне речи: ћутање управе, ефикасност, правна заштита, добра управа, положај странака.

* Доцент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, alexandra.studentmedia@gmail.com.

THE RIGHT TO GOOD ADMINISTRATION AND THE INSTITUTE OF
ADMINISTRATIVE SILENCE: LEGAL NATURE, CONSEQUENCES AND
PROTECTION OF PARTIES

Summary

This paper examines the phenomenon of administrative silence as a specific form of inaction by administrative authorities within legally prescribed time limits, with particular focus on its legal nature, its place within the system of administrative law, and the consequences it produces for the legal position of parties. The research centers on assessing whether the existing normative framework and legal remedies ensure effective, timely, and comprehensive protection against administrative silence, as well as on evaluating this phenomenon in light of contemporary standards of the right to good administration. The paper proceeds from the assumption that, although the legal system formally provides for appropriate mechanisms of protection, their practical application does not always yield satisfactory results, which may lead to violations of parties' rights and undermine legal certainty. The research is based on the application of the normative method through the analysis of applicable regulations, the comparative legal method through an overview of European standards and solutions, and the analysis of relevant case law, with the aim of identifying key shortcomings of the existing system and proposing directions for its improvement in the context of strengthening the efficiency of public administration and ensuring the realization of the right to good administration. Theoretical realization of the silence of administration provides an aim of its own, but emphasizing practical drawbacks. The need for enhancing good administration and legal protection should be the primary incentive of both governments and citizens.

Key words: the silence of administration, good administration, efficiency, legal protection, the position of parties.

* Assistant Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, alexandra.studentmedia@gmail.com.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34:316.4(048)

343.1(048)

342.9(048)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Друштвени сукоби и савремено право (16 ; 2026 ; Косовска Митровица)

Зборник сажетака / Међународни научни скуп Друштвени сукоби и савремено право, 22. и 23. маја 2026. године у Косовској Митровици ; [организатори] Правни факултет, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Институт за упоредно право ; [главни и одговорни уредник Међународног научног скупа Саша Атанасов] = Collection of summaries / International scientific conference Social conflicts and contemporary law, 22nd and 23rd of May 2026 in Kosovska Mitrovica ; [organized by] Faculty of law, Institute of criminological and sociological research, Institute of comparative law ; [editor-in-chief of the International scientific conference Saša Atanasov]. - Косовска Митровица : Универзитет у Приштини, Правни факултет = Kosovska Mitrovica : University of Priština, Faculty of Law ; Београд : Институт за криминолошка и социолошка истраживања : Институт за упоредно право = Belgrade : Institute of criminological and sociological research : Institute of comparative law, 2026 (Краљево : Кварк = Kraljevo : Kvark). - 264 стр. ; 24 cm

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 100.

ISBN 978-86-6083-114-1 (ПФ)

1. Атанасов, Саша, 1966- [главни и одговорни уредник]

а) Право -- Друштвени аспект -- Апстракти б) Кривични поступак -- Апстракти в) Управно право -- Апстракти

COBISS.SR-ID 194286601

